

ס"ח ע"א

[בן פקועה במעי טריפה שהוציא אבר לענין טומאת נבילות] מבואר להלן ע"ה דמהני לטהרו מטומאת נבילות אבל לא להתירו באכילה, ופסקינן להלכה כדעת רבא דמ"מ מהני ליה שחיטת עצמו. ונחלקו האחרונים מה הדין בכה"ג בהוציא אבר לחוץ, עיין פר"ח (י"ד ח) וש"ך וב"ח וצ"ב מאי גרע אותו האבר משאר העובר. ועיין תב"ש (סק"ח) ופמ"ג (שפ"ד אות ז') [הרחבה אות ז].

(ד) "הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו ה"ז כילוד". [טעם האיסור בהוציא ראשו והחזירו] נחלקו האחרונים בטעם האיסור בהוציא ראשו והחזיר עיין בלב"ש (סי' יד ס"א) ובתב"ש (אות ב') האם הוא משום בשר בשדה טריפה או מטעם אחר, וע"ע בפמ"ג (שפ"ד אות ז) אם יהני בכה"ג כלה"פ לטהר מידי נבילה. [הרחבה אות ח].

(ה) [גדר דין יציאת ראש] בפשטות יציאת ראש הוא דין "לידה" ומצאנו כמה נדונים התלויים בכך, בסוגיין בדין בן פקועה וכן לענין אדם לגבי בכור לכהן ולנחלה ולענין טומאת לידה ומצאנו מחלוקת בסוגיא בבכורות (מז) אם מיירי דוקא בעובר חי או גם בנפל ועיין בחזו"א (סי' קיז) בטעם החילוק [הרחבה אות ט].

(ו) בתוד"ה סיפא. עיין בסו"ד התוס' וברש"ש משכ"ב, ולענין שליח עיין במהרש"א ובחזו"א (שם) משכ"ב [הרחבה אות י].

(ז) בדין ראש פוטר. מבואר בנדה כ"ח דפדחת פוטר, ועיין בש"ך (סי' יד סק"א) שדימה בזה בין אדם לבהמה ובתב"ש (סק"ו) תמה ע"ז.

(ח) "לא נצרכה אלא למקום חתך". [גדר איסור מקום חתך] עיין ברש"י דמקום חתך אסור משום דלא מקרי "בבהמה", ועיין בפמ"ג (יד משב"ז ב') ובר"ן הקשה דכיון דמקום חתך לא מקרי "בבהמה" ממילא כבר יצא חוץ למחיצתו, דהרי מחיצתו היא ע"י זה שהוא "בבהמה", ואיך אפשר לחלק ביניהם. ועי"ש במקור האיסור ובלבוש ס"ב כתב דאם לא החזיר מקום החתך אסור ולא קרינן ביה בבהמה תאכלו שהרי הוא כאילו ראה פני השדה אלו היה נחתך בעוד שלא נשחט, ועיין בתב"ש (אות ט') בביאור כוונתו ומה שהקשה עליו. וע"ע בפמ"ג שם מה שדן מסוגיא להלן צ"ט א' [הרחבה אות יג].

(א) הקדמה. השוחט בהמה ונמצא בה וולד א- אם הוא בן ח' או בן ט' מת, נותר הולד, ובמקור הדין נחלקו בגמ' להלן (סט). האם הלימוד הוא מ"כל בבהמה". ורב שימי בר אשי יליף לה מ"בהמה בבהמה". [ע"י בר"ן ס"ח ב' דזה תלוי בפלוגתא דר"ש ורבנן, ועיין בש"ך סי' יד סק"ג מדברי הלב"ש סי' יג סעיף ב', והש"ך חולק עליו ע"ש ועיין בפמ"ג במשבצ"ז משכ"ב]. ב- אם הוא בן ט' חי נחלקו ר"מ וחכמים להלן ע"ד א' אם הוא נותר בשחיטת אמו או דחשיב בהמה באפי נפשיה, ובפשטות לר"מ אין השחיטה מועלת כלל לולד, וכן משמעות רש"י ושאר ראשונים להלן ע"ה ב', אמנם דעת בעה"מ, ורבנו גרשום ע"ה ב' דמ"מ מטהר מידי נבילה [וכע"ז אשכחן לגבי אבר היוצא]. ג- אם אמו טריפה [באופנים שאם אינה טריפה מתירה השחיטה את הולד] נחלקו אמוראי להלן ע"ה א' אם אסור באכילה [ושחיטת אמו אינה מתירתו דהרי הוא כאחד מאיבריה - לשון רש"י, ועיין במכתב הגרי"ז בסוף ח' מרן רי"ז הלוי משכ"ב, וע"י בקה"י בזה] או דאפשר לשוחטו בעצמו דארבע סימנים אכשר ביה רחמנא [והכי

(א) ברש"י ד"ה בהמה המקשה. [האם איסור אבר היוצא הוא רק בשעת שחיטה] עיין ברש"י שכתב וביאר המהר"ם שכוונתו לאפוקי עובר הנולד קודם שחיטת האם שהוציא קודם הלידה כמה אברים. ועיין היטב ברמב"ם (מאכלות אסורות פ"ה ה"ט) ובמחלוקת האחרונים בדבריו ע"ש בכס"מ ויש שס"ל שלרמב"ם איסור אבר היוצא הוא גם במי שנולד קודם שנשחטה אמו, ומצד הסברא יש לדין בזה בגדר המיעוט של בשר בשדה טריפה, מהו נחשב מחיצתו של העובר. [הרחבה אות ב].

(ב) [מהו איסור אבר היוצא] ע"י ברשב"א (ס"ט א' ובתוה"ב כ"ה א') שכתב דהוא מדין אבר מן החי, אמנם ברמב"ם (פ"ה הי"א) מפורש שאין לוקה אחר שחיטת אמו על האבר משום אבר מן החי, ועי"ש בראב"ד ובמ"מ ובכס"מ שלרמב"ם פטור מדין אבר מן החי ובטעמו של הרמב"ם ובנפק"מ עיין בפמ"ג (י"ד משב"ז ב') וע"ע באמרי משה סימן ד' כד- כט [הרחבה אות ג].

הקשו האחרונים לשיטת תוס' (להלן צ' א' ד"ה אלמא) דאין איסור אבמה"ח במעי אמו, אלא בשעת לידה נאסר, א"כ יקשה איך יש כאן איסור אבמה"ח על היוצא, עיין חזו"א (סי' ג' סק"ג) ואמר"מ (ד' ח') באריכות [הרחבה אות ד].

[האם איסור אבר היוצא הוא משום חסרון השחיטה] עיין באמר"מ (ד' כד- כה) שהקשה לפי שיטת הרשב"א דס"ל דהאיסור הוא אבר מן החי מאי קמבעיא לן להלן ס"ט א' בולדו של זה שהוציא אבר שיהיה מותר בלא שחיטה, הרי מ"מ חסר לו היתר שחיטה, ועי"ש בהרחבה אם איסור האבר היוצא הוא מחמת העדר השחיטה או איסור חדש [הרחבה אות ה].

(ג) [היתר אבר היוצא מטומאת נבילות] לרבנן להלן ע"ב א' נותר אבר היוצא מטומאת נבילה אע"פ שאינו מותר לאכילה ומוכח מזה דיש שם שחיטה גם על האבר היוצא, וצ"ב לרש"י דס"ל דלא הוי בכלל "בבהמה" ועיין בפמ"ג (שם סק"ג) ובט"ז (סק"ג) ובתב"ש (סק"ט) ועיין באבי עזרי (פ"ב מאבות הטומאות ה"ט) שדימה ד"ז לכל היתר שחטה לענין טומאת נבילה ולא לאיסור אכילה. [הרחבה אות ו].

הילכתא]. ועי' בגרע"א על השו"ע סי' יג דפשוט לו דמ"מ כ"ז שלא שחטו מ"מ אין בו איסור "אינו זבוח" דלגבי זה הרי הוא כאמו. אכן יעוי' באבנ"ז (י"ד סי' כב) שנוקט דאף אמו אסורה באיסור אינו זבוח לדעת הר"ן סנהדרין קיב א' ע"ש. ד- **בן פקועה שהוציא אבר לחוץ** אין אותו האבר נותר בשחיטת אמו [לרש"י ס"ח א' לא קרינן ביה "בבהמה" הואיל והוא חוץ לבהמה, וכ"כ הט"ז סי' יד סק"ג, וכן נקט התב"ש אות ט'. אמנם הפמ"ג במשכחות ג' כתב דדברי רש"י רק לר"מ הסובר [בסוגין ולהלן ע"ב א'] דאין האבר נטהר מידי נבילה, אבל לרבנן דנטהר מידי נבילה בע"כ מקרי בבהמה, וכל איסורו רק מחמת דין "בשר בשדה טריפה". אמנם בחי' הרשב"א דף ע"ד א' מיייתי דרשא ד"בבהמה" אף לדעת רבנן. ומבואר דלא בפמ"ג. וע"ע בפמ"ג שהביא דעת הרמב"ם [פ"ה ממאכ"א הי"א] דאין באבר היוצא איסור אבר מן החי, והוכיח מזה דמקרי שפיר בבהמה ולכן הופקע איסור אבר מן החי. ויבואר בעז"ה להלן]. ה- **בן פקועה שהוציא אבר ושחט את אמו ואח"כ שחט אותו עצמו** האם נותר אותו האבר, כתבו הפוסקים שאינו נותר דכבר אין לו סימנים, דסימניו כשחוטטים הם. [כ"כ הש"ך סק"א עי"ש בהרחבה] ותלוי בנדון הסוגיא בדף ע"ה: בשיטת רש"י ותוס'. אמנם בכה"ג אם היתה אמו טריפה [דאז אין הולד עצמו נותר באכילה] דעת הפר"ח (סי' יד סק"ה ח') דגם האבר נותר ע"י שחיטת הולד. אמנם הב"ח והש"ך (סק"ז) אוסרים את האבר, עי' בפמ"ג על הש"ך הנ"ל שביאר דעתו בשני אופנים. ויבואר להלן בעז"ה.

בגדר ההיתר של בן פקועה ידוע לחקור האם גדר הדין הוא ששחיטת האם מתירה את הולד כחלק מגופה שלה, או"ד ששחיטת האם נחשבת כשחיטת הולד והוי כמו שהולד עצמו נשחט, ויש לחקירה זו הרבה נפק"מ להלן בסוגיות ואפשר גם שתלוי במקור הדין אם נלמד מכל בבהמה או מבהמה בבהמה, ויתבאר להלן.

(ב) **ברש"י ד"ה בהמה המקשה** כתב רש"י "בשעת שחיטה". וביאר המהר"ם שכונת רש"י לומר שדין זה בעובר שהוציא את ידו וכו' לא שייך אלא בענין כשנותר העובר בשחיטת האם אבל עובר הנולד אף על פי שהוציא קודם הלידה כמה אברים אינו כלום שלא נקרא זה בשר שיצא חוץ למחיצתו דכל שלא נותר בשחיטת האם אי"ז מחיצתו. ועיין היטב בדברי הרמב"ם (מאכלות אסורות פ"ה ה"ט) שהביא מדברי הכלבו שלמד בשיטת הרמב"ם שם שאיסור אבר היוצא הוא גם במי שנולד קודם שנשחטה אמו [ולכן כתב שיש חולקים]. ובמעשה רוקח דייק כן בדברי הרמב"ם בהי"ב שלא הזכיר כלל שנשחטה אמו, אלא שכתב דכ"ז אם הוציא האבר קודם שעת לידה, אבל אם הוציאו בשעת לידה אע"פ שחזר והכניסו ואח"כ נולד לאלתר, ה"ז מותר, דגם הוצאת היד שמקודם נחשבת כחלק מן הלידה (אע"פ שהחזירה) ולא מקרי יוצא חוץ ממחיצתו. אמנם הכס"מ כתב שאי"ז יתכן דא"כ ברוב הבהמות ימצא איסור בהרבה איברים שיוצאים קודם הלידה. ולכן צ"ל שלא נאמרו דברים הללו אלא בעובר הנותר בשחיטת אמו וקודם שחיטת האם הוציא האבר, והביא שכן משמע מדברי סמ"ג ומדברי הרשב"א בת"ה עי"ש.

ויסוד הפלוגתא היא לבאר את החילוק מה נקרא יוצא חוץ ממחיצתו, דרוב הפוסקים יסוד הדין הוא רק היכא "שחל היתר" ע"י האם והיה חלק חוץ ממחיצתו אז מקרי אותו חלק "בשר בשדה", אבל אם לא חל היתר על שאר הולד לא [ועל דרך המהר"ם דלעיל]. אכן המעשה רוקח סובר דכל שיצא ממחיצה שיש לה "כח להתירו" מקרי בשר בשדה, ורק היכא דהוי "לידה" אז לא נאסר, דאי"ז יציאה חוץ למחיצתו אלא דעתה נהיה לבהמה בפנ"ע וכבר אי"ז מחיצתו. ועיין בבכור שור דף ע"ה (ליו"ד סי' י"ד) בפמ"ג (סי' יד). **והנה ברמב"ם** שם כתב דאם חתך האבר קודם ששחט האם ג"כ אסור משום "בשר בשדה טריפה", וצ"ע דהרי עדין לא חל שם חלות היתר על העובר בשעה שנחלש האבר, וצ"ל בדוחק דמה שאח"כ שחט והתיר את העובר זה גורם להיקרא מחיצה ואוסר את האבר משום טריפה [וצ"ע אם מכאן ולהבא או למפרע]. **ובאמת מדברי הכרתי** (יד ה) מבואר טעם אחר בדברי הכס"מ וז"ל: דשחיטת עצמו מתיר, ואע"ג דאמרינן בשר בשדה כיון שיצא בשר חוץ ממחיצתו אין לו תקנה בשחיטת הולד, הא ל"ק דכיון דנשחט הולד אגלי מילתא למפרע דלא יצא מעולם חוץ למחיצתו עכ"ל. ומבואר דגם הרמב"ם [לביאור הכס"מ] מודה דבתחילה כשיצא יש עליו איסור יוצא, אלא דאם שחטו אגלאי מילאת שיש לו מתיר לעצמו.

(ג) **ביסוד איסור של האבר היוצא**. עי' ברשב"א (ס"ט א' ובתוה"ב כ"ה א') שכתב דהוא מדין אבר מן החי, [עי"ש בביאור הגמ' להלן ס"ט א' שהחלב מותר משום דדמי לכל חלב הבא מן החי ולא דמי לטריפה שחלבה אסור, והצד שהחלב אסור משום דהך אבר מן החי מופקע מהיתר שחיטה א"כ יתכן דחלבו אסור]. וברש"י בסוף העמוד לענין מקום חתך כתב שאי"ז נכלל בקרא ד"בבהמה" א"כ ה"ה האבר שיוצא לא מקרי בבהמה ונמצא דהוא מופקע לגמרי מתורת שחיטה וא"כ אסור משום אבר מן החי [ועיין בפרמ"ג בהערה הבאה בשיטת רש"י]. **אמנם ברמב"ם** (פ"ה הי"א) מפורש שאין לוקה אחר שחיטת אמו על האבר משום אבר מן החי, **והראב"ד** כתב דמ"מ ילקה משום "בשר בשדה טריפה לא תאכלו", **ותירץ המ"מ** דהך איסורא נלמד כאן רק בתורת ריבוי ואין ע"ז מלקות. **והכס"מ** כתב דבאמת מודה הרמב"ם לראב"ד דלוקה משום טריפה, ורק שכתב שפטור מדין אבר מן החי [ונ"מ שיתרה בו משום טריפה ולא משום אכמ"ה]. **וכתב הפמ"ג** (י"ד משב"ז ב') נ"מ בין אבר מן החי לטריפה, לענין אם מותר לבן נח. ועוד נ"מ אם מקרי "בריה" לענין ביטול ברוב, דאם האיסור משום "אבר" הוי בריה, אבל אם משום טריפה אי"ז בריה. **עוד כתב הפמ"ג** דטעמו של הרמב"ם דלא הוי אבר מן החי היינו משום דמהניא ליה שחיטת אמו, ואע"ג דבמציאות אינו "בבהמה" מ"מ כיון דאין לידה לאיברים הרי הוא כאילו במעי אמו אפי' אם לא החזיר. [וע"ע בפמ"ג (סק"ב) שהקשה סתירה מדברי הרשב"א בתוה"ב הקצר כתב דחלב עובר אסור כטריפה, אלמא איסורו משום טריפה, ולכן כתב הפמ"ג דגם הרשב"א מודה דאיסורו משום "טריפה" אלא דגדר ויסוד האיסור הוא משום לתא דחיות, אבל באמת הוי איסור חדש ועיין בהערה הבאה]. **והנה בשיטת הרמב"ם** דאין האיסור מטעם אבר מן החי אלא מטעם טריפה צ"ב קושיית הרשב"א מה הצד להתיר את החלב והרי בטרפה בעלמא חלבה אסור, וא"כ כאן שלאבר יש דין טריפה ג"כ יהיה אסור. **ותירץ האמר"מ** (ד

אות כח) דגם הרמב"ם מודה דיסוד האיסור הוא משום חסרון שחיטה, אלא דמ"מ אין בזה איסור אבר מן החי אלא שם "שם" האיסור הוא טריפה, ולכן יש צד שהחלב מותר כמו בחסרון שחיטה של אבמה"ח שחלבו מותר. [והטעם משום דמהני השחיטה לטהר מנבילה וממילא אין בזה אבר מן החי, וע"ז קשה דדעת הרמב"ם דשחיטת גוי מטהרת מנבילה ומ"מ יש בה איסור אבמה"ח כמבואר להלן קכ"א ב'. או מטעם דדין אבמה"ח הוא רק כשנתלש מן החי אבל כאן ששאר הבהמה יש לה דין "שחוט" א"כ לא נתלש האבר - מהחי, אלא נתלש השחוט מהאבר].

ד) שיטת תוס' (להלן צ' א' ד"ה אלמא) דאין איסור אבמה"ח במעי אמו, אלא בשעת לידה נאסר, וצ"ב אין יש כאן איסור אבמה"ח על היוצא, וביאר החזו"א (סי' ג' סק"ג) והאמר"מ (ד' ח') דהטעם דאינו אסור משום אמה"ח הוא משום שיכול להתירו ע"י שחיטת אמו, וא"כ כשיצא שאין לו היתר הוי אבמה"ח. אמנם הקשו דמבואר בדף קג שאם יצא רובו ונטרף באין כאחת איסור טריפה ואבמה"ח [למ"ד לאיברים עומדת] וקשה דעל המיעוט שיצא בתחילה הרי היה איסור אבמה"ח לפני הטריפה, ועי' בחזו"א משכ"ב. והאמר"מ מחדש דנהי דאינו אסור מן אבמה"ח של עצמו, מ"מ כאן אסור משום אבמה"ח של אמו אלא דכשנולד פוקע הך איסור אבמה"ח של אמו וחל אבמה"ח של עצמו, ע"ש בארוכה.

ה) עיין באמר"מ (ד' כד-כה) שהקשה לפי שיטת הרשב"א דס"ל דהאיסור הוא אבר מן החי [עיין הערה לעיל] היינו דאין לאבר כלל היתר שחיטה, א"כ מאי קמבעיא לן להלן ס"ט א' בולדו של זה שהוציא אבר שיהיה מותר בלא שחיטה, הרי מ"מ חסר לו היתר שחיטה, ולא דמי לאיסור חלב ודם דיש להתיר איסורם ובפשטות מוכח מזה דאיסור האבר היוצא אינו מחמת העדר השחיטה אלא איסור חדש הוא, וע"ז דנים דשמה העובר לא יאסר באיסור זה. ועיין עוד באמר"מ (אות כט) דבאמת יש שם שחוט על כל הבהמה [וכדחזינן שבאמת אף האבר נטהר מטומאת נבילות] אלא דהגוז"כ שלא יועיל השחיטה להתיר באכילה אף שהוא שחוט, ולכן יתכן דהולד יהיה מותר כיון דהיה כאן מעשה שחיטה גם באם. והנה בתוס' להלן ע"ה ב' הוכיחו דלא מהני שחיטה בעובר לכשיוולד להתיר את האבר שיצא [הוכחתם מהמבואר להלן ס"ט דולד של מי שהוציא אבר אין לו תקנה בשחיטה] וביארו תוס' דהטעם משום דסימני העובר כשחוטים הואיל וכבר התירו את העובר, ולכן ל"ש שחיטה לגבי האבר. ומבואר דאם היה שחיטה, היה זה מתיר את האיסור, וחזינן דכל איסורו משום העדר שחיטה, ולא הוי איסור חדש. [כן הוכיח האמר"מ אות כט]. והתוס' שם הקשו על רש"י הסובר דלמ"ד ד' סימנים אכשר ביה רחמנא [בבן פקועה של טריפה] ה"ה דבן פקועה שבא על בהמה מעלייתא הולד מותר בשחיטה, והקשו תוס' דהרי מחצית סימניו שחוטים וכמו שמוכח בעובר שהוציא אבר שא"א לשחטו משום דסימניו כשחוטים לגבי העובר וממילא לא מועילים על האבר. ובבכור שור כתב די"ל דבאמת הוי איסור גמור משום בשר בשדה ולא ניתן אפי' ע"י שחיטת עצמו. [הבכור"ש כתב כן בדעת הרמב"ם. וכלאו"י ל' כן גם בדעת רש"י, דמלבד הא דלא הוי בבהמה, יש גם פסול נוסף של טריפה].

ו) אבר היוצא הגם שאינו ניתן באכילה מ"מ נטהר מטומאת נבילות לשיטת לרבנן להלן ע"ב א'. ומוכח מזה דיש שם שחיטה גם על האבר היוצא, ומוכח דנקרא "בבהמה" וקשה לשיטת רש"י דלעיל, ועיין בפמ"ג (שם סק"ג) שכתב דבאמת כל דברי רש"י דלא מקרי "בבהמה" הוא רק לר"מ דס"ל דאין אבר היוצא נטהר מידי נבילה, אבל לרבנן בע"כ דמקרי בבהמה ולכן נטהר. אמנם ברשב"א להלן (ע"ד) מבואר דגם לרבנן לא מקרי "בבהמה" [ולכן אסור מקום החתך] ומבואר דלא כפמ"ג, וכן בט"ז (סק"ג) ובתב"ש (סק"ט) נקטו להלכה הטעם משום דאינו "בבהמה", וא"כ קשה טובא איך באמת נטהר מטומאת נבילות. ועיין בלשון התב"ש דהוי "גריירה" דכיון דהולד ניתן בשחיטה והוא גוף אחד עם האבר ממילא לגבי דין נבילה נגרר דין השחיטה גם על האבר [וע"ש שמחדש עפ"י דאם האם טריפה דאז אין הולד ניתן באכילה אלא רק נטהר מטומאת נבילות כדאיתא להלן ע"ה ב', בכה"ג האבר עצמו טמא, דכיון דעל האם עצמה לא חלה שחיטה גמורה הו"ל לגבי אבר כגריירה דגריירה]. ובאבי עזרי (פ"ב מאבות הטומאות ה"ט) כתב בזה דהנה מצינו מקומות שהשחיטה מועלת לגבי טומאה ולא לגבי היתר אכילה, כגון שחיטת עכו"ם לדעת הרמב"ם (פ"ב ה"י מאבות הטומאות) [מדאורייתא] וברמב"ן ובר"ן דף יד גבי שחיטת מומר. וכן בשעיר המשתלח [עיין אחיעזר יו"ד ז] ובשחיטה לע"ז לפ"ד הרשב"א שנתמעט מזבחי מתים, ועוד, וא"כ ה"ה הכא י"ל דמה שנתמעט מ"בבהמה" הוא רק לגבי ההיתר אכילה, אבל לגבי הטומאה שפיר נטהר. [נמצד הסברא י"ל דההיתר לטומאה הוא במה שמתה בשחיטה ולא מאליה והיתר אכילה תלוי שיקים בה דיני שחיטה, וה"ה הכא שאע"פ שלא קיים בה דיני השחיטה שאינה חלק מהבהמה ממש מ"מ אי"ז כמתה מאליה אלא ע"י שחיטת האם וסגי לטהר מידי נבילה וצ"ע].

ז) בן פקועה במעי טריפה שהוציא אבר לענין טומאת נבילות, מבואר להלן ע"ה דמהני לטהרו מטומאת נבילות אבל לא להתירו באכילה, ופסקינן להלכה כדעת רבא דמ"מ מהני ליה שחיטת עצמו. ונחלקו האחרונים מה הדין בכה"ג בהוציא אבר לחוץ, דעת הפר"ח (י"ד ח) דהאבר ג"כ ניתן בשחיטת עצמו, כמו שמועלת השחיטה להתיר אותו עצמו. אמנם הש"ך והב"ח אוסרים, וצ"ב מאי גרע אותו האבר משאר העובר. וביארו התב"ש (סק"ח) והפמ"ג (שפ"ד אות ז') בב' אופנים. א- דמה שנאסר מבשר בשדה שוב נאסר לעולם ולא מהני ליה אפי' שחיטת עצמו דהוי איסור לכשעצמו. ב- דשחיטת טריפה אינה מטהרת האבר היוצא מידי נבילה [דהוי גריירה דגריירה] ואילו העובר נטהר ע"י שחיטת אמו, ונמצא דהסימנים כשחוטים לגבי טומאה, וממילא אין אפשרות להתיר האבר שעדיין לא נטהר ע"י שחיטת הסימנים שכלפי טומאת נבילות הוי כשחוטים [וממילא אסור אף באכילה דא"א להתיר באכילה בלא להפקיע את הטומאת נבילות]. והנה יצא לפ"ז חידוש דבפשטות כשם שנטהר מטומאת נבילה ה"ה שנטהר מטומאת אבר מן החי ומ"מ לשיטת הרשב"א הוא אסור באכילה באיסור אבמה"ח ועיין בזה בחזו"א (סי' ג' סק"ג).

ח) "הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו ה"ז כילוד". כתב הלב"ש (סי' יד ס"א) דטעם האיסור בהחזיר משום דרשא דבשר בשדה טרפה. והתב"ש (אות ב') הקשה דא"כ לר' יוחנן בע"ב דלא דרש בשר בשדה טרפה מ"ט יהיה אסור. וביאר דאחר לידה תו לא שייך חזרה דהוי כסתם בשר שנכנס

לבהמה שודאי אסור. והפמ"ג (שפ"ד אות ז) ביאר דאף ר' יוחנן מודה לדרשא דבשר בשדה אלא דס"ל דבהוציא אבר לא מקרי "בשדה" דשדינן האבר אחר רוב הגוף וכאילו הוא במעי אמו, וכל מה דאסור הוא משום "בבהמה". [וצ"ב בדברי הגמ' דנראה להדיא דר' יוחנן לא דרש כלל בשר בשדה טרפה אלא לחטאת]. וכתב הפמ"ג דללבוש אם החזיר ראשו מהני השחיטה עכ"פ לטהר מידי נבילה כיון דלא אתמעט אלא מבשר בשדה טרפה משא"כ להתבוס' אין השחיטה מטהרת מידי נבלה.

(ט) **בדין יציאת ראש**. הנה דין יציאת ראש בפשטות הוא דין "לידה" ומצאנו כמה נדונים התלויים בכך א- בסוגיין בדין שחיטת האם אם מהני לעובר. ב- באדם, לענין בכור לכהן ג- לענין בכור לנחלה ד- לענין טומאת לידה. ובסוגיא בבכורות (מז) אמר שמואל דראש עובר פוטר לכהן רק בעובר חי, ולא כנפל [דשם מהני רק רובו ולא ראשו]. ואיתותב שמואל. ובגדה כט פליגי אמוראי בנחתך הראש ויצא חתיכות חתיכות אם הראש נחשב לידה לטומאת לידה [אפי' אם ראש נפל פוטר], והגמ' מדמה שם טומאת לידה לבכור לכהן. וביאר החזו"א (סי' קיז) דסברת שמואל דאם ראשו בחוץ נחשב שחי בחוץ וממילא כל הבהמה כחיה בחוץ, וכאילו יצאה ונכנסה, וא"כ כ"ז רק בעובר חי ולא במת. ולהלכה פסקינן דגם זה נחשב לידה, והטעם משום דהראש הוא העיקר וכשנולד יש תורת לידה על הכל [כמו ברוב, ושם הוא מדין רובו ככולו כמבואר בגדה שם] ומ"מ י"ל דכ"ז בראש שלם אבל בראש שנימוח ונחתך תו אין לו חשיבות ודנים על מיחוי הראש כמו שאר הבהמה ולכן מועיל דוקא רוב. [וכתב החזו"א דכ"ז בנחתך הראש עצמו לחתיכות, אבל אם רק נחתך מהגוף ודאי דהוי לידה על הכל]. והנה יש לחלק בזה בין החלק שיצא מהעובר לחלק הנשאר בפנים, והנדון גבי אדם הוא על מה שנולד אם נחשב כילוד, אבל הנותר במעי אמו לא איכפת לן מה דינו, דאפי' את"ל דלא נחשב כילוד מ"מ החלק הראשון כבר נולד והוי בכור, וכן לענין טומאת לידה אין מעוט ולד נחשב אפי' כנפל ואינו גורם בפנ"ע לטומאת לידה. אבל בסוגיין גבי היתר שחיטת הולד הנידון גם על הנותר האם נחשב כילוד או דאינו כילוד ויותר בשחיטת אמו. ומבואר חידוש בסוגיין דגם בזה נחשב כילוד, ולכן יצא ראשו כולו כילוד ואפי' מה שבפנים לא הותר. ועיין בתוס' ד"ה סיפא, כתבו דדין זה פשוט כיון שהולד שלם כולו כילוד.

(י) **בתוד"ה סיפא** כתבו תוס' דמאי דמיבעי ליה בע"ב ביצא רוב הגוף חתוך אם נחשב כילוד היינו בנחתך משא"כ כאן הולד שלם. ובפשטות יל"פ דהכוונה דכאן מיירי שהראש או הרוב מחובר להנשאר במעי אמו. אמנם הרש"ש והחזו"א כתבו דאין זה כוונת תוס', אלא אם הרוב או הראש שלמים, אפי' אם הם חתוכים מהנותר במעי אמו, ג"כ חשיב עליהם לידה. [וזה מוכח בגמ' בע"ב]. ועי' במהרש"א שהקשה למה בשליא שיצא רוב הולד הוי כילוד, והרי שליא הוי כחתוך, וכתב המהרש"א דשליא נחשב כדבר שלם. והחזו"א כתב דסברא זו צ"ע, ולכן מפרש החזו"א דחלוק דין שליא מדין ולד, דהולד נותר מצד עצמו, משא"כ השליא נחשבת כחתיכת בשר ולא כולד ואינה יכולה להיות ניתרת מחמת עצמה. אלא כל התירה מחמת שהיא נטפלת לולד, והילכך כשיצא הראש א"א להטפיל השליא לנותר, דמה שנותר בפנ"ע אינו ולד [וכל מה שהוא עצמו נותר הוא רק מחמת שהוא שייך הולד, אבל מצד עצמו הוא כבשר בעלמא] ולכן גרעא השליא מן הולד. אמנם כתב החזו"א דכ"ז א"ש אם נאמר דהשליא יש לה איסור מחמת עצמה, וכאשר כן היא דעת הרמב"ם (פ"ה ממאכ"א הי"ג) דשליא אסור המשום אבר מן החי, אבל להראב"ד דס"ל שאין לשליא איסור אבמה"ח, וא"כ א"א לפרש כנ"ל.

(יא) **בדין ראש פוטר**. מבואר בגדה כ"ח דפדחת פוטר, ועיין בש"ך (סי' יד סק"א) שהביא נדון הפוסקים אם סגי ברוב פדחת או דבעינן כל הפדחת, ועי' בתבונ"ש (סק"ו) שתמה מה הדמיון בין אדם לבהמה הרי צורת ראשם שונה ויתכן דמה דהוי רוב בזה לא הוי רוב בזה. ועוד דנראה דהפדחת לאו מדין "רוב הראש" היא, אלא יש לעמה חשיבות וא"כ יתכן דרק אדם דחשוב פרצוף ידיה מהני פדחת ע"ש. ועי' בתבונ"ש שתמה על משמעות הלבוש דבנחלה כתב דסגי ברוב פדחת, ובבכור לכהן כתב פדחת סתמא, משמע כל הפדחת, ועי' בב"ח יו"ד סי' קצד שהקשה כע"ז על הרמב"ם, וכתב דלידה דבכורה שאני. ועיין במהר"ם ע"ז התוס' ד"ה טעמא.

(יב) **תוד"ה טעמא**. בעיקר קושית התוס' למה לא הוכיחו דהוי כילוד מבכור, תירץ בהגהות יד אברהם על השו"ע סי' יד, דשאני בכור לכהן שתלוי בפטר רחם וסגי שיהיה על היוצא דין לידה, אבל אין מזה ראייה שמה שבמעי אמו הוי כילוד, משא"כ מדין בכור לנחלה דתלוי בבן קיימא, וכיון דראש לחוד לא הוי בן קיימא ש"מ שכל הגוף הוי כנוולד. [ותוס' לשיטתם בד"ה סיפא דזה פשיטא שהכל כילוד].

(יג) **"לא נצרכה אלא למקום חתך"**. עיין ברש"י דמקום חתך אסור משום דלא מקרי "בבהמה", אבל אם חזר מותר משום דלא הוי "בשר בשדה" מאחר שלא יצא לגמרי אלא עמד בשוה לפתח. ועי' בחי' הר"ן שהקשה דכיון דמקום חתך לא מקרי "בבהמה" ממילא כבר יצא חוץ למחיצתו, דהרי מחיצתו היא ע"י זה שהוא "בבהמה", ואיך אפשר לחלק ביניהם. ותירץ הר"ן דמשמע דקרא דבשר בשדה מיירי בבשר המגולה, וכמו דדרשינן לקמן ע"ב א' "וכל אשר יגע על פני השדה" - למעט עובר במעי אמו. דכל שהוא מכוסה לא מקרי בשדה, אבל מ"מ אינו בבהמה. ובלבוש ס"ב כתב דאם לא החזיר מקום החתך אסור ולא קרינן ביה בבהמה תאכלו שהרי הוא כאילו ראה פני השדה אלו היה נחתך בעוד שלא נשחט, עכ"ד, ופירש התבונ"ש (אות ט') דכוונתו שכ"ז שלא נשחט ה"ז מכוסה ולא מקרי על פני השדה, ולכן אם החזיר ה"ז מותר, אבל כששחט הוי "אוכל" ומבואר להלן ע"ג א' דחבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי [היינו כאילו מופרשים אחד מהשני - ולכן לא מקרי מגע בית הסתרים] ושחב מקרי על פני השדה. ולפי דבריו משמע דכ"ז שלא שחט מקרי גם "בבהמה" ורק בשעת שחיט האז לא הוי "בבהמה" ומקרי בשר בשדה. ולפ"ז אם חתך קודם שחיטה אסור אפי' אם החזירו דכבר ראה פני השדה, וכן בהעמיד האבר בשוה עם הפתח, אסור קצה האבר אף בהחזירו. והתבונ"ש הקשה על הלבוש, דהרי לגבי דין יוצא בקדשים דילפינן לה ג"כ מהך קרא דבשר בשדה, הדין הוא דאם עומד בשוה לחוץ מותר באכילה, כמבואר בפסחים פ"ה, וא"כ מוכח

דזה לא מקרי בשר בשדה, וכל האיסור רק משום דלא הוי "בבהמה" כמש"כ רש"י. ולפ"ז בהעמיד קצה האבר בפתח כשר אם החזירו בשעת שחיטה עכ"ד.

ועיין בפמ"ג דלהלן צ"ט א' אמרינן דיש חידוש בזרוע בשלה של נזיר ד"מקום החתך" מותר לזרים אבל בעלמא אסור, ופרש"י ותוס' דה"ב עלמא אסור" הינו בהוציא העובר ידו מקום החתך אסור. והשתא אם נימא דמקום החתך יש לו סיבת איסור עצמית דלא מקרי בבהמה, מה זה שייך לזרוע בשלה ששם מקום החתך אין לו סיבת איסור. ולכן מפרש הפמ"ג דהא דמקום חתך אסור הוא מגזזה"כ [בע"ב] פרסה החזיר אכול, ומשמע דכ"ז שלא החזיר ה"ז אסור, [וכנראה הגדר הוא דמקום החיבור נטפל לאיסור אלא דצ"ב א"כ למה אם החזיר מותר, וצ"ת] והו"א דנילף קדשים מעובר, קמ"ל דשם מותר מקום החיבור. והביא הפמ"ג שכן מבואר בתוס' צ"ט א', [וכן מפורש בר"ן כאן בפירושו השני]. ונמצא דבאיסור מקום חתך יש ג' שיטות: לרש"י משום דלא הוי בבהמה, ולתוס' והר"ן דרשינן לה מפרסה החזיר אכול, וללבוש האיסור משום דהוי בשר בשדה.

ס"ח ע"ב

שבפנים נאסר. וצ"בב לשיטתם מאי נ"מ בין מ"ד יש לידה למ"ד אין לידה לגבי צירוף החלק שיצא. [הרחבה אות יז].

(ו) בעיקר דין לידה לאברים. עיין בגמ' להלן [ע]. בעי בגמ' אם הוציא חציו ורוב אבר, האם מעוט האבר מצטרף להחשב כרוב הגוף ויהיה כילוד [לגבי בכורה] ונחלקו הראשונים האם קאי למ"ד יש לידה או לא עיי"ש בבעה"מ וברמב"ן וברשב"א ובתב"ש (סי' יד סק"א) [הרחבה אות יח].

עיין בצ"ח שדן דלכאוי למ"ד יש לידה לאברים א"כ כל האיסור מצד "לידת האבר" וא"כ אם יצא מעוטו אינו כילוד, ולכאוי לפ"ז הו"ל לגמ' למיבעי הספק ביצא אבר והחזיר וכו' עד שהשלים לרוב, גם למ"ד יש לידה - ובאופן שהוציא מעוט אבר בכל פעם. [הרחבה אות יט].

(ז) "את"ל כיון דהדר הדר הוציא ידו וחתכה וכו' עד שהשלימו לרובו מהו". כתב רש"י דהך בעיא גם למ"ד יש לידה. ועיין ברע"א שנשאל דכיון דלמ"ד יש לידה פשיטא דבבעיא הראשונה נאסר העובר, ואילו הבעיא השניה רק את"ל דבבעיא הראשונה כיון דהדר הדר, א"כ למ"ד דיש לידה ולא אמרינן כיון דהדר הדר מה הצד שכאן יותר. [הרחבה אות כא].

(ח) בתוד"ה הוציא. עיי' בתב"ש (י"ד סק"ד) מה שהוכיח מדברי התוס' ועיין בפרי תאר (יד ד') [הרחבה אות כב].

(יג) "פרסה החזיר אכול, לא נצרכה אלא למקום חתך". צ"ב לשיטת רש"י דלא הוי "בבהמה" מ"ט בעי' קרא לאסור כשלא החזיר ולהתיר כשהחזיר [ועמד בזה האבי עזרי פ"ב מאבה"ט]. ולדברי הפמ"ג דדרשת רש"י מבבהמה היא רק לר"מ ולא לרבנן א"ש.

(יד) "ואליבא דר"ש". הקשו תוס' אליבא דרבנן למאי איצטריך קרא, עיי"ש. ובחי' הר"ן תירץ דלפי חשבון הסוגיא דף ס"ט יוצא דלר"ש דרשינן מ"בהמה בבהמה" א"כ בעינן שיהיה דוקא בהמה וממילא מתמעט דמות יונה, אבל לרבנן בעינן קרא לאסור בן יונה משום דילפי מ"כל" בבהמה, והו"א דגם דמות יונה כלולה ב"כל". [והנה נחלקו הראשונים במעוטא בדמות יונה, דעת תוס' ס"ט א' דתלוי ב"מין", ואם הוי מין בהמה אע"פ שאין לו כלל רגלים ג"כ מותר דמ"מ יש במינו פרסה. אבל הרמב"ם והשו"ע (סי' יג ס"ה) סוברים דבעינן פרסה בפועל. ולפ"ז ליכא למימר דלר"ש לא בעינן קרא, דהרי צריך את הפסוק לאסור באין פרסה - דזאת לא שמעינן מבהמה. ועי' בר"ן על הרי"ף שנראה שפוסק כתוס' וא"ש מה שפירש כאן לשיטתו]. **ועי' בלב אריה** שתירץ עפ"ז קושיית תוד"ה אמר [למאי איצטריך לר' יוחנן תרי קראי] דחד קרא איצטריך להתיר קלוט במעי פרה, וחד להתיר מקום החתך [והסתפק דדילמא לר' יוחנן מותר אף כל האבר כמו לגבי דין שחיטה]. **ובזכרון שמואל** (סי' עד) חקר אם לפי הקמ"ל באמת לא חל איסור "גמל" על היוצא, או דכשיצא נאסר ושוב כשנכנס חזר והותר, והביאור בצד השני הוא דהאיסור לא הוי ממש כגמל. אלא כמו שנכתב לעיל דהאיסור יוצא הוא בבחינת אבר מן החי, וה"נ כאן יש איסור יוצא בבחינת גמל, אבל כיון דעיקר האיסור משום יוצא חוזר וניתר בכניסתו. ועי"ש שדן עור די"ל דל"ש שיחול איסור גמל על אבר אחד לחוד, עיי"ש.

(טו) **"עולא אמר ר' יוחנן ואבר עצמו מותר"**. דברי ר' יוחנן ניתנים להתפרש בשני אופנים, או דנימא דלא חל איסור בשר בשדה עד שישחוט, וכיון שהחזיר האבר קודם נמצא דמעולם לא נאסר, או דנימא דכבר חל האיסור אלא דחזר וניתר כשמכניס את האבר, ועי' בזכרון שמואל סי' ע"ד שמוכח כהסבר השני.

(טז) **הכל היו בכלל בשר בשדה וכו'** עיין בתוס' ד"ה הכל ובר"ן בביאור הסוגיא, ובשיטת התוס' עיין מהר"ם, ומבואר דדעת תוס' דגם למסקנת ר' יוחנן יש איסור של בשר בשדה על היוצא, אלא דגלי קרא דחטאת רק שלא נדרוש תיבת "טריפה" לאסור לעולם. אמנם בחי' הר"ן כתב דגלי קרא דליכא כלל לדין בשר בשדה על שאר דברים חוץ מחטאת. ונ"מ דלא ילקה על אבר שיצא [אף להסוברים דלוקים על לאו דבשר בשדה - הראב"ד והכס"מ בדעת הרמב"ם פ"ה הי"א ממאכ"א -]. והנה לשיטת הר"ן בע"כ צ"ל דהמקור לאיסור האבר הוא משום דלא הוי "בבהמה", אולם לשיטת שהובאו לעיל דאין חסרון של בבהמה, וכל המקור לאסור יוצא הוא רק מקרא דבשר בשדה א"כ בע"כ לומר כתוס' דגם ר' יונן דורש לקרא דבשר בשדה על אבר היוצא. ועי' בתוס' הרא"ש.

(יז) **"במערבא מתנו הכי רב אמר יש לידה לאיברים" וכו'.** שיטת רש"י דגם למערבא סובר ר' יוחנן דהאבר שנולד מותר. ומאי דאמרינן "מאי בינייהו", היינו בין ל"ק לל"ב אליבא דרב. והקשו הראשונים א- דלא מסתבר דהבעיא בהמשך לדברי האומר אין לידה לאיברים אתיא דלא כהלכתא [דהא ר' יוחנן דל"ק אתותב]. ב- לשון הגמ' מאי בינייהו לא משמע דהכוונה בין ל"ק לל"ב. ג- מה הבעיא בהוציא אבר וכו' עד שהשלימו לרוב, והרי פשיטא דכיון דהותר האבר בעצמו דנאמר כיון דהדר הדר. ולכן פירשו דלמערבא כו"ע מודו שהאבר שיצא נאסר, אלא כל הפלוגתא היא אם המיעוט שבפנים נאסר. והנה לשיטת רש"י מובן היטב למה הבעיא בהוציא אבר וכו' עד שהשלים הוא רק למ"ד אין לידה לאיברים [ומשה"ק הראשונים מה הצד דאסור - תירץ הרמב"ן שכיון שיצא רובו חזר איסורו ונייעור]. אבל לדעת הראשונים דלכו"ע האבר אסור, א"כ קשה מאי נ"מ בין מ"ד יש לידה למ"ד אין לידה לגבי צירוף החלק שיצא. וצריך לומר דלמ"ד יש לידה כיון דיש לאבר שם "ילוד" ודאי מצטרף לרוב להחשב כילוד, אבל למ"ד אין לידה אין איסורו של אבר משום דהוי ילוד, אבל משום דהוא על פני השדה, ועי' יש צד לומר דכיון דהדר הדר. [ויסוד הנידון אם יש לידה או אין לידה הוא האם לדיה מתייחסת אך ורק לגבי כללות הבהמה, או דיש מושג של לידה גם לאיברים]. ועיין בספר שחיטת חולין מה שהקשה לראשונים הנ"ל במהלך הגמ'.

(יח) **בעיקר דין לידה לאיברים. עיין בגמ' להלן [ע.] בעי בגמ' אם הוציא חציו ורוב אבר, האם מעוט האבר מצטרף להחשב כרוב הגוף ויהיה כילוד [לגבי בכורה]. וכתב בעה"מ דהספק רק למ"ד אין לידה, אבל למ"ד יש לידה פשוט שמצטרף לרוב. אמנם הרמב"ן והרשב"א כתבו דהספק בין למ"ד יש לידה לאיברים בין למ"ד אין לידה, דלמ"ד אין לידה, דלמ"ד אין לידה י"ל דכ"ז כשרוב הגוף בפנים, אבל אם רובו בחוץ יתכן דלכו"ע יש לידה לאיברים דאין רוב נגד לידת האבר. וכן למ"ד יש לידה, י"ל דכ"ז לגבי שאין אני קורא בו בבהמה, וקורא אני בו בשר בשדה, אבל מ"מ לא מקרי ילוד לענין בכורה עד שיצא דבפטר רחם תלה רחמנא והרי לא קידשוהו לא כותלי בית הרחם ולא אויר. עכ"ל הרמב"ן. וכתב התבו"ש (סי' יד סק"א) דא"א לפרש הכוונה דגם למ"ד יש לידה לאיברים לא קרוי לידה לענין העובר כלל [אלא רק לענין האבר], דהרי מבואר באבעיא דהוציא אבר והכניסו דלמ"ד יש לידה מהני זאת אף לגבי העובר. ובע"כ כוונת לחלק באחת משתים: או דחלק בין שאר לידה ללידת בכור דאע"ג דקרוי לידה מ"מ לא קרוי פטר רחם. [ולפ"ז בהוציא ידו והחזיר וכו' עד שהשלים לרוב לא מהני לענין בכורה]. או דנימא דדוקא לענין איסור האבר קרוי לידה דרובו, אבל לענין העובר לא מהני רוב אבר דעדין לא נולד רוב העובר [ופירש התבו"ש דבריו לעיל מינה דכיון דדין לידת מיעוט האבר הוא מדין "רוב", א"א לעשות עי"ז "רוב" לענין העובר, דתרי רובי לא אמרינן]. ומאי דנקט הרמב"ן דבריו על פטר רחם - לאו דוקא, אלא ה"ה לענין לידה לא מצרפים את המיעוט אבר שע"י יהיה רוב עובר. והנה פירוש הראשון נסתר לכאן מדברי הרשב"א שם שכתב להדיא דהך ספק הוא נ"מ גם לגבי אם מועלת שחיטת אמו להכשיר את הנותר במעיה, ומבואר להדיא דא"י סברא רק בבכור אלא גם לענין היתר שחיטת אמו**

(יט) **בחידושי הצ"ח דן דלכאן למ"ד יש לידה לאיברים א"כ כל האיסור מצד "לידת האבר" וא"כ אם יצא מעוטו אינו כילוד, ולכאן לפ"ז הו"ל לגמ' למיבעי הספק ביצא אבר והחזיר וכו' עד שהשלים לרוב, גם למ"ד יש לידה - ובאופן שהוציא מעוט אבר בכל פעם. אכן י"ל דאם הוציא מעוט באמת יהיה מותר בהחזירו וא"כ לשיטת הראשונים דאם הוא מותר ודאי כיון דהדר הדר א"א למיבעי בכה"ג. אכן זה חידוש גדול - דהרי למ"ד אין לידה ובכ"ז אסור (לשיטת הראשונים) פשיטא דשאסור גם במיעוט, ולמ"ד יש לידה לא יאסר אלא רק ברוב אבר, ועי' מה שהאריך עוד.**

ועיין במגיה לרשב"א הקשה דאם האבר כילוד למה נטהר מידי נבילה, והרי בבהמה שיצא ראשה שוב אינה נטהרת בשחיטת אמה, והנה לשיטת התבו"ש דהיתר האבר מטומאה הוא מדין גרירה אחר דין גופו, נראה דל"ק. ואפי' להשיטות דהוי משום שחל דין שחיטה על האבר, י"ל דגם בזה הטעם משום דהאבר מחובר לעובר וכיון דעיקר העובר יש לו דין שחיטה ממילא חל על הכל, ומ"מ לגבי אכילה דיינינן ליה כנולד.

(כ) **הרמב"ם השמיט שני הבעיות, ועי' במ"מ (פ"ה ה"י) שאולי לרמב"ם היתה גירסא שכל הספק רק למ"ד יש לידה לאיברים.**

(כא) **"את"ל כיון דהדר הדר הוציא ידו וחתכה וכו' עד שהשלימו לרובו מהו".** כתב רש"י דהך בעיא גם למ"ד יש לידה. ובחי' הגרע"א הביא שנשאל דכיון דלמ"ד יש לידה פשיטא דבבעיא הראשונה נאסר העובר, ואילו הבעיא השנייה רק את"ל דבבעיא הראשונה כיון דהדר הדר, א"כ למ"ד דיש לידה ולא אמרינן כיון דהדר הדר מה הצד שכאן יותר. ותירץ הגרע"א דלמ"ד אין לידה ונתבטל הוצאתו הראשונה, א"כ אם נימא דאפ"ה בהחזיר

וחזר והוציא עד שהשלים נחשב כרוב - מוכח מזה דא"צ רוב בב"א. אבל מה שלמ"ד יש לידה אסור אי"ז משום שא"צ רוב בב"א, אלא דנחשב שבאמת יש רוב בב"א, משא"כ בחתך דנסתלק מה שחתך י"ל דלא מצטרף לרוב. **אמנם הקשה הגרע"א** דמסברא י"ל דלמ"ד יש לידה כיון שחל תורת לידה על כל אבר שיצא ודאי מצטרף, וכל הספק י"ל דהוא רק למ"ד דאין שם לידה אלא על כל העובר כאחד, ובזה י"ל דבעינן ב"א, ומי הכריח לרש"י דהספק לכ"ע, ועי"ש משכ"ב.

(כ) בתוד"ה הוציא. עי' בתבו"ש (י"ד סק"ד) שדן בספק הגמ' בהוציא ידו וחתכה, די"ל דכל הספק אם כשהוציא היה מחובר ואח"כ חתך, אבל אם חתך במעי אמו ואח"כ יצא, לא נקבע דין הנשאר ע"פ מה שיצא, דאין ביניהם חבור בשעת לידה, וה"ה בחתך הראש ואח"כ יצא דלא נחשב לידה. אמנם הוכיח התבו"ש מדברי התוס' שדימו הסוגיא שם שחתך במעי אמו לכאן, ומשמע דגם זה תלוי בספק. וכן משמע מלשון רש"י ס"ט א' "ורובו יצא מחותך", משמע דגם זה כלול בספק. **אולם הפרי תאר** (יד ד') סובר דאם נחתך במעי אמו לא נחשב מה שנשאר כילוד.

ס"ט ע"א

הקושיא. ועיין היטב בתירוצם ועיין בחידושי הגר"ח (פ"ג ממאכ"א) בביאור הדברים.

עיין בחי' הר"ן שהקשה למה למ"ד זוז"ג מותר לא נתיר כאן את הולד, ובגרש"ש (שער"י ג' כה) ועי"ע במאירי בסוגיין [הרחבה אות כז]

(ה) **"לא צריכה דאזיל אבן פקועה דכוותיה"**. כתבו תוס' דהיינו שגם לאמו היה איסור יוצא בחד אבר. ועיין מהרש"א ור"ן

ובר"ן הסתפק אם למ"ד אין חוששין לזרע האב והאב יש לו אבר היוצא והאמא בת פקועה מעליתא האם אסור למ"ד זוז"ג אסור. וצ"ע דהרי בולד טרפה אסור אפי' למ"ד אין חוששין לזרע האב, ומ"ש אבר היוצא דמצדד הר"ן שיהיה מותר למ"ד אין חוששין. וצ"ע.

וברש"י כתב דהספק הוא לחנניה דסובר חוששין לזרע האב, ועי' מהר"ם [הרחבה אות כח].

(ו) **עי' בב"ח וט"ז** (יג ט') דבהמה מעליתא שבאה על בת פקועה מהני לשחוט את הבת פקועה ולהתיר הולד. ובפמ"ג בביאור דבריהם.

(ז) **"לא מכח חלב ודם קאתי"**. בתוס' (ד"ה תלתא) מבואר דהצד לאסור הוא משום זוז"ג, ועיין בשער"י ובאבי עזרי פ"ג ממאכ"א

(ח) **"מהו לגמוע חלבו"**. כתב הרמב"ם דהאיסור משום ד"הרי זה כחלב טריפה שנתערב בחלב כשרה", ועי' בש"ך (י"ד יב) דלפ"ז אם האבר פחות מששים ה"ז בטל, והש"ך פליג ועיין ברע"א ובפליתי ובמל"מ (פ"א ממשכב ומושב הי"ד) [הרחבה אות לב].

(א) **"בעי רב חנניא הוציא עובר את ידו בעזרה ושחטו"**. עיין מהרש"א ומהר"ם ורש"י (ס"ח ע"א) מה הדין אם שחט בעוד האבר בחוץ לצד דחשיב מחיצה [הרחבה אות כג].

(ב) **"ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים"**. פרש"י שהחזיר האבר ושחטו בעזרה וכמ"ד יש לידה לאברים. והקשה מהרש"א למה לא מוקים שלא החזיר ואפי' למ"ד אין לידה. ועיין מהר"ם ורעק"א [הרחבה אות כה].

(ג) **"בעי אילפא הוציא ידו בין סימן לסימן מהו" וכו'.** כתב רש"י דהגירסא "מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני". אמנם רבנו גרשום גרס "מי מצטרף סימן שני לסימן ראשון", וצ"ב. [הרחבה אות כו].

לעיל ל"ב בעי ר"ז אם ניקבו בני מעים בין סימן ראשון לשני מי מצטרף סימן ראשון לשני, ואמרינן דהיינו דאילפא, וביאר האחיעזר (חיו"ד סי' ד) דמוכח מזה דבטריפה חסר ב"היתר שחיטה" [ולא הוי רק איסור בפנ"ע דרכיב על הבהמה] ולכן יש לדון ששני סוגי השחיטות לא יצטרפו. ולכא"ו כן צריך לפרש גם כאן, וצ"ב דבשלמא אם העובר שבחוץ לא הוי "בבהמה" א"ש, אבל אם הוי איסור בעלמא מה הצד דלא יצטרף.

עי' בפמ"ג (סי' יג שפ"ד ח') שהסתפק בנולד בין סימן לסימן אם טהור מטומאת נבילות ע"י סימן הראשון. ואם נימא דאין לו תקנה [דהוי כשחוט אצלו סימן אחד].

(ד) **"אפי' בן פקועה דעלמא נמי דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב" וכו'.** ומבואר דלמ"ד אין חוששין לזרע האב ניתר בשחיטה. ולעיל נ"ח א' מבואר בולד טריפה דתלוי בדין זה וזה גורם. ובתוס' הקשו הא להלכה מספקא לן אי חוששין לזרע האב ועיין ועי' בתוס' בכורות ז' א' בביאור

בשחיטה. אמנם יעוי' בשו"ת הרשב"א (ח"ג סי' שסג) דבהמה שנעקרו סימניה [לדעת בה"ג - מובא בתוס' לעיל ט' א' - דאינה טריפה אבל מ"מ אין לה היתר בשחיטה] חלבה מותר, ועיין ש"ך (סי' יד סק"א), [הרחבה אות לד].

(יא) ביסוד היתר בן פקועה. חקרו האחרונים אם הוי היתר בפני"ע דכל בבהמה תאכלו, והיינו דאע"פ שאין חל בעובר תורת שחיטה מ"מ הוא מותר הואיל והוא בבהמה, או דהיתר העובר משום דהוא כשחוט, וגם לצד זה יש לחקור אם נטפל לשחיטת אמו ומותר כאבר מאבריה, או דהוי כאילו יש כאן שתי שחיטות לאם ולעובר. [עי' בקה"י סי' טו, ובאתון דאורייתא סי' יד ועוד]. עיין אתון דאורייתא סי' י"ד ובקה"י ובשער"י (ב' כב) ובאמרי משה (ד' א') ובנאות יעקב (סי' כד) [הרחבה אות לו].

(כג) "בעי רב חנניא הוציא עובר את ידו בעזרה ושחטו". עיין מהרש"א ומהר"ם דאף אם שחט בעוד האבר בחוץ נמי נותר האבר [להך צד דמקרי מחיצה]. והרש"ש (ס"ח א') הקשה דודאי לא נקרא "בבהמה" וא"כ לא גרע ממקום חתך דאסור וע"ז לא מהני מחיצת עזרה דמ"מ אי"ז "בבהמה". ולכן מפרש הרש"ש דמירי כשהחזיר האבר, והנידון משום האיסור "בשר בשדה" וע"ז שפיר יש לומר דמהני מחיצת העזרה.

(כד) ברש"י ד"ה הוציא. כתב רש"י דמירי בעובר של שלמים. ועיין בצ"ח מ"ט לא העמיד בולד בן ח' [דאז הוא כחלק מאמו ולא אזיל למיתה].

(כה) ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים. פרש"י שהחזיר האבר ושחטו בעזרה וכמ"ד יש לידה לאברים. והקשה מהרש"א למה לא מוקים שלא החזיר ואפי' למ"ד אין לידה. ותירץ דא"כ כיון דחומת העזרה מועילה ודאי מהני כמו בחזר למעי אמו ואין נ"מ מחומת ירושלים. אבל למ"ד יש לידה שפיר מבעיא [והא דכתב רש"י דהחזירה - היינו דאם לא החזירה אין אפשרות מעשית להכניסה]. והמהר"ם תירץ באופן אחר ע"ש. **וע"ע בחי' רע"א** שהקשה דאף בשחיטה בחוץ יועיל לשחוט אח"כ העובר כמו בולד טרפה דד' סמנים אפשר ביה רחמנא ותירץ דכיון דאסור משום שחוט"ח אין ע"ז שם "מחיצה" אחר שנשחטה, וע"ש אימתי דנים שם מחיצה, אם קודם או בשעת שחיטה ע"ש. [מה שנקט הגרע"א דגם באיסור שחוט"ח שייך דין ד' סמנים, הוא לשטתו בשו"ע סי' יג דדין ד' סמנים הוא דאפשר לדון הולד כחלק מאמו, או כדבר בפני"ע. אבל להסבר הגרי"ז במכתבים, דהוא משום דטריפה חסר בהיתר שחיטה שלה, א"כ בהך איסורא דשחוט"ח ל"ש זאת וא"כ לא יותר העובר ע"י שחיטת עצמו, כן העיר בספר שחיטת חולין].

(כו) "בעי אילפא הוציא ידו בין סימן לסימן מהו" וכו'. כתב רש"י דהגירסא "מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני". אמנם רבנו גרשום גרס "מי מצטרף סימן שני לסימן ראשון", וצ"ב. והנה לרש"י עיקר הנידון הוא שיהיה שחיטת טיהור מידי נבילה, והסימן השני הוא הרי ראוי לשחיטה זו, והנידון אם שייך לצרף לו סימן הראשון אף שהוא בא גם להתיר באכילה. ולרבנו גרשום הנידון הוא "דמי כמי שהוציא לאחר שחיטה" והיינו דהעיקר הוא הסימן הראשון ויש כאן שחיטה גמורה, והנידון דיועיל לגבי העובר הך שחיטה גמורה עכ"פ לטהר מידי נבילה בצירוף הסימן השני. ונראה דהגדר בזה דיש כאן שחיטה גמורה על האם והאבר, ומכאן זה דייגין להתיר גם את האבר מטומאה, ושם השחיטה המתרת הוא שחיטת אכילה, והנידון אם שייך לצרף את הסימן השני שאין בכחו בפועל להתיר באכילה, [אבל מ"מ אין הסימן השני נידון כמי שזהו עיקר שחיטתו - לטהר מידי נבילה - אלא גם הוא מתיר באכילה, ולכן אינו עיקרי יותר מהאשון ולא שייך לומר שהראשון מצטרף לשני, אלא כיון ששניהם שוים אמרינן שהשני מצטרף לראשון כפי סדר השחיטה].

והנה לעיל ל"ב בעי ר"ז אם ניקבו בני מעים בין סימן ראשון לשני מי מצטרף סימן ראשון לשני, ואמרינן דהיינו דאילפא, וביאר האחיעזר (חיו"ד סי' ד) דמוכח מזה דטריפה חסר ב"היתר שחיטה" [ולא הוי רק איסור בפני"ע דרכיב על הבהמה] ולכן יש לדון ששני סוגי השחיטות לא יצטרפו. ולכאז"ל כן צריך לפרש גם כאן, וצ"ב דבשלמא אם העובר שבחוץ לא הוי "בבהמה" א"ש, אבל אם הוי איסור בעלמא [כמו שנקטו כמה אחרונים בדעת הרמב"ם ונתבאר לעיל] מה הצד דלא יצטרף.

עי' בפמ"ג (סי' יג שפ"ד ח') שהסתפק בנולד בין סימן לסימן אם טהור מטומאת נבילות ע"י סימן הראשון, ואם נימא דאין לו תקנה [דהוי כשחוט אצלו סימן אחד] ע"ש.

(כז) "אפי' בן פקועה דעלמא נמי דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב" וכו'. ומבואר דלמ"ד אין חוששין לזרע האב הולד טעון שחיטה וניתר שפיר בשחיטה. **ולעיל נ"ח א'** מבואר בולד טריפה [בנטרפה ואח"כ נרבעה] דתלוי בדין זה וזה גורם. ובתוס' הקשו הא להלכה

מספקא לן אי חוששין לזרע האב ועיין בחידושי הגר"ח (פ"ג ממאכ"א) דיל"פ קושיתם בתרי אנפי. א- שהוקשה דאי חוששין לזרע האב אפי' אי זוז"ג מותר יהיה אסור. ב- שהוקשה אי אין חוששין אי"ז שני גורמים דהא בכמאן דליתיה. ועי' בתוס' בכורות ז' א' שמבואר שקושיתם כפירוש א', ואחר תירוצם הקשו קושיא ב'. ותיירצו דבאופן ששני הצדדים מותרים תלוי בדין חוששין לזרע האב, והיכא דאחד מותר ואחד אסור תלוי בזוז"ג. והנה דין חוששין לזרע האב מצינו בדף ע"ט לכמה דינים (א) אם איכא איסור אותו ואת בנו בשחיטת האב ובנו. (ב) אם תיש הבא על הצביה חלב הולד אסור. (ג) אם דמו טעון כסוי. (ד) אם חייב בזרוע לחים וקביעה. (ה) פרד בין סוס וחמורה, אם מותר בהרבעה גם פרדה בת סוסה וחמור ו) בסוגיין לענין בן פקועה. והשתא קאמרי תוס' דלענין דבר האסור הנידון הוא שכיון שנוצר מאיסור יהיה אסור [ועיין בתוס' ע"ז נ"ג דרק באיסור] נ"ג דין "נגרם", ובגרש"ש (ג' כה) ובקה"י ע"ז סי' כ' ובזה תלוי בדין זוז"ג דמה שנוצר מחמת אסור ומותר האם מקרי נוצר מאיסור. אבל בכל הנך ו' דברים שתלויים בדין חוששין לזרע האב, אין הנידון שיאסרו מחמת אביהם, אלא עיקרו של דבר הוא לדון על גופן מה הם ובמה הם חייבים, והם ודאי פתיך בהם גם מהות של מין האב ומין האם [ול"ש זאת לזוז"ג דאין הנדון על "ממה נוצרו" אלא "מה הם"]. ובזה הנדון אם זרע האם עיקר או דגם זרע האב קובע חשיבות בשם בשם הולד. [וגם תלוי בזה אותו ואת בנו באב] ומ"מ גם אם אין חוששין לזרע האב אפ"ה בדין זוז"ג גם האב נחשב לגורם דהרי ודאי שנגרם גם מחמתו. כ"ז ביאר החזו"א (בכורות סי' טז) בדעת התוס'. וע"ע בחי' רח"ה (פ"ג ממאכ"א) שכתב ככל הנ"ל [ומשמע מיניה דלא פירש כן בדעת תוס'].

הנה בחידושי הגר"ח שם מבאר היטב החילוק, דכל דין חוששין לזרע האב הוא רק היכא דהאב הוא "מין" מסוים אבל בטריפה שהוי איסור מחמת דבר אחר ולא שמהותו שונה, ממילא אין זה קובע שם על הולד עצמו, ולכן כל הנידון רק מצד זוז"ג. ולפ"ז צריך להבין למה דין בן פקועה תלוי בדין חוששין לזרע האב, הרי אין זה מין. ויעוי' בחי' הר"ן כאן שהקשה למה למ"ד זוז"ג מותר לא נתיר כאן את הולד ותיירץ דכיון דאין כאן "איסור" לא שייך כאן זוז"ג, והיינו דמה שהבהמה מעליה טעונה שחיטה אי"ז גורם איסור לולד, אלא דהולד בעצמותו טעון שחיטה, **אכן הקשה הגרש"ש** (שער"י ג' כה) דלמה אין שחיטה מתורתו, והרי הא דהבן פקועה פטור משחיטה הוא מחמת דחל עליו דין שחוט, וממילא הך דין שחוט שנדון אם חל על הולד תלוי בדין זוז"ג ונימא דלמ"ד מותר אינו מתייחס אך לאביו וממילא אין לו את ההיתר הזה ויוצרך שחיטה. ותיירץ הגרש"ש דמה שולד בן פקועה אינו טעון שחיטה אי"ז מחמת שיש לו חלות דין שחוט, אלא הוי כסוג בהמה שא"צ שחיטה, ולכן הוי דין בעצמותו ומהותו של הולד שאם הוא בן פקועה לא חדשה התורה בו שחיטה ואי"ז תלוי בדין זוז"ג. ולפ"ז נרה דמובן למה תלוי זה בדין חוששין לזרע האב, דהנדון הוא על מהותו של הנוולד, אם מוגדר הוא כבן פקועה או כבן בהמה מעליה וזה תלוי בחוששין לזרע האב.

והנה במאירי כתב בזכר מעליא שבא על בת פקועה דאף למ"ד אין חוששין לזרע האב אין לולד תקנה דלזרע האם ודאי חוששין. וצ"ע דאם אזלינן רק בתר האם אדרבה יהיה מותר אפי' בלא שחיטה. ונראה דהמאירי סובר דהולד אסור משום יוצא מן החי שיצא מאביו, וממילא טעון שחיטה [ודין יוצא מן החי הוא איסור ותולי בזה וזה גורם]. ורק ההיתר של בן פקועה הוא דתלוי בחוששין לזרע האב. [בעיקר מש"כ דכל ולד יש בו גם איסור יוצא, עי' באמר"מ (סי' ד') שדן בזה].

(כח) לא צריכה דאזיל אבן פקועה דכוותיה. כתבו תוס' דהיינו שגם לאמו היה איסור יוצא בחד אבר. וביאר המהרש"א דאילו היתה אמו בת פקועה גמורה ה"ז תלוי בדין זוז"ג. וכ"ה בחי' הר"ן להדיא, ומבואר דבאיסור "אבר היוצא" דיינינן משום זוז"ג [דלא כדין בן פקועה הבא על בהמה מעליה]. ולכאור' הטעם דזה הוי "איסור" של אבר מן החי או טריפה ותלוי בזוז"ג. [והנה בספר אשר לשלמה (ח"ג סי' נד) הקשה דבתוס' ע"ה ב' מבואר דאם היה יכול לשחוט את הבן פקועה גם האבר היה מותר אלא שא"א לשחוט את הבן פקועה ומבואר דאי"ז איסור חדש אלא רק דהוי אבר מן החי וא"כ למה תלוי בדין זוז"ג. ועל כרחק דכאן האיסור משום "יוצא" מהאבר של אמו, והוי יוצא מאבר מן החי ואיסור זה תלוי בזוז"ג, ועיין לעיל בדברי המאירי]. **אמנם בר"ן** הסתפק אם למ"ד אין חוששין לזרע האב והאב יש לו אבר היוצא והאמא בת פקועה מעליה האם אסור למ"ד זוז"ג אסור. וצ"ע דהרי בולד טרפה אסור אפי' למ"ד אין חוששין לזרע האב, ומ"ש אבר היוצא דמצד הר"ן שיהיה מותר למ"ד אין חוששין. וצ"ע. **וברש"י** כתב דהספק הוא לחנניה דסובר חוששין לזרע האב, ומבואר דרש"י מפרש דבא על בת פקועה גמורה וכל האיסור רק מצד האם וסובר רש"י דזה תלוי בין חוששין ולא בדין זוז"ג, ואולי הוא לשטתו דאיסור האבר הוא העדר שחיטה דלא מקרי בבהמה, ואי"ז איסור בפנ"ע ולכן תלוי בדין חוששין כמו בגוונא דרב משרשיא. [ועי' מהר"ם דרש"י לא פירש דמיירי שגם האם יצא לה אבר - ואז הבעיא אליבא דכו"ע - דס"ל לרש"י דהצד דמבלבל זרעיה הוא רק מצד זרע האב ולא בזרע האם וא"כ שוב תהיה כל הבעיא רק לחנניה].

(כט) עי' בב"ח וט"ז (יג ט') דבהמה מעליה שבאה על בת פקועה מהני לשחוט את הבת פקועה ולהתיר הולד. [אף שאם הוא נולד אין לו תקנה]. **והש"ך** חלק ע"ז דהא אין לאמו תורת שחיטה דהיא בת פקועה. **וכתב הפמ"ג** בביאור דעת הט"ז דהתירא דכל בבהמה הוא לאו דוקא בדרך שחיטה אלא כל שלא נולד הולד כדרכו והאמא הותרה - גם הולד הותר.

(ל) או דילמא מבלבל זרעיה. כתב הר"ן דלפ"ז למ"ד זוז"ג אסור כל הולד אסור, ולמ"ד זוז"ג מותר אפי' אותו אבר מותר.

(לא) "לא מכח חלב ודם קאתי". בתוס' (ד"ה תלתא) מבואר דהצד לאסור הוא משום זוז"ג, והיינו דהולד יוצא גם מהחלב ודם וגם משאר הבהמה. [ובקה"י סי' יח כתב דלאו מטעם יוצא אסור כיון דהזרע מסרח ופנים חדשות כאן לכאן. אלא מטעם נגרם]. **ובשער"י** ביאר דהצד לאסור כיון

ד"מכח חלב ודם קאתי" היינו או מטעם גורם, או מטעם דנחשב כתערובת חלב ודם בעובר. והמסקנה דכל מכח לא אמרינן דאי"ז נחשב תערובת, וגם דין גורם לא שייך כאן, והא דבאמת לא אסור מדין יוצא, ביאר הגרש"ש דדין יוצא כיון דהוא מכלל הבהמה אזלינן בתר רוב הבהמה, ומדין רובו ככולו, וכיון שרובה מותרת לא מקרי איסורא. ובאבי עזרי פ"ג ממאכ"א מבאר דהדין היתר שחיטה של הבן פקועה מתיר גם את הדין של יוצא. דיסוד איסור אבר היוצא הוא אבר מן החי והדין בן פקועה מתיר איסור זה ע"ש.

(לב) "מהו לגמוע חלבו". כתב הרמב"ם דהאיסור משום ד"הרי זה כחלב טריפה שנתערב בחלב כשרה", ועי' בש"ך (י"ד יב) שהביא בשם הב"ח דלפ"ז אם האבר פחות מששים ה"ז בטל, והש"ך פליג דיתכן שאותו אבר קטן מגדל חלב יותר משאר איברים, ושוב מסיק להקל דכל דין ששום במין במינו הוא דרבנן, וא"כ בספק שישים אזלינן לקולא. ועיין ברע"א שהקשה דא"כ גם בודאי שישים יהיה מותר, שהרי אבעיא דלא איפשטא הוא אם החלב מותר, ותיירץ דכיון דאיסור החלב עצמו הוא ספק דאורייתא, תו לא אזלינן בזה לקולא אף שבטל ברוב. ובפליתי תירץ דבתיקון אזלינן לחומרא אף באיסור דרבנן. והמל"מ (פ"א ממשכב ומושב הי"ד) תירץ דכאן נולד האיסור בתערובת ובזה אין בטל ברוב כמש"כ המרדכי בפרק הזרוע והלחיים. [וזה דלא כש"ך שמתיר בביטול בששים] אמנם הביא המל"מ דמהר"ח אלפנדרי סובר שהחלב נוצר בכל אבר ואבר לחוד, ומשם יורד לתוך הדר, ולפ"ז הוי ככל תערובת, ומל"מ חולק וסובר דהחלב נוצר בדר.

(לג) הקשה הפליתי א- דכיון שהחלב נוצר מכח שאר הבהמה ומכח האבר, א"כ הו"ל זוז"ג, ולהלכה מותר. [ועי' בתור"ה תלתא, דלמ"ד זוז"ג מותר אין כלל נידון גם בולד, וא"כ ה"ה בחלב, וצ"ל דהסוגיא כמ"ד זוז"ג אסור, וצ"ע איך פסק הרמב"ם שהחלב אסור]. וכתב הפליתי דלדעת מהר"ם אלפנדרי א"ש, דכל החלב שנוצר במקום האסור יש לו רק גורם אחד, אלא דאח"כ מתערב. ב- עוד הקשה הפליתי דהא לגבי ולד מוכחנין מחלב ודם דכל מכח לא אמרינן, וא"כ גם על החלב אפשר להוכיח כנ"ל דאחר שהתירה התורה חלב אף שבא מכח חלב ודם, הה"נ דכשיש איסור יוצא ג"כ יהיה מותר. ונדחק הפלתי ליישב ע"פ המהר"ם אלפנדרי ע"ש. והפמ"ג (יד שפ"ד י"א) תירץ דחלב קל שהותר מכללו משא"כ אבר מן החי ע"ש. ובקה"י (סי' יח) ובאבי עזרי (פ"ג ממאכ"א) ביארו, דשאני איסורא דולד שבא מכח אבר היוצא, מהחלב של אבר היוצא. דיסוד איסורו של ולד הוא מדין זוז"ג, משא"כ החלב י"ל דאיסורו משום דהוא עצמו נחשב כאבר מן החי. והיינו דאין האיסור מחמת "יוצא" מאבר מן החי, אלא החלב עצמו נחשב כאבר מן הבהמה ויש לו איסור עצמי. ולפ"ז א"ש דל"ש כאן זוז"ג, כיון דאין זה נגרם, וכן לא שייך זאת לסוגיא ד"מכח", אלא הנידון אם החלב בעצמותו נחשב כאילו חלק הימנו הוא אבר מן החי. ומש"כ הרמב"ם דהוי כתערובת, היינו ע"פ המבואר בדף עט דתיש הבא על הצביה למ"ד חוששין לזרע האב, חייב במחצית המתנות דזרוע לחיים וקיבה, ובתוס' שם כתבו דחייב לכסות חצי הדם, וחזינן דנידון לפי חשבון של מה שנוצר הימנו, וה"נ כאן שהחלב כאבר נוסף של הבהמה - דין אותו החלב כפי דיני הבהמה לפי חשבון האסור והמותר שבבהמה. ולפ"ז א"ש דלא שייך כאן להוכיח מחלב ודם, דהחלב והדם ודאי אינם אוסרים את החלב, דפשיטא שחלב אינו חלב ודם בעצמותו, אבל לענין איסור אבר מן החי יש לאוסרו בעצמותו דהחלב עצמו הוי כאבר מן החי. [וע"ע בשו"ת רע"א מהדו"ת סי' קיט שס"ל שהאיסור משום יוצא ולא משום דהוי כאבר מן החי בעצמותו, והביא שהשעה"מ לא ס"ל כן וע"ע בפליתי סי' ס"ב סק"א שנחלק בזה עם הפר"ח, ואכמ"ל].

(לד) "חלב דעלמא לא כאבר מן החי דמי דשרי ה"נ לא שנא". עי' ברשב"א בחי' ובתוה"ב (נה) שהקשה הא דין האבר כטרפה וחלב טרפה אסור. ותיירץ דאין דינו כטרפה אלא יסוד האיסור הוא אבר מן החי, אלא דהכא גרע הואיל ואין תקנה לאיסורו בשחיטה, ולכן יתכן דבכה"ג לא התירה תורה את האבהמ"ח. [ועיין לעיל אות ? החרבה בענין גדר איסור אבר היוצא] בבדק הבית שם מה שהקשה על הרשב"א ובמה שהשיב הרשב"א במשמרת הבית. ויש לבאר, דלדעת הרשב"א יסוד הנידון הוא דשאני איסור אבהמ"ח שיש לו תקנה מאיסור דאין לו תקנה והיינו דיש חילוק בחומר האיסור, דהכא הוא מופקע מהיתר, אבל הרא"ה למד דמצד האיסור בעצמו אין חילוק, אלא החילוק הוא בחלב, דבעצם התירא דחלב חידוש הוא, וי"ל דלא התירה תורה אלא במקום שגם הבשר עתיד להיות מותר אבל אם גם הבשר אסור לעולם לא חידשה תורה היתר בחלב. והנה הבר"ה כתב דאותו נידון שייך גם בהא דרב משרשיא [בן פקועה שבא על בהמה מעלייתא וילדה דאותו הולד אין לו תקנה] דג"כ החלב תלוי בספק הגמ' כאן הואיל ואין לו היתר בשחיטה. אמנם יעוי' בשו"ת הרשב"א (ח"ג סי' שסג) דבהמה שנעקרו סימניה [לדעת בה"ג - מובא בתוס' לעיל ט' א' - דאינה טריפה אבל מ"מ אין לה היתר בשחיטה] חלבה מותר, ופסקו הרמ"א בסי' יח אלמא אף שאין לה היתר בשחיטה חלבה מותר, וצ"ב מ"ש מאבר היוצא. ועמד בזה הב"ח, הובא בש"ך (סי' יד סק"א), וביאר דעקורת הסימנים דמי לבהמה דר' משרשיא וחלבה מותר, משא"כ הכא אסור משום טרפה וחלב טרפה אסור. ומשמע דלמד שבאמת יש כאן איסור טרפה. וזה דלא כרשב"א. ועי' בש"ך שנקט דבהא דרב משרשיא החלב ודאי אסור דהוי כחלב טרפה.

(לה) ביסוד איסורא דבן יונה שנולד מבואר בתוס' דהוא משום שאינו מתקיים [ועי' בפמ"ג (עט ה) דאף שהוא חי כמה ימים לא מקרי בר קיימא] ובמנ"ח (מ' קנד) דאיסורו משום נבילה. וע"ש שהסתפק אם יש לבן יונה טומאת נבילות כנבלת בהמה, או דיש לזה דין נבלת עוף טמא דאינו מטמא לא במגע ולא במשא ולא בבית הבלעה.

(לו) ביסוד היתר בן פקועה. חקרו האחרונים אם הוי היתר בפנ"ע דכל בבהמה תאכלו, והיינו דאע"פ שאין חל בעובר תורת שחיטה מ"מ הוא מותר הואיל והוא בבהמה, או דהיתר העובר משום דהוא כשחוט, וגם לצד זה יש לחקור אם נטפל לשחיטת אמו ומותר כאבר מאבריה, או דהוי כאילו יש כאן שתי שחיטות לאם ולעובר. [עי' בקה"י סי' טו, ובאתון דאורייתא סי' יד ועוד]. והנה האחרונים (אתון דאורייתא ועוד) הוכיחו מהמבואר

בתמורה י"ב א' בהיתה האם חולין והולד קדשים דיתכן דחייבים ע"ז משום שחוטא חוץ, ועוד הוכיח באתו"ד מב"ק ע"ח ב' דחייב חיוב דו"ה ע"י טביחת האם אף על העובר, אלמא נחשב כשחיטה גם על העובר וע"ע שם [ועי' בקה"י מה שחק בראיות אלו], ובשער"י (ב' כב) ובאמרי משה (ד' א') ראיות לזה. ובט"ז (י"ג סק"ט) ובש"ך (סקי"ד) כתבו שבבן פקוע ההבא על בהמה מעליתא דהולד אין לו תקנה, מ"מ אם שחטו במעי אמו מותר. והחת"ס בחידושו כאן חולק ע"ז, משום דגדר ההיתר של בן פקועה הוא כאילו סימניו שחוטים, וא"כ אין לעובר סימנים שיותר בהם ע"י אמו, ולכאור' תלוי בספק זה [עיי' בספר שחיטת חולין]. מאידך הוכיחו האחרונים [עיי' בשער"י ואתו"ד] דהוי היתר בפנ"ע, דהרי חזינן שאפי' אבר חתוך של העובר נותר, דאין שחיטה לאיברים, ובנאות יעקב (סי' כד) הוכיח מדמצינו דחלב בן פקועה מותר מגזה"כ [וכמו שביאר הרא"ש בסימן ה' ע"ש] ש"מ דהוי היתר בפנ"ע, ובשער"י כתב דיש שני דינים, א) מצד חלות השחיטה שחלה על העובר וזה סברא דלגבי זה לכו"ע עובר ירך אמו. וזה ג"כ הטעם דהאבר היוצא נטהר מידי נבלה, והא דאסור באכילה הוא מגזה"כ דבבהמה ובשר בשדה ב) ועוד איכא דין "היתר" מסוים שלא מדין שחיטה וילפינן ליה מבהמה בבהמה. [וצ"ע למה בסוגין לא אמרו דהולד שבמעה מותר מסברא דעובר ירך אמו]. ובקה"י כתב דיסוד ההיתר הוא דהעובר נטפל לאם, וממילא גם שחיטתה חלה עליו, וגם ממילא החלב מותר, דהרי התורה אסרה רק חלב שעל הקרב, אבל חלב שבמקום אחר בבהמה מותר, וא"כ כיון דלא דנים על העובר בתור בהמה בפנ"ע אלא כאבר מאברי אמו א"כ כלפי האם אי"ז חלב שעל הקרב ולכן מותר. [והיינו טעמא דדמו אסור משום דכל דם הנפש אסור ואין לדם מקום מסוים ששם אסור]. ועיי' ברין וריטב"א להלן עד שכתבו טעם אחר להתיר את הדם משום דקרא דכל בבהמה "תאכלו" משמע דוקא אכילה ולא שתיה. וע"ע בט"ז ורע"א סי' יג טעמים נוספים למה הדם אסור, וחזינן דלולי הטעמים הנ"ל היינו מתירים גם דם ובע"כ דהוי היתר בפנ"ע, וצ"ל כדברי הגרש"ש דיש שני דינים בבן פקועה.

ס"ט ע"ב

[וכ"כ הלח"מ]. ועיי' בגרי"ז (בהלכות בכורות) ובזכרון שמואל (הרחבה אות לח).

ג) בא"ד. בתוס' דנו מהגמ' בבכורות ל"ה דמשמע שאם יצא מיעוט הראש אין איסור להטיל מום, ואילו לרב הונא הרי למפרע הוא קדוש, ותירצו דהתם מיירי שעושה המום בטרם יצא כלל, והוסיפו תוס' "אבל אימרא איכא למיחש מכי חזי לאזניה בפנים שכבר יצא רוב הראש", ותמהו האחרונים הרי הכא קיימין לרב הונא דאף אם יצא מיעוט אסור להטיל מום, ולמה כתבו תוס' "רוב" הראש. ועיי' מהר"ם ומהרש"א והגרע"א (שו"ע יו"ד שיט) [הרחבה לט].

ד) בא"ד. כתבו תוס' דהא "דא"ל רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה עולה הוא או בכור הוי, ההיא נמי דלא כרב הונא דמשמע התם דפשיטא שאם מקדיש קודם יכול להפקיע קדושת הבכור". והקשה הגרע"א (בשו"ע יו"ד סי' שיט) דלפמשי"כ המהרש"א דאין הקדושה חלה אלא על מה שבחוץ א"כ ביצא מקצת שפיר תחול קדושת עולה על מה שבפנים וממילא אח"כ בשעת לידה לא חלה קדושת בכורה וכולו עולה [הרחבה אות מ].

א) "רב הונא סבר למפרע הוא קדוש ורבה קסבר מכאן ולהא הוא קדוש". מבואר דהנפק"מ היא לב' ענינים עיקריים א- בהלכות קדושת הבכור, האם חלה הקדושה בשעת לידה או למפרע בתחילת לידה, ב- יצא שליש דרך דופן ובנפק"מ הב' צ"ב מ"ט תלוי בלמפרע או מכאן ולהבא דאפשר דסגי בלידה דרך דופן בסוף או דבעינן בתחילה, ומה זה תלוי בהלכה אימתי חלה הקדושה אם למפרע מהתחלת השם לידה או מכאן ולהבא. ועיי' באחרונים הרחבה בביאור הענין עיי' בגרי"ז (ה' בכורות) והחזו"א (סי' רי"ד לדף סט) והזכרון שמואל סי' ע"ה [הרחבה אות לז].

ב) בתוד"ה רב. התוס' דימו דין מטיל מום בבכור, ומקדיש את הבכור ביצא מעוטו, לדינא דמוכר לנכרי, וסיימו תוס' "אם לא נחלק בין מכירה לעובד כוכבים להנך", וצ"ב מהו החילוק. ועיי' ברמב"ם (פ"ד מבכורות הי"ד ט"ו), שפסק דלמפרע הוא קדוש, ואעפ"כ פסק (בפ"ד מתמורה הי"ב) דאם אמר עם יציאת רוב ראשו יהיה עולה ה"ז בכור, ומשמע דאם אמר עם יציאת מיעוטו ה"ז עולה, ומוכח דהרמב"ם מחלק ביניהם

(ה) **בתוס' תמורה כ"ב ב'** תירצו על קושית תוס' ממטיל מום בקדשים "ויש לחלק בין מטיל מום למכירה דהמכירה יש לטעות יותר שמא ימכור אחר יציאת רובו" עכ"ל. ומשמע דהוי רק דין דרבנן, והקשו האחרונים, דהא בסוגין מבואר למ"ד למפרע הוא קדוש אזלינן ג"כ לקולא ביצא שליש דרך דופן ושני שליש דרך רחם. ועיין בזכרון שמואל [הרחבה אות מב].

ע"א

(א) **"הכא במאי עסקינן במחתך ומשליך"**. צ"ב דכיון דחלה הקדושה למפרע מאי איכפת לן שהשליך, [הרחבה אות מג].

(ב) **בחתך אבר אבר והשליך לכלבים**. ברש"י (במשנה) משמע דהבא אחריו אינו בכור, אמנם מלשון הרמב"ם (פ"ד הי"ד מבכורות) משמע דבכה"ג הבא אחריו הוי בכור, והובאו שתי הדעות בשו"ע יו"ד סי' שיי"ט. [ועי' בחזו"א סי' ריד שדוחה הוכחה מהרמב"ם]. ובביאור המחלוקת עיין בש"ך [הרחבה אות מד].

(לז) **"רב הונא סבר למפרע הוא קדוש ורבה קסבר מכאן ולהא הוא קדוש"**. יעוי' בסוגיא, ומבואר כמה נפק"מ. א- יצא שליש ומכרו לעכו"ם. ב- יצא שליש דרך דופן ושני שליש דרך רחם. ג- במחתך ומניח, אם חלה קדושה על החתוך. ד- אם מותר להטיל מום (תוס'). ה- אם יכלו להקדיש לעולה (תוס'). ו- בדברי חמדות על הרא"ש כתב נפק"מ בחתך ומשליך אם חלה קדושה על מה שבפנים, ודימה זאת לנ"מ ב'. והנה עיקר הנפק"מ היא בהלכות קדושת הבכור, האם חלה הקדושה בשעת לידה או למפרע בתחילת לידה, [ועי' ברש"י "למפרע הוא קדוש - ברוב הראשון קדושתו תלויה שבתחילת לידה הוא צריך ליקדש"]. אמנם הנפק"מ הב' [יצא שליש דרך דופן] צ"ב מ"ט תלוי בהכי הרי אפשר דסגי בלידה דרך דופן בסוף, או דבעינן בתחילה, ומה זה תלוי בהלכה אימתי חלה הקדושה אם למפרע מהתחלת השם לידה או מכאן ולהבא. **וביאר האחרונים** [עיי' בגרי"ז (ה) בכורות] **והחזו"א** (סי' רי"ד לדף סט) **והזכרון שמואל** סי' ע"ה], דהנידון הוא 'בשם פטר רחם', דלדעת רב הונא השם פטר רחם הוא רק בשעת שנוולד כבר הרוב, אבל כל מיעוט ומיעוט שיצא בתחילה עדיין אין לו כלל שם פטר רחם, ורק הצירוף בשעת לידת הרוב הוא הנקרא פטר רחם. ורבה סובר דכל מקצת ומקצת יש לו שם פטר רחם. **והוסיף החזו"א** לבאר לפ"ז הפלוגתא ביצא שליש דרך דופן, דלרב הונא דלמפרע הוא קדוש א"כ תחילת הלידה כבר קובעת דיני הבכור, ולכן מסתבר שגם דין פט"ר נאמר על תחילת הלידה, אבל למ"ד דמכאן ולהבא הוא קדוש ושם פט"ר נקבע רק ברובו, א"כ תחילת הלידה בין כך לא קובעת [אלא רק חזי לאצטרופי עם השאר לרוב] וא"כ סגי ברוב פט"ר בסוף הלידה. **ובזכרון שמואל** (סי' עה) ביאר, דלמ"ד למפרע הוא קדוש היינו דכל חלק וחלק יש עליו שם פט"ר, י"ל דבעינן שכל הלידה תהיה פטר רחם, ואם יצא שליש דרך דופן אין כאן שם פט"ר על כל הולד, משא"כ לרבה א"צ שם פט"ר אלא על רובו ולא על כל הולד. [והא דביצא רובו ראשון מהני אף לרב הונא גם אם השליש האחרון יצא דרך דופן, היינו דאז חל שם פט"ר גם על מה שבפנים מדין רובו ככולו. אבל כשיצאו רק השני שליש האחרונים בפט"ר א"א לומר שהכל פט"ר מדין רובו ככולו, דהרובו ככולו הוא על הא דנחשב כילוד ולא על צורת הלידה, משא"כ ביצאו ב' שליש ראשונים בפט"ר דהא דנחשב כילוד הוא מכחם יש לכולו תורת פט"ר]. **אמנם** בפוסקים מבואר שא"צ שהכל יצא דרך רחם דיעוין **בט"ז** (שיט סק"א) דדוקא אם יצא שליש דרך דופן דאז נמצא שכשיצא הרוב הוי רוב מהרו ביוצא דופן [דחצי - הוא שליש וחצי השליש, וא"כ השליש יוצ"ד גדול משהלמת הרוב שהוא חצי שליש ומשהו] אבל אם יצא רבע דרך דופן שפיר קדוש. **ובמש"כ החזו"א** דלאידך מ"ד העיקר תלוי איך יצא באותו קו המבדיל בין המיעוט לרוב, הנה ברש"י מבואר דבעינן את השליש האחרון שיהיה רוב לידה דרך רחם בסוף. ומבואר שלכ"ד. **והנה הגרי"ז** בבכורות מ"ז ב' כתב דבתר שנוולד רוב והוי כילוד שוב אין שם לידה על הסוף, ובע"כ הא דכאן מתקדש הוא משום שא"צ "לידה" אלא סגי בפטר רחם, וזה מהני גם בסוף. וצ"ע מלשון רש"י דידן "משילוד רובו או בתחילה או בסוף", והיינו דלא איכפת לן בין רוב ראשון לרוב אחרון בלידה, אלמא דיש שם לידה גם על הסוף. והנה יעו"ש בחי' הגרי"ז שכתב לפ"ז בבכור לנחלה דלא מהני אם יצא שני שליש אחרונים בדרך רחם דשם בעינן "וילד" ומזה ממעטין יוצ"ד, וכיון דזה תלוי בשם לידה לא מהני מעוט בתרא, והגרי"ז הקשה דבספרי דרשין גבי בכור בהמה "אשר יולד - פרט ליוצ"ד" אלמא גם בבכור בהמה יש דין "לידה".

(לח) **בתורה רב**. התוס' דימו דין מטיל מום בבכור, ומקדיש את הבכור ביצא מעוטו, לדינא דמוכר לנכרי, וסיימו תוס' "אם לא נחלק בין מכירה לעובד כוכבים להנך", וצ"ב מהו החילוק. **והנה ברמב"ם** (פ"ד מבכורות הי"ד ט"ו), פסק דלמפרע הוא קדוש, ואעפ"כ פסק (בפ"ד מתמורה הי"ב) דאם אמר עם יציאת רוב ראשו יהיה עולה ה"ז בכור, ומשמע דאם אמר עם יציאת מיעוטו ה"ז עולה, ומוכח דהרמב"ם מחלק ביניהם [וכ"כ הלח"מ]. **ובביאור החילוק**, כתב מרן הגרי"ז (בהלכות בכורות) דהרמב"ם סובר דלכו"ע לא חלה הקדושה בפועל למפרע, אלא דלרב הונא רק חל ע"ז "שם פטר רחם" למפרע, וזהו המחייב בבכורה. **ולפ"ז מחדש הגרי"ז** דכשמוכר לנכרי אחר לידת שליש ודאי דחלה המכירה [וולא כרש"י שכתב דאגלאי מילתא דלאו כלום זבין דאין לו חלק בן] אלא דמ"מ הוא חייב בבכורה, משום דיסוד פטורא דשותפות נכרי הוא משום דבעינן "פטר רחם דישאל", וכאן שאותו חלק שכבר יצא וחל עליו שם פט"ר רק הוא נמכר לגוי, נמצא דאותו שליש כבר נפטר רחמו בישראל, ושוב תחול עליו אח"כ קדושת בכורה אף שלמעשה הוא שייך לגוי הואיל ומ"מ פטר רחמו בישראל. [ולפ"ז פשוט שאם ימכור הב' שליש שעדיין לא נולדו לגוי - ודאי דיפטר מבכורה, ועיין בחזו"א]. **אמנם צ"ב** למה שאר הב' שליש לא נקראים פטר רחם של גוי משום שותפות הנכרי, דכל שיש יד נכרי באמצע פטור, **ועיין בזכרון שמואל** [שכיון לדברי הגרי"ז] שביאר דמה שעכו"ם פטור הוא משום שחל פטור על חלק העכו"ם וממילא כיון שלא

חלה קדושה על כל הבכור לא תחול על כלום, אבל כאן דחלק הגוי חייב ממילא גם השאר חייב. ואפי' את"ל דיד נכרי פוטר ישירות גם את חלקו של הישראלי, מ"מ גם זה הוא דוקא כשפתיך ביה חלק גוי הפטור מן הבכורה, משא"כ כאן שחלקו חייב בבכורה. ועיין היטב בחזו"א.

(לט) בא"ד בתוס' דנו מהגמ' בבכורות ל"ה דמשמע שאם יצא מיעוט הראש אין איסור להטיל מום, ואילו לרב הונא הרי למפרע הוא קדוש, ותיצו דהתם מיירי שעושה המום בטרם יצא כלל, והוסיפו תוס' "אבל אימרא איכא למיחש מכי חזי לאזניה בפנים שכבר יצא רוב הראש", **ותמהו האחרונים** הרי הכא קיימין לרב הונא דאף אם יצא מיעוט אסור להטיל מום, ולמה כתבו תוס' "רוב" הראש. [ועי' **מהר"ם** שכתב דאם יצא מיעוט המציאות היא שאינו רואה האזנים, ולכן אם רואה החשש הוא על רוב, אבל מן הדין אפי' במקצת שיצא אסור]. **ותירץ מהרש"א** דגם אם יוצא מיעוט אין קדוש אלא אותו המיעוט, וא"כ האזניה שלא יצא לחוץ [אף אם יצא מעוט ראש] מותר להטיל בהם מום, ומשו"ה הוכרחו תוס' לומר דחיישין שיצא רוב הראש ואז כולו כילוד ואסור להטיל מום אף במה שבפנים. [ועי' בחידושי הגרי"ז לבכורות שתמה ע"ז, דאטו המום מתייחס רק לאותו מקום שבו המום, הרי כל הבהמה נעשית בעלת מום וגם מה שבחוץ] **ומבואר במהרש"א** דיש קדושה רק על מה שבחוץ ולא על מה שבפנים. [אף לרב הונא לדעת תוס' דחלה קדושה]. **וכתב הגרע"א** (שו"ע יו"ד שיט) דלפ"ז אם מכר החלק שבפנים לגוי נפטר מבכורה דקנאו הגוי ונעשה שותף עם הנכרי. **עוד תירץ המהרש"א** דלמ"ד אין לידה לאיברים א"כ אם החזיר המיעוט שיצא שוב בטלה הקדושה, ומותר להטיל מום, ולכן הוצרכו תוס' לומר דהחשש הוא שמא יצא רוב ראשו דאז לא מהני שיחזור. ובהגהות תפארת שמואל כתב דאם מחזיר ראשו לכו"ע לא קדוש למפרע, דהרי מבואר בסוגיא דיש תנאי שיצא רובו ורק אז חל למפרע [ולכן מותר לחתוך ולהשליך לכלבים כ"ז שלא יצא הרוב] וא"כ י"ל דרק אם יצא הרוב בהמשך אחד מקרי שיצא הרוב, אבל אם החזיר ואח"כ יצא מחדש אין מצרפים הרוב למיעוט הראשון ולא מתקדש למפרע מיציאות המיעוט הראשונה, ולכן הוכרחו תוס' לומר דהחשש שמא יצא כבר הרוב.

(מ) בא"ד. כתבו תוס' דהא "דא"ל רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה עולה הוא או בכור הוי, ההיא נמי דלא כרב הונא דמשמע התם דפשיטא שאם מקדיש קודם יכול להפקיע קדושת הבכור. **והקשה הגרע"א** (בשו"ע יו"ד סי' שיט) דלפמ"ש"כ המהרש"א דאין הקדושה חלה אלא על מה שבחוץ א"כ ביצא מקצת שפיר תחול קדושת עולה על מה שבפנים וממילא אח"כ בשעת לידה לא חלה קדושת בכורה וכולו עולה [לכאור' צ"ב למה פשיטא להגרע"א דלא יהיה בכור, והרי עכ"פ אותו המיעוט יהיה קדוש בקדושת בכור. **ובחזו"א** (סי' ריד) כתב דבכה"ג לא מקרי דנגמרה הלידה דבשעת יציאת רוב עולה הוא ולא בכור ועיין בזכרון שמואל סי' עה שביאר כוונת הגרע"א דאפשר דקדושת בכור לא חלה רק על כולו ואז למפרע מתקדש גם המיעוט]. **ובישוב הקושיא** על שיטת המהרש"א תירץ **בזכרון** דקדושת תוס' אינה על עצם הדין, רק דקושתם דלו"ה הוי מצי למיבעי גם בהקדיש אחר יציאת מעוטו ובאופן שהקדיש רק את המיעוט שיצא. [וכתב הזכרון"ש דלפ"ז אפשר ליישב הסתירה ברמב"ם שאע"פ שפסק למפרע קדוש, מ"מ כתב דרק עם יציאת רובו שייך להספק של הגמ' בתמורה, אבל ביציאת מעוטו יכול להקדיש - דהרמב"ם מיירי שהקדיש מה שבפנים וכקדושת הגרע"א].

(מא) למ"ד למפרע הוא קדוש צ"ב היאך מחתך אבר אבר הרי מטיל מום בקדשים. [לשיטת תוס' דלא מחלקים בין מכירה לעכו"ם להטלת מום]. והנה יעוי' בתוס' ע' א' שכתבו דאיכא לאוקמי בנפל שאינו ראוי להקרבה, א"כ מחתך קודם שיצא לאויר העולם, אולם מדקדוק לשון התוס' משמע דכ"ז לפני תירוצ' הגמ' בדף ע' דמיירי במחתך ומשליך אבל לפ"מ דמוקמינן לה במשליך שוב לא חלה קדושה למפרע ושפיר מותר לחתוך. [וכן מבואר במהרש"א ס"ט ב', וכן דייק הגרע"א בשו"ע יו"ד סי' שיט מתוס']. **והקשה הגרע"א** (שם) דאיך מותר לחתוך על סמך שישליך, נחוש דילמא יצא רובה לפני שיספיק להשליך.

(מב) בתוס' תמורה כ"ב ב' תירצו על קושית תוס' ממטיל מום בקדשים [איך שרי להטיל מום באזניה ובשפתיה הרי אגלאי מילתא דהוא קדוש] וז"ל: "ויש לחלק בין מטיל מום למכירה דהמכירה יש לטעות יותר שמא ימכור אחר יציאת רובו" עכ"ל. ומשמע דהוי רק דין דרבנן, **והקשו האחרונים**, דהא בסוגין מבואר למ"ד למפרע הוא קדוש אזלינן ג"כ לקולא ביצא שלישי דרך דופן ושני שלישי דרך רחם. **ובזכרון שמואל** תירץ דיסוד הנידון הוא בדאורייתא וכנ"ל והדין בשליש דרך דופן הוא דאורייתא הואיל וחסר את תחילת הלידה, ומ"מ הדין של מכירה לעכו"ם והטלת מום הוא רק דרבנן, די"ל דהוי "מכאן ולהבא למפרע" דאין כאן לידה שלימה הראויה לבכורה, וכמ"כ מותר להטיל מום כיון דעתה עדיין לא התקדש למפרע, ושני דינים אלו הם דרבנן [אע"פ ששרש הדרבנן משום הדאורייתא שסוף סוף יחול למפרע] ובדין דרבנן זה חילקו התוס' בין מטיל מום למכירה.

ע ע"א

(מג) הכא במאי עסקינן במחתך ומשליך. צ"ב דכיון דחלה הקדושה למפרע מאי איכפת לן שהשליך, והנה אם נימא דבמשליך אין כאן צירוף ולא מקרי כלל לידה, א"ש דלא נשלמה הלידה, אבל יעוי' ברמ"א סי' שיט דאפי' במחתך ומשליך חיילא קדושה על הנותר במעי אמו, אלמא מקרי לידה, ובדברי חמודות על הרא"ש כתב דכל דברי הרמ"א רק למ"ד מכאן ולהא הוא קדוש, דכשם שלפי דעתו סגי בשני שלישי אחרונים דרך רחם ה"נ חיילא קדושה אף על המיעוט שבפנים הגם שחתך את הרוב. אבל למ"ד למפרע הוא קדוש וצריך שיהיה תחילת הלידה בחיוב, ה"נ בעינן שיחול קדושה על החצי הראשון, ואם חתכו ולא נתקדש גם החצי האחרון לא קדוש ולפ"ז א"ש. אולם יעוי' ברמ"א דמשמע דקאי על דברי המחבר

הסובר למפרע הוא קדוש. וגם יש לדון בסברת הדברי חמודות, דנהי דבעינן ישפטר כולו את החם מ"מ א"צ שיהיה זה בחיוב, והרי גבי "שם לידה" בעלמא סגי אפי' במחתך [כדמוכח מדברי הרמ"א לכל הפחות למ"ד מכאן ולהא הוא קדוש] וא"כ מהיכי תיתי דחדשו של מ"ד למפרע דבעינן פט"ר מתחילה בעינן גם לידה המחייבת. ואפי' אם נניח כדבריו אכתי קשה הא גופא למה מה שהוא חתוך הוי סיבה שלא תחול קדושה [ושלכן נאמר דלא נגמרה הלידה בחיוב, הרי אדרבה נימא דתחול קדושה למפרע]. **וביאר בזה הזכרון שמואל** דהא דקדוש למפרע היינו "מכאן ולהבא למפרע", ובעינן שיוכל לחול החיוב ביחד על הרוב ורק עי"ז חל למפרע, ולכן אם היום אינו בעלים ולא שייך לחול חיוב היום שוב לא יחול גם למפרע.

מד) בחתך אבר אבר והשליך לכלבים, ברש"י (במשנה) משמע דהבא אחריו אינו בכור [ואף דיש לומר דרש"י מיירי במחתך ומניח, מ"מ מפשטות דבריו נראה דמיירי אף במחתך ומשליך וכדמוקמינן המשנה למ"ד למפרע הוא קדוש], **אמנם מלשון הרמב"ם** (פ"ד הי"ד מבכורות) משמע דבכה"ג הבא אחריו הוי בכור, והובאו שתי הדעות בשו"ע יו"ד סי' שי"ט. [ועי' בחזו"א סי' ריד שדוחה הוכחה מהרמב"ם]. **ובביאור המחלוקת כתב הש"ך** דמ"ד דהבא אחריו קדוש סובר דכיון שהראשון אינו כילוד ממילא לא הוי גם פטר רחם, והשיטה השניה סוברת דאע"ג דאינו כילוד מ"מ הוא פטר רחם. [ואע"ג דביוולדת איברים טמאה לידה כדאיתא בנדה כ"ח דהובא בתוס' לעיל ס"ח ב', היינו דמ"מ הוי מעשה לידה, אבל העובר עצמו אינו כילוד]. **והנה לפמ"ש** כ הרמ"א בסי' שיט דאף במחתך ומשליך מה שנשאר ברחם קדוש, ומקורו מתוס' ד"ה מאי, אמנם התוס' מיירי במחתך ומניח למ"ד מכאן ולהא הוא קדוש והרמ"א חידש דגם במחתך ומשליך הדין כן] א"כ פשיטא דמי שבא אחריו אינו קדוש בבכורה, ועי' בחזו"א שעמד בזה. וע"ע בזכרון שמואל סי' עה.

ע' ע"א המשך

ד) "כגון שיצא חציו ברוב אבר". כתב הרמב"ן דהספק בין למ"ד יש לידה לאיברים, ולמ"ד יש לידה הספק הוא שמא ורק לגבי דין "בשר בשדה" ו"בבהמה" אבל מ"מ לא מקרי ילוד לענין בכור ועיין בתבוא"ש (סי' יד סק"י"א) בביאור דבריו ועיין ברשב"א דהספק הוא גם נ"מ אם מועלת שחיטת אמו להכשיר את הנותר במעיה, ועיין בכריתות י"ד א' בספק הגמ' שם דונחלקו רש"י ותוס' שם אי שייך לבפק הגמ' בסוגיין, ומתלא תלי בביאור ספק הגמ' בסוגיין עי"ש היטב. [הרחבה אות מ].

ג) "כגון שיצא רוב במיעוט אבר". עיין היטב בדברי הרמב"ן דהספק בין למ"ד יש לידה לאיברים בין למ"ד אין לידה לאיברים, ועי"ש בביאור הספק לבי' המ"ד, ומבואר בדברי הרמב"ן שלמ"ד יש לידה יותר פשוט הספק והדברים צ"ב דלכאוי' לשיטתו מה הצד שלא ניזל בתר רוב העובר הרי בסו"ד רוב העובר בחוץ [הרחבה אות מה].

(ה) **יל"ע ביצא רובו ברוב אבר**, היינו שיצא רוב אבר וע"י המיעוט שבפנים יחשב לידה לרוב הולד, האם תלוי בספק הגמ'. [הרחבה אות מז].

(ו) **"כרכו בסיב מהו בטליתו מהו"**. עי' במהר"י קורקוס (פ"ד הי"ז) שהוכיח מרש"י והרמב"ם שלא גרסו "בטליתו מהו". ולגירסתנו צ"ב מהו הצד שטלית שונה מסיב. ועיין באגר"מ (יו"ד ח"ג סי' קכה) [הרחבה אות מח].

(מה) **"כגון שיצא רוב במיעוט אבר"**. כתב הרמב"ן דהספק בין למ"ד יש לידה לאברים בין למ"ד אין לידה לאברים. ולמ"ד יש לידה הספק הוא דאולי דוקא "התם הוא דנפק רוב אותו אבר עצמו ומיעוטו למיפק קאי שאחר הרוב מיעוט הולך, אבל הכא לא שהרי לא יצא אלא מיעוט, ואחר רוב אבר שבפנים אין להטילו שאין מיעוט שבחוץ עשוי לחזור לפנים כדי שנטיל אותו אחר הרוב שאפילו אותו רוב עצמו שבפנים למיפק קאי", היינו שהנדון אם יש לידה לאברים הוא האם האבר נחשב כילוד בפני עצמו ואם כן בפשטות כשם שנחשב האבר לילוד ביציאת רובו כמו כן כאשר רובו אינו נולד נחשב שכולו לא נולד, או"ד שבכה"ג שהנידון הוא שמחמת הרוב הנמצא בפנים נדון שלא נולד האבר כלל בזה ל"א הכי משום שהרוב עומד לצאת, וכל מה שאזלי' בתר רוב אבר הוא משום שהמיעוט עומד להצטרף לרוב. ומבואר שלמ"ד יש לידה לאברים בודאי שאזלי' גם בתר רוב אבר וגם בתר רוב עובר אלא שהיכא שיש ללכת בתר רוב אבר אזלי' בתר רוב אבר [ועדיף מליזיל בתר רוב עובר] אבל במקום שיש סברא לא ללכת ברת רוב אבר אזלי' בתר רוב עובר. ולמ"ד אין לידה לאברים כתב הרמב"ן שהספק הוא "או דילמא אפי' למאן דאמר אין לידה התם הוא משום דרוב עובר בפנים אבל הכא דרוב עובר בחוץ בתר רוב עובר שדינן ליה" ודברי הרמב"ן צ"ב מה הצד למ"ד שאין לידה לאברים שלא ניזל בתר רוב העובר הרי בסו"ד רוב העובר בחוץ, ויש מקום לומר שהבין הרמב"ן דלמ"ד אין לידה היינו דבעינן גם רוב עובר וגם רוב אבר, וא"כ כשם שלא אזלינן בתר אבר לחוד כך לא נלך כאן בתר עובר לחוד, וצ"ב, ואולי י"ל דלמ"ד אין לידה סברתו היא דתמיד אנו הולכים בתר מה שבפנים עד שיצא הרוב משום שהחצי או הרוב שבפנים גורמים לכך שלא תחשב לידה ולכן לא מתייחסים לאבר שיצא, ואם כן יש לדון שגם במקום שבסו"ד יצא רוב העובר אבל כיון שרוב האבר בפנים יש לדון שהחלק שבפנים חשוב כמו שלא יצא הרוב ומעכב על דין הלידה של רוב העובר שבפועל בחוץ, ועיין.

(מו) **"כגון שיצא חציו ברוב אבר"**. כתב הרמב"ן דהספק בין למ"ד יש לידה לאברים, בין למ"ד אין לידה. למ"ד אין לידה - דילמא שאני התם דרוב העובר סותר לאבר, אבל כאן חציו בחוץ. או דילמא אפי' למ"ד יש לידה היינו רק לגבי דין "בשר בשדה" ו"בבהמה" אבל מ"מ לא מקרי ילוד לענין בכור עד שיצא דכפטר רחם תליא רחמנא דהרי לא קידשוהו לא כותלי רחם ולא אוירו. עכ"ד. וכתב התב"ש (סי' יד סק"א) דא"א לפרש הכוונה דגם למ"ד יש לידה לאברים לא קרוי לידה לענין העובר כלל [אלא רק לענין האבר], דהרי מבואר באבעיא דהוציא אבר והכניסו דלמ"ד יש לידה מהני זאת אף לגבי העובר. ובע"כ כוונת לחלק באחת משתיים: או דחלק בין שאר לידה ללידת בכור דאע"ג דקרוי לידה מ"מ לא קרוי פטר רחם. [ולפ"ז בהוציא ידו והחזיר וכו' עד שהשלים לרוב לא מהני לענין בכורה]. או דנימא דדוקא לענין איסור האבר קרוי לידה דרובו, אבל לענין העובר לא מהני רוב אבר דעדין לא נולד רוב העובר [ופירש התב"ש דבריו לעיל מינה דכיון דדין לידת מיעוט האבר הוא מדין "רוב", א"א לעשות עי"ז "רוב" לענין העובר, דתרי רובי לא אמרינן]. ומאי דנקט הרמב"ן דבריו על פטר רחם - לאו דוקא, אלא ה"ה לענין לידה לא מצרפים את המיעוט אבר שע"י יהיה רוב עובר. והנה פירושו הראשון נסתר מדברי הרשב"א שכתב להדיא דהך ספק הוא נ"מ גם לגבי אם מועלת שחיטת אמו להכשיר את הנותר במעיה, ומבואר להדיא דאי"ז סברא רק בבכור אלא גם לענין היתר שחיטת אמו. והנה בכריתות י"ד א' דנה הגמ' בהא דאבר פיגול שהעלהו לגבי מזבח פקע פיגולו, דאם מקצתו ע"ג מזבח ומקצתו חוצה לו, אזלינן בתר רוב ואמרינן תפשוט דבעי רמב"ח הלכו כאיברין אחר הרוב, ופרש"י דהכוונה על הבעיא דהכא, ובתוס' כתבו "ואין נראה לר"ת דמאי שייכא ההיא בעיא להך דהכא, דהתם מייירי אם יצא חציו ברוב אבר אי הוה כילוד או לא". ולכן פירשו תוס' דקאי על בעיא אחרת במסכת זבחים. והנה באמת לסברת התב"ש בדעת הרמב"ן שיטת רש"י קשה, דהרי הכא הספק אם אזלינן בתר הרוב תרי פעמים, אבל התם הוי רוב אחד. ונראה דרש"י למד דהספק הוא אם רוב באיברים מועיל רק על הרוב שיחשב כילוד, או דמועיל גם על המיעוט שבפנים להיות כילוד, ולפ"ז שפיר דימתה הגמ' את הנידונים.

(מז) **יל"ע ביצא רובו ברוב אבר**, היינו שיצא רוב אבר וע"י המיעוט שבפנים יחשב לידה לרוב הולד, ובפשטות יש לדייק מדלא ציירה הגמ' בכה"ג, דבזה באמת לא אזלינן בתר האבר, והיינו דלמ"ד אין לידה, גם כאן העובר סותר את האבר ואין לידה ולא אמרינן דבאין כאחת עם המיעוט האבר יהיה לידה, ורק במחצה דגם לפני שנדון על האבר אין כאן רוב עובר אז הוא דמצרפינן לרוב, אך למ"ד יש לידה לכאן ה"ה דמצי לאסתפוקי בכה"ג, ולכאן לשיטת רש"י דלעיל ה"ה דבכה"ג יהיה תלוי בספק הגמ'. והנה בתוס' עירובין ט"ו ב' ד"ה פרוץ, הוכיחו מסוגיין דאפשר לצמצם, דאם א"א לצמצם מאי קמבעיא ליה, ממ"נ בעי' קבורה שמא יצא רובו, והנה אם נימא דספק הגמ' שייך גם באופן שיצא מיעוט ברוב אבר, וע"י השלמת האבר יש רוב עובר, א"כ שפיר קמבעיא ליה באופן זה [ואי"ז ראייה ועיין].

מח) "כרכו בסיב מהו בטליתו מהו". עי' במהר"י קורקוס (פ"ד הי"ז) שהוכיח מרש"י והרמב"ם שלא גרסו "בטליתו מהו". ולגירסתנו צ"ב מהו הצד שטלית שונה מסיב. ובאגר"מ (י"ד ח"ג סי' קכה) ביאר דהה קי"ל מין במינו חוצץ (וכדמשמע בבכורות ט') אלא דהכא מבעיא ליה באופן שהוא לצורך הולד שהיה ביום קר וכרכו להתחמם, וא"כ י"ל דסיב שאינו מיוחד לחמום גרע מטלית, ושמא טלית אינה חוצצת. אבל בחציה בעלמא ודאי חוצץ. אמנם הביא שם מהאבנ"ז י"ד סי' שצא שנקט דרבא הסתפק שמא אין כלל חציה בבכור. ובכפות תמרים (סוכה לז) כתב דספיקו של רבא הוא תלוי בספק להלן אם אויר מקדש או כותלי בית הרחם. ועיין בספר הישר לר"ת (חלק החדושים סי' תנה), שחילק בין היכא דהשני יש לו חשיבות לעצמו כמו בבכורות שנולדו שני זכרים, להכא שמכח הולד נפקי ובטלו לולד.

מט) יל"ע מה הדין בכל הספיקות הללו גבי בכור אדם. ובאבנ"ז (י"ד סי' שצא) נקט דה"ה בבכור אדם שיצא בכה"ג תלוי בספיקות הגמ' כאן. ובאגר"מ (שם) חולק, דכל דברי הגמ' רק בבכור בחמה שמתקדש ע"י יציאתו מן הרחם וחל דין בעצמותו, משא"כ בכור אדם דליכא שום דין על הילוד, ועוד שאפי' חיוב הפדיון אינו חל אלא לאחר ל', י"ל דל"ש חציה דאין חל בו דין ע"י האם.

נ) "כרכתו אחזתו". עי' בתוס' דהכוונה שאחותו של הזכר אחזתו. ובתוס' בכורות ט' הקשו דבסוגיא שם אמר רב אשי דמין במינו אינו חוצץ, ותירצו דהתם מקצת פנוי משא"כ הכא הוי חציה לגמרי. א"נ אחותו הוי טפי אינו מינו מאחיו. עי"ל דוקא משום שהוציאתו שסייעה אחותו בהוצאתו הוא דמספק"ל דדילמא הוי חציה אבל אם לא סייעה להוציאו פשיטא דלא והי חציה. והרמב"ן בהלכות בכורות (פ"ג אות לה) כתב דבאמת הוי פלוגתא הסוגיות וסוגיא דהכא סברה דמין במינו חוצץ והתם דהשני זכרים קדוש הוא משום דסגי במקצת רחם [וכצד אחד בסוגיא שם].

נא) "הדביק שני רחמים". בתפארת יעקב כתב דהולד הראשון ודאי התקדש ביציאתו מרחם הראשונה, והספק רק אם פוטר רחמה של השניה (כמש"כ רש"י) לענין שהבא אחריו אינו בכור. וע"ש שהתקשה בד' הרמב"ם שצייר הדבר בבכור, והרי כלפי לפטור את השניה אפי' אם אינו בכור של הראשונה ג"כ יפטור רחמה של השניה.

נב) "בבלעתו חולדה". כתב הגרי"ז (מנחות ו') דהא ודאי שהולד נחשב כילוד ביציאתו ע"י החולדה, אלא דמ"מ יכול להתקדש שוב ע"י רחם לחוד בלא לידה, עי"ש. והנה הרמב"ם השמיט בעיא זו, וכתב הגרי"ז דהרמב"ם למד דהולד ודאי לא קדוש בבכורה וכל הספק אם פוטר רחמה לפטור הבא אחריו, וא"כ כל הספק שייך לר"ש בבכורות מ"ז הסובר דיוצא דופן אינו פוטר הבא אחריו אבל להלכה ודאי דפוטר.

להשלמת הסוגיות של [שחיטת] בן פקועה נלמד קודם מדף ע"ב ע"א במתני' עד סוף ע"ה: ואח"כ נחזור למתני' בדף ע': עד ע"ב ע"א סוגית
טומאה בלועה

עב ע"א

ע"ב ע"ב

(א) "טרפה היתר לה שעת הכושר וכו' הרי שנולדה טריפה מן הבטן מנין". [שחיטת בן פקועה שהוא טריפה] נחלקו הראשונים בשוחט את הבהמה ונמצא בה שליל טרפה עיין בהג"א בשם. רבנו יואל דבבן ט' אסור ובבן ח' [או בן ט' מת] מותר. ורבנו שמואל בן נטרונאי מתיר משום כל בבהמה תאכלו ונראין דבריו. והנה יש לדון שיהיה מותר משום שלשליש היה שעת הכושר ע"י שחיטת אמו ועיין היטב בספר הראב"ה (סי' אלף צו) מה שכתב בזה ויש לדון הרבה בדבריו [הרחבה אות נד].

(ב) **בדין שחטה בטריפה**. יל"ע מהיכי תיתי דאיסור הטריפה ימנע את חלות השחיטה לטהרה. ועיין בר"ן (סנהדרין קי"ב א') בענין שחיטה שאינה ראויה ובגרי"ז במכתבים (עמ' עט) ובאחיעזר (ח"ב ס"י ז') [הרחבה אות נה].

(א) **במתני' "שחט את אמו ואח"כ חתכה הבשר מגע נבילה"**. [בן פקועה מת במעי אמו הוי חי או נבילה] כ' רש"י דאם העובר חי הוי מגע אבר מן החי, ואם הוא מת הוי מגע נבילה, ועיין ברש"י שהעיר על דבריו, ועיין היטב בדברי הרמב"ם (פ"ה ממאכ"א הי"א) "כל אבר עובר שיצא וחתכו קודם שחיטה והוא בחוץ ה"ז אבמה"ח ולוקין עליו, ואפילו מת העובר קודם שחיטה, ואם נחתך אחר שחיטה האוכלו אינו לוקה ואפי' מת העובר קודם שחיטה" ומבואר לכאן דלא כרש"י ויעוין באמרי משה (סי' ד') שדן בפלוגתת רש"י והרמב"ם הנ"ל, ורצה לדון דלא פליגי עי"ש. והנה ברמב"ם (פ"ב מאבות הטומאות ה"ט) כתב "בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו וחתכה ואח"כ שחט את אמו האבר שנחתך נבילה ושאר כל העובר טהור" עכ"ל. ומבואר דהאבר נבילה ואינו אבמה"ח. וצ"ע ממש"כ הרמב"ם הנ"ל במאכ"א דאיסור האבר משום אבמה"ח. ועיין בשחיטת חולין משכ"ב. [הרחבה אות נג].

(נג) **במתני' "שחט את אמו ואח"כ חתכה הבשר מגע נבילה"**. כתב רש"י דאם העובר חי הוי מגע אבר מן החי, ואם הוא מת הוי מגע נבילה. ומבואר דאף שהעובר מת במעי אמו אין לו דין חי לענין דאבר הפורש ממנו כפורש מן החי, אלא דין נבילה יש לו. ועיין ברש"י שהעיר דלכאורה אינו מוכרח דכיון דחשבינן ליה כחי להתירו בשחיטת אמו וכמש"כ התוס' ושחיטה עושה ניפול א"כ הוה האבר כפורש מן החי. וברמב"ם (פ"ה ממאכ"א הי"א) "כל אבר עובר שיצא וחתכו קודם שחיטה והוא בחוץ ה"ז אבמה"ח ולוקין עליו, ואפילו מת העובר קודם שחיטה, ואם נחתך אחר שחיטה האוכלו אינו לוקה ואפי' מת העובר קודם שחיטה, ואם מתה הבהמה ואח"כ חתכו האוכלו לוקה משום אבמה"ח". עכ"ל. והנה ממש"כ ברישא דאם חתך אבר עובר מת מחיים יש בו איסור אבמה"ח, מבואר לכאן דלא כרש"י דאי"ז נבילה אלא חי, [ומש"כ דלאחר שחיטה אינו אסור משום אבמה"ח היינו משום דשחיטה אינה עושה ניפול לרבנן, ובסיפא במתה האם העובר נאסר מדין אבמה"ח משום דמיתה עושה ניפול וכמבואר בדף ע"ג ב' דמיתה עושה ניפול, כ"כ השאילת דוד]. ועי' באמר"מ (סי' ד') שדן בפלוגתת הרש"י והרמב"ם הנ"ל, ורצה לדחות דלא פליגי, אלא רש"י מיירי לאחר שחיטה ואז אסור משום נבילה, אבל אם חתך מחיים י"ל דמורה לרמב"ם שאסור משום אבמה"ח, אך דחה האמר"מ דא"א לומר כן דאיך יחול דין נבילה על האבר אחר ששחט. עוד כתב האמר"מ דיש לומר דלא פליגי רש"י והרמב"ם, אלא דרש"י קאי אליבא דר"מ דאין שחיטת האם מטהר האבר מנבילה, ועל כן מיד כשמת העובר חל דין נבילה על היוצא אבל הרמב"ם קאי לרבנן וכיון דאם ישחוט יפקע הנבילה ע"י שחיטת האם ממילא לא חייל מעיקרא דין נבילה. אולם גם זה דוחק דלרש"י יחול דין נבילה על אבר לחוד בלא שיחול על שאר הבהמה, ולכן נראה דרש"י סובר שכל העובר הוי כנבילה, ומ"מ מותר ע"י שחיטת אמו כשם שהחלב מותר ע"י שחיטה, עכ"ד.

והנה ברמב"ם (פ"ב מאבות הטומאות ה"ט) כתב בזה"ל בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו וחתכה ואח"כ שחט את אמו האבר שנחתך נבילה ושאר כל העובר טהור" עכ"ל. ומבואר דהאבר נבילה ואינו אבמה"ח. [ובע"כ דמיירי במת כמש"כ רש"י]. אלא דצ"ע ממש"כ הרמב"ם הנ"ל במאכ"א דאיסור האבר משום אבמה"ח ולא משום נבילה. ובספר שחיטת חולין כתב בזה דחלוק דין טומאת אבר מן החי מדין איסור אכילה דאיסור מן החי, דאילו דין הטומאה הוא כעין דין נבילה, וכדדרשינן ליה להלן קכ"ח ב מקרא דוכי ימות מן הבהמה, אבל דיני' דאיסור אכילת אבמה"ח אינו מחמת מיתה, וראיה לזה דהא למ"ד בהמה בחייה עומדת לאברים (להלן קג) יש בה איסור אבמה"ח אף מחיים, ובע"כ דהאיסור הוא שאין לאכול "חי". והנה בעיקר דין אבמה"ח צ"ב למה אי"ז ממש נבילה, דמה לי מתה כולה מה לי מת אבר אחד. וכתב בזה הגר"ח (פ"ד ממאכ"א) שני ביאורים, (א) דחלות דין נבילה אינו חל אלא כשהיא שלימה כברייתה. (ב) דדין נבילה במיתה תליא ובשר מן החי נהי דפסיק חיותיה מ"מ דין מילה לית ביה. והשתא אם נימא כצד השני י"ל דכאן שהעובר כבר מת במציאות ורק "דין" חי הוא הוא דאיכא ביה, א"כ שייך בו דין נבילה אף שבמציאות יחול הדין רק באבר אחד הואיל וסוף סוף איכא במציאות מיתה בכל הגוף. אמנם גם דין אבמה"ח איכא כאן מחמת ה"דין" חי שיש לבהמה. ומעתה י"ל דלדין טומאה הוי הטומאה מחמת הנבילה שהרי היא מתה [ונ"מ דמטמא אף בשר לחוד וא"צ אבר שלם], אבל לענין אכילה אסור משום אבמה"ח [והוא דאין לוקה גם משום נבילה י"ל דבע"כ איירי שאין בבשר כזית, - דא"כ לילקי משום בשר מן החי, - וא"כ א"ש גם הא דאין לוקה משום נבילה מה"ט גופא - דאין כאן בשר כזית, והעצמות והגידין מצטרפין רק לאבמה"ח ולא לנבילה עכ"ד. וע"ש עוד שהאריך.

(נה) "טרפה היתר לה שעת הכושר וכו' הרי שנולדה טריפה מן הבטן מנין". הנה בשוחט את הבהמה ונמצא בה שליל טרפה, כתב בהג"א שדעת רבנו יואל דבבן ט' אסור ובבן ח' [או בן ט' מת] מותר. ורבנו שמואל בן נטרונאי מתיר משום כל בבהמה תאכלו ונראין דבריו. והקשה הגרע"א דלכל טרפה היתה שעת הכושר ע"י אמה, וגם אם אמה היתה טריפה מ"מ כיון דלה עצמה היה שעת כושר ע"י אמה מהני לטהר הולד מידי נבילה, ותירץ הגרע"א דמ"מ י"ל בן ח' יוכיח דג"כ היה לו שעת הכושר ע"י אמו ואעפ"כ אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה. והנה כבר הקשה קושיא זו הראב"ה (סי' אלף צו) "ומורי אבי היה מביא עוד ראיה לאסור [עובר טריפה בן ט' ע"י שחיטת אמו] שהרי כשהקשה לו לא אם אמרת בבהמה טמאה שלא היתה לו שעת הכושר תאמר בטרפה וכו' והשיב הרי שנולדה טריפה מן הבטן מנין וכו', ומה הוצרך לכ"ז, היה לו מיד להשיב כשאמר ואפי' נולדה טרפה מן הבטן, שכן היתה לו שעת הכושר אגב אמו ואפי' נולדה טריפה מן הבטן. ומדלא קאמר הכי ש"מ שאם נוצרה טריפה מן הבטן אין לו היתר אגב אמו. ואני אומר דיש להשיב דמינה דאימיה לא פריך" עכ"ל. והנה בתירוצו רבנו יואל ילה"ק דהרי גם לשחיטתו דבן ט' טריפה אין לו היתר, מ"מ הרי היה לו שעת הכושר כשהיה בן ח'. ובבכור שור הבכור שור (דף ע"ה ב') כתב בטעם החילוק בין בן ט' לבן ח', דבן ח' דניתר בשחיטת אמו היינו משום דהוי כאבר מאברי אמו, משא"כ בן ט' היינו דחשבינן כאילו נשחט העובר בפנ"ע דד' סימנים אכשר ביה רחמנא, ומשום"ה לא מהני כשהוא עצמו טריפה, דבטריפה לא מהני שחיטה. ולפ"ז י"ל דכל מאי דשחיטת עובר מקרי "שעת הכושר" היינו רק שחיטת בן ט' שהיא שחיטה עצמית ולא שחיטת בן ח'. אמנם הראב"ה עצמו מבואר דאין הטעם כהבכור שור, דז"ל "ומ"מ נמצא טריפות בבן שמונה חי אינו טריפה דכמת דמי ואין טריפות לאחר מיתה, ואין טריפות נמי בבן ט' חי אלא היכא דאיכא לאסתפוקי דילמא מחיים נטרפה", עכ"ל. ומשמע שאין הלחילוק בין בן ח' לבן ט' כדלעיל. ובמה שתירץ הראב"ה דמינה דאימיה לא פריך. צ"ע, דהרי להלן ע"ד א' מבואר דתנא דתו"כ פריך גם ממינה דאימיה, ואפ"ה ס"ל דטריפה לא מקרי היתה לה שעת הכושר, ואולי י"ל בין דין יש במינו שחיטה שבזה אמרי' שגם אגב אימיה חשיב יש במינה שחיטה לבין דין שעת הכושר דלא אמרי' דיש אגב אימיה. [והגרע"א שהקשה על המשנה נראה דסובר להיפך, דאפי' לתנא דמתני' דמינה דאימיה לא פריך, מ"מ מקרי היתה לו שעת הכושר וזה תלוי בחלות ההיתר וכיון שיכול לחול בו חלות היתר שחיטה לא פקע הימנו דין זה].

(נו) **בדין שחטה בטרפה**. יל"ע מהיכי תיתי דאיסור הטריפה ימנע את חלות השחיטה לטהרה. והנה בר"ן (סנהדרין קי"ב א') מבואר דבכל שחיטה שאין ראויה [למ"ד שמה שחיטה] לא חל היתר אכילה, ואסור משום אינו זבוח. [כן ביאר דבריו באבנ"ז סי' כב וע"ע בעונג יו"ט ואחיעזר שנתקשו בדברי הר"ן]. **אולם הגר"ז במכתבים** (עמ' עט) כתב דרק בטרפה דין מסוים הוא שלא מועלת השחיטה לענין היתר אכילה, ולא בשאר איסורים, וצ"ב מ"ט טריפה גריעא משאר איסורים, ולכאור' הוא משום דטריפה היא מקצת מיתה ולא מועלת השחיטה על מיתה, אולם לפ"ז לא מובן הדמיון לבהמה טמאה. וצ"ל דהדמיון משום שבשניהם יש פסול בגופה שמופקעת מהיתר, דל"ד לאיסורים אחרים שאינם בגופה של בהמה וצ"ע. ובמה שדימתה הגמ' טריפה לאבר המדולדל, עי' באחיעזר (ח"ב ס"י ז') שמה מוכח שבטריפה האיסור באכילה אינו רק מחמת איסור טריפה בעלמא, אלא דעי"ז חסר בהיתר שחיטה לגבי אכילה ולדין יש לדמותה לאבר היוצא.

ע"ב ע"ב המשך

שדרס הרי שבעה ליה טומאה, ועיין בחי' רא"ל מאלין ח"ב סי' לט אות ב'.

ע"ג ע"א

א) **"כל העומד להיחתך כחתוך דמי"**. עיין בשו"ת חכ"צ (סי' סב) בהרחבה בזה שכתב דזה תלוי בפלוגתת ר"ש ורבנן אי כל העומד להיזרק כזרוק דמי. ועיי' נפק"מ לענין לחם משנה האם נחשב שלם בגוונא שעומד להחתך, ועיין בחת"ס (או"ח סי' מו) שתמה עליו והרחיב בזה [הרחבה אות ס].

ב) **תוד"ה בשעת**. בביאור שיטת רש"י, עי' קה"י טהרות סי' יג, ומשנת ר"א סי' ל'.

ג) **תוס' ד"ה מטביל**. הקשו מדין חציצה. ועיין בר"ן משכ"ב. והנה באבנ"ז (יו"ד סי' רסז) הקשה דנהי דאין כאן חציצה, מ"מ הא אותו מקום חצוץ אינו מוקף כלל במים והוי כאילו חלקו מחוץ למים, ועיי' בתירוץ ועיין היטב הכא במאירי בשם הראב"ד. [הרחבה אות סב].

ג) **"אמאי טומאת בית הסתרים היא"** בדין טומאת בית הסתרים עיין נדה (מג). דילפינן דזב שהסיט את הטהור ע"י קומטו טהור שנאמר "וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים" ודרשי' מה התם מאבראי אף הכא מאבראי, ועיי' במחלוקת רש"י ותוס' בביאור הלימוד. [הרחבה אות נז].

ד) **"שלשה על שלשה שנחלק טמא מגע מדרס"**. פרש"י שנגעו זה בזה בעודן מחוברין. והנה יש לדון שיטמא משום שנוגע בעצמו, ועיין היטב באמת ברש"י בפסחים (י"ח). דשייך נגיעה בעצמו וצ"ב מאי שנא מהכא. ועיין בספר שחיתת חולין בשם הגרי"ז וכן צ"ב מ"ט התם בפסחים לא חשיב מגע בית הסתרים, ועיין בקו"ש (פסחים אות פד) בשם הג"ר משה מרדכי עפשטיין זצ"ל ובחזו"א (טבו"י סי' ד' סק"ו, כלים סי' לא סק"א, מכשירין סי' ד' סק"ח) [הרחבה אות נח].

ה) **"א"ר יוסי וכו' אלא שאם נגע בו הזב טמא מגע מדרס"**. פרש"י שנגע כשדרס או לאחר שדרס. וקשה דאם נגע לאחר

נז) **"אמאי טומאת בית הסתרים היא"** בדין טומאת בית הסתרים עיין נדה (מג). דילפינן דזב שהסיט את הטהור ע"י קומטו טהור שנאמר "וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים" ודרשי' מה התם מאבראי אף הכא מאבראי, (שם) דמהתם ילפינן לכל נגיעות כגון שרץ ונבילה שנגעו בסתרו של טהור דאין מטמא. והתוס' הקשו דהרי בהיסט אם הסיט בקומטו של טהור טמא. [ורק אם הסיט בקומטו של טמא - טהור], ולכן פירשו דכל שנוגע בסתרו של טהור ילפינן מלשון נגיעה דכתיב בכל הטומאות, ולשון נגיעה משמע מאבראי שיגע הטהור בגלוי בטומאה.

נח) **"שלשה על שלשה שנחלק טמא מגע מדרס"**. פרש"י שנגעו זה בזה בעודן מחוברין. והנה יש לדון שיטמא משום שנוגע בעצמו, ובאמת ברש"י בפסחים (י"ח). מבואר דמי חטאת שנפסלו מאכילת אדם טמאים טומאה קלה. ופרש"י דנטמאו מחמת עצמן דאין נגיעה גדולה ממה שהם נוגעים בעצמם. ומשמע דהטומאה משום דכל טיפה נוגע בעצמה. וצ"ב מ"ש דהתם פרש"י דנוגעים בעצמם וכאן פירש דנוגעים זב"ז. ובספר שחיתת חולין הביא בשם הגרי"ז דמים שמטמאים בכ"ש שפיר יכולים ליטמא מחמת שנוגעים בעצמן, אבל כאן דבעינן שעור טומאה א"א שיטמא כל כ"ש את עצמו, אלא דנטמא משום דנגע זה בזה. וי"ל"ע בשלשה על שלשה מצומצמין אם נוגע זב"ז אין כאן שעור, דבצר לה החלק הנטמא משעורא, וצ"ל דגם הוא מצטרף לטמאות עצמו, וצ"ע. אמנם ברבנו פרץ (פסחים שם) הקשה על רש"י בזה"ל "בנגיעה זו בזו לא מצינו בשום מקום", ומשמע דגם התם מדין "נגיעה זו בזו" אתינן עלה והנה ביאור דברי רבינו פרץ "דנגיעה זו בזו לא מצינו בשום מקום, נראה כוונתו דאין להתייחס למים כאילו נוגעת טיפה בטיפה, אלא כל ציבור משקין אחד ואין כאן מגע. ובשיטת רש"י שנגע בעצמו באמת צ"ב מ"ט אי"ז מגע בית הסתרים, וביאר בקו"ש (פסחים אות פד) בשם הג"ר משה מרדכי עפשטיין זצ"ל דבמשקין לא הוי מגע בית הסתרים, דהא איכא למ"ד בסוגיין דחבורי אוכלין כמאן דמפירי דמי, ובמשקין כו"ע מודו דכמאן דמפירי דמו. [וק"ק לפמ"ש כ' תוס' להלן ד"ה חבורי דלא אמרינן כמאן דמפירי אלא היכא דעומד ליקצץ, א"כ במי חטאת לא שייך, וצ"ל דמשקין עדיפי דאף באין עומדין ליחלק דינא הכי וכל דברי התוס' נצריכים לענין אוכל, וצ"ע]. ובחזו"א דן בזה בכמה מקומות א כתב החזו"א (טבו"י סי' ד' סק"ו) דמשקין שאני דבכל שעה מתנענעין ונוגעים זב"ז. א"נ לעולם משקין לא חשיבי מגע בית הסתרים כיון שאינן מחוברין אף שיש להם דין חיבור דאל"כ לא משכח"ל משקין מטמאין משקין דכיון דנגע חשיב מגע בית הסתרים עכ"ד. ב- עוד כתב החזו"א (כלים סי' לא סק"א) דשיטת רש"י דהרגע האחרון של ההכשר למי חטאת מטמא את הרגע הראשון שנפסלו, וחשיב כאילו נגעו מי חטאת במים דעלמא. ג- עוד כתב החזו"א (מכשירין סי' ד' סק"ח) דבאמת דלרש"י קושיית הגמ' בפסחים שיטמא טומאה קלה הוא רק לר"מ דסובר דמגע ביהס"ת מטמא.

נט) **"א"ר יוסי וכו' אלא שאם נגע בו הזב טמא מגע מדרס"**. פרש"י שנגע כשדרס או לאחר שדרס. וקשה דאם נגע לאחר שדרס הרי שבעה ליה טומאה, ועי' ברשב"א דכתב דהוא בעיא דלא איפשטא במנחות, ועיין בחי' רא"ל מאלין ח"ב סי' לט אות ב' ואכמ"ל.

עג ע"א

ס) **"כל העומד להיחתך כחתוך דמי"**. עיין בשו"ת חכ"צ (סי' סב) שכתב דזה תלוי בפלוגתת ר"ש ורבנן אי כל העומד להיזרק כזרוק דמי. דלר"ש דסברא אלימתא היא, שפיר י"ל דבעומד להיחתך [דעדיף טפי ולכו"ע כחתוך] נחשב ג"כ כמקום גלוי. אבל לרבנן דכל העומד ליזרק לאו כזרוק,

אע"פ די"ל דמודים דעומד להיחתך כחתוך, מ"מ לא הוי כמקום גלוי ועדיין הוי מגע ביהס"ת. [ועי' בשעה"מ פ"ד ה"ב מגירושין שאף לרבנן דר"ש דכל העומד לאו כשרוף דמי מ"מ ידות הכלים כקצוצין כיון דעומדות ליקצץ מצד תשמישן, והביא עוד מתוס' סוטה כ"ה ב' דאף לר"ש דכשרוף היינו כשיש מצוה לשרוף, והכא גרע דאי"ז מצוה]. **והביא החכ"צ** (שם) דברי רבנו ברוך שכתב דמותר בלחם משנה לחתוך הבציעה הרבה אף שאם יאחזו בקטן אין הגדול עומד עמו ולא אמרינן כחתוך דמי, [היינו שאם הלחם מחובר באופן שאם יאחזו בחלק אחד השני אינו עולה עמו מ"מ חשיב שלם ולא כחתוך] וכתב מורו דמוכח מזה דסובר כרבינא דחבורי אוכלין כמאן דמפתי דמי. וביאר החכ"צ דלרבינא הרי לעולם לחם משנה עומד ליבצע, וא"כ כבצוע דמי ואפ"ה מקרי שלם, וא"כ ה"ה בחתך רובו. **והחת"ס** (או"ח סי' מו) כתב נוראות נפלאותי על הגאון חכ"צ, דדבריו תמוהים מתרי טעמי, חדא דעל אותו הדבר עצמו שמכחו עומד לכך ל"ש שכבר נעשה. דרך משל אנו אומרים כתותי מיכתת שעוריה כל העומד לשרוף כשרוף דמי א"כ א"א לקיים בו מצוות שריפה או אין צורך לשורפו שכבר הוא שרוף, וזה לא יאמר אדם, ובע"כ לענין מצוות שריפה לא נאמר כשרוף אלא לענין שאר דברים וכו' וא"כ איך נאמר על הככר הואיל ומצוה לבצוע עליו הרי הוא כבצוע, הלא מכח מצות הביצוע אתה חושבו כבצוע ואיך נאמר לענין הבצוע דכחתוך דמי. ועוד צ"ע דהא לא אמרינן אלא כשצריך לבצועו מחמת מצוה או איסור, והכא אין חיוב לבצוע ככר זה דוקא דהא יכול לבצוע איזה שירצה מתוך שני הככרות שלפניו. [ולכא' יש לדון עוד דרך במצות החפצא אמרינן "כל העומד" ולא כאן שרק משום הגברא שבידך עומד להיחתך. אך י"ל לפמש"כ בשם השעה"מ דכאן אין "העומד" מצד המצוה, אלא מצד המציאות וכמו"כ בלחם משנה]. ועי"ש בחת"ס שמ"מ קיים את הדין של לח"מ באופן שהתחיל לבצוע עליו או שהעמיד את הלח"מ לכך עי"ש.

סא) תוד"ה בשעת. בביאור שיטת רש"י, עי' קה"י טהרות סי' יג, ומשנת ר"א סי' ל'. ועי' במל"מ פכ"ג הי"א מכלים. ועי' בחזו"א סי' ריד שהאריך בדברי התוס'. ואכמ"ל.

סב) תוס' ד"ה מטביל. הקשו מדין חציצה. ובר"ן תירץ דכאן אי"ז חציצה דאינו מקפיד על שעת הטבילה. [ובמק"א כתב הר"ן דכל שלא עומד להישאר תמיד חוצץ, וכתבו לחלק דשאני הכא שהוא חלק מהכלי]. ושיטת הרא"ש [וכן דעת הר"ש במקוואות] דהכא הוי בית הסתרים וא"צ ראוי לביאת מים. [והקשו דהא מבואר בסוגין דאי"ז ביהס"ת. וצריך לחלק בין ביהס"ת דטבילה לביהס"ת דטומאה. והביאור דביהס"ת דטומאה נלמד מלשון "נגיעה" כמשנ"ת לעיל, וכל שעומד להיחתך מקרי נגיעה, משא"כ טבילה ילפינן בקידושין כ"ה מ"בשרו" וכאן לא דמי לבשרו]. **הנה באבנ"ז** (יו"ד סי' רסז) הקשה דנהי דאין כאן חציצה, מ"מ הא אותו מקום חצוץ אינו מוקף כלל במים והוי כאילו חלקו מחוץ למים, ותירץ דהנה יל"ע למה אם אצבעו חוץ למים לא מהני מדין רובו ככולו, וצ"ל דלטבילה בעינן שיהא כל גופו במים, אלא דעל כל חלק מגופו סגי ברוב, אבל אם אצבעו מחוץ למים הוי האצבע עצמה רובה מחוץ למים, אבל הכא דרק החלק העליון [כעין "גג" היד] חצוץ סגי במה שרובו מוקף במים. ואילולי דבריו היה מקום לומר דכל שהוא בעומק המים ואם תוסר החציצה יבואו המים עליו מקרי דטובל במים. ובעיקר הקושיא העיין במאירי בשם הראב"ד, שתירץ דמיירי שגם היד במים אלא דיש על היד חציצה במקום שמחוץ למדה. **ובעיקר הדין שנתבאר** שגם בחציצה שאין מקפדת צריך שכל החציצה תהיה מכוסה במים, לכא' זה נסתר מדברי הר"ן שכתב כיון שאין מקפדת מותר שיבלוט היד מחוץ למים [ואין לפרש דלהר"ן מטביל הכל כמו להראב"ד, דבע"כ לשיטתו מתפרש לשון המשנה "מטביל עד מקום מדה"ש רק עד שם צריך לטבול, ורק להראב"ד מתפרש דעד שם מטביל בלא חציצה].

ע"ג ע"א המשך

(ד) **"טריפה ששחטה מטמאה במוקדשין"**. יל"ע האם האם בעי' שהאבר יהיה מוקדשין או שיטמא מוקדשין ועיין בגליון רעק"א על הרמב"ם (פ"ב ה"ח מאבות הטומאה) שהביא בדין זה מחלוקת ראשונים. וסתירה שיטת רש"י [הרחבה אות סג].

(ה) **"אמר להן וכו' יש להעיר במו"מ שבין ר"מ לרבנן א- דסברת ר"מ היא שאבר היוצא אינו מכלל הבהמה [אינו גופה] ולכן לא מטהרת מידי נבילה, וא"כ צ"ב תשובת רבנן הרבה מצלת וכו' דהתם אין דבר שאינו בבהמה ב- מהי טענת ר"מ מעיקרא אם שחיטת אמו מטהרתו תהני גם לאכילה דלכאוי אין מחלוקת בכך שהבשר היוצא הוא טריפה אלא שנחלקו האם מהני לטהר דבר שאינו גופו ג- צ"ב לסברת ר"ל דהמחלוקת היא גם באבר המדולדל וגם בעוברים יש לדון מה השייכות בין המחלוקות, דממנ"פ אם המחלקת האם אבר המדולדל הוא גופה או לא א"כ אי"ז שייך לכאוי למחלוקת**

באבר היוצא, ואם לכ"ע אבר המדולדל הוא גופה [כמשמעות לשון הברייתא] מ"ט לר"מ אינו מטהר. ועיין בתפארת יעקב משכ"ב. [הרחבה אות סד].

(ו) **אמר ר"ל כמחלוקת בעוברים וכו' במחלוקת ר"ל ור"י [לב' הלשונות] יש להעיר א- דנחלקו ר"ל ור"י בסברות הפוכות לגמרי דלר"ל דברי ר"מ הם רק לשיטת רבנן אבל לשיטתו אין חילוק, ואילו לר"י [בל"ק] באבר המדולדל לכ"ע לא מהני השחיטה. ב- צ"ב לר"ל מה הכרחו של ר"ל שר"מ פליג על אבר המדולדל הרי הרי בהכרח יש חילוק בין זל"ז כמו שס"ל לחלק לרבנן וא"כ מנין שר"מ עצמו לא חילק בזה. [הרחבה אות סה].**

(ז) **"מ"ט ר' יוחנן אליבא דרבנן, האי אית ליה תקנתא בחזרה והא לית ליה תקנתא בחזרה"**. עיין לעיל ס"ח ב' במחלוקת רש"י והראשונים ללישנא בתרא אם מהני לר' יוחנן חזרת אבר, וברשב"א הוכיח מסוגיין כרש"י, עיי"ש. [הרחבה אות סו].

(סג) **"טריפה ששחטה מטמאה במוקדשין"**. בגליון רעק"א על הרמב"ם (פ"ב ה"ח מאבות הטומאה) שהביא בדין זה מחלוקת ראשונים. דרש"י להלן (קכ"ג: ד"ה מטמא בהקדש) כתב "כלומר אם של מוקדשין היא", ומשמע דבעינן שהאבר עצמו יהא מוקדשין ולא שהחולין יטמא מוקדשין. וכתב הרעק"א דכן משמע עוד מדברי בעה"מ להלן ע"ד ב' בהא דאמרינן איחיביה ר"ל לר"י הבשר מגע נבילה (ולר' יוחנן במה הוכשר) וכתב בהע"מ "פירוש מדר"מ פריך דאי מדרבנן דאמרי מגע טריפה שחוטה ומטמא במוקדשין הא קי"ל דחיבת הקודש מכשרתן", ואם איתא דמירי בחולין לטמא מוקדשין א"כ ל"ש חיבת הקודש, אע"כ דס"ל דהמוקדשין היינו אם מוקדשין היא. ואילו מלשון הרמב"ן מדייק הגרע"א דאף טריפה חולין מטמאה קודש, וכתב דכן משמע ברש"י בסוגיין שכתב "מטמא מוקדשין מדרבנן" (וכ"כ התפא"י להלן קכ"ג) [לכאוי הדיוק מהלשון "מוקדשין", וצ"ע שברש"י שלפנינו הגירסא "במוקדשין"]. ונשאר בצ"ע בסתירת דברי רש"י [וע"ע בהגהות הגר"פ לרס"ג ח"ב עמ' י"ח שהניח סתירת דברי רש"י בצ"ע]. ויעו"ע ברש"י לעיל ס"ח ב' "שטרפה שחוטה מטמאה" את המוקדשין מדרבנן, ויש לומר דתרווייהו בעינן, שגם המיטמא וגם הנטמא יהיו מוקדשין. **ובעיקר משכ"כ רש"י דרק במוקדשין טמא עיין בתפארת יעקב להלן ככג שתמה ע"ז דהתם בברייתא תניא "חיה" וחיה במוקדשין לא משכח"ל.**

(סד) **"אמר להן וכו' יש להעיר במו"מ שבין ר"מ לרבנן א- דסברת ר"מ היא שאבר היוצא אינו מכלל הבהמה [אינו גופה] ולכן לא מטהרת מידי נבילה, וא"כ צ"ב תשובת רבנן הרבה מצלת וכו' דהתם אין דבר שאינו בבהמה שהרי הטעם שחותך מעובר וכו' הוא משום שהוא חלק מגופה ונלמד לעיל (סט) מכל בבהמה תאכלו ומה שייך זה לאבר היוצא שאינו בבהמה ומה השיבו רבנן על טענת ר"מ. ב- עוד צ"ב מהי טענת ר"מ מעיקרא אם שחיטת אמו מטהרתו תהני גם לאכילה דלכאוי אין מחלוקת בכך שהבשר היוצא הוא טריפה אלא שנחלקו האם מהני לטהר דבר שאינו גופו אבל להתירו באכילה מהכי תיתי שיהני הרי יש פס' בשר בשדה טריפה, ועוד יש להעיר דבל"ב בגמ' משמע ששאל ר"מ את רבנו מי יטהר את האבר מאכילה וענו לו ששחיטת אמו ואז שאל אותם א"כ שיהני גם לאכילה, וצ"ב מהו הנדון מתחילה וכי היה לר"מ צד שרבנו ס"ל שהמטהר אינו שחיטת אמו. ג- עוד צ"ב לסברת ר"ל דהמחלוקת היא גם באבר המדולדל וגם בעוברים יש לדון מה השייכות בין המחלוקות, דממנ"פ אם המחלקת האם אבר המדולדל הוא גופה או לא א"כ אי"ז שייך לכאוי למחלוקת באבר היוצא, ואם לכ"ע אבר המדולדל הוא גופה [כמשמעות לשון הברייתא] מ"ט לר"מ אינו מטהר.**

ועיין בתפארת יעקב שעמד בקצרה בקושיא דהמ"מ בין רבנן לר"מ צ"ב וכדלעיל. וביאר דשורש המחלוקת היא האם איבסור אבר היוצא הוא משום שחשיב שאינו מגוף הבמה [כך שיטת ר"מ] וממילא ברור שלא יהני שחיטת האם לטהר מידי נבילה ולא דמי לכל שחיטת טריפה, אבל רבנן ס"ל שטעם איסור אבר היוצא אינו משום שאינו גופה, דהרי מצאנו דבר שהוא גופה ואסור ודבר שאינו גופה ומותר וע"כ שאיסור אבר היוצא הוא מטעם גזה"ג דחשיב טריפה אע"פ שהוא כגופה וא"כ דמי לשחיטת טריפה. עיי"ש.

ונראה לבאר באופן נוסף, דהנה יש לחקור בגדרי שחיטה האם ההיתר שחיטה מתייחס לכל אבר ואבר של הבהמה בפני עצמו וכאילו שנדון שלכל אבר ואבר יש את הסימנים שלו והם נשחטו בשחיטת הבהמה, או"ד שההיתר שחיטה הוא על כללות הבהמה ולא על כל חלק ולק ממנה אלא שכל חלק ממנה נכלל בכללות הבהמה שיש בה היתר שחיטה. ואפשר שבזה נחלקו ר"מ ורבנן, דא"נ דבעי' שיהיה חלות דין שחיטה בכל אבר ואבר א"כ נראה ברור שכל אבר שנפרד מן הבהמה בדינו ויש חילוק בינו לבין שאר הבהמה [אבר היוצא או אברה מדולדל כ"א לפי ענינו] א"כ אין הכרח שהשחיטה של הבהמה מועיל לו משום שאין לדון שנעשה בו שחיטה כמו בשאר האברים שהרי הוא חלוק מהם, אבל א"נ שהדין שחיטה הוא דין כללי בבהמה א"כ כל חלק דבר שהוא חלק מן הבהמה נכלל בהיתר השחיטה, ומעתה י"ל שר"מ הקשה לרבנן דהנה לשיטתו שהמטהר מידי נבילה הוא משום שבאבר עצמו נחשב שיש שחיטה א"כ פשוט שיש לחלק בין כל טריפה לאבר היוצא אבל לרבנן קשה דאם המתיר הוא שחיטת אמו, והגדר הוא שנחשב שחיטה אגב האם ולא שחיטה בפנ"ע א"כ מדוע יש חילוק בין אבר היוצא לשאר בהמה גם לענין אכילה דמה בכך שהוא מחוץ לבהמה הרי היתר הבהמה בכללותו הוא גם עליו, וע"ז אמרו לו רבנן, ששחיטה לטהר מידי נבילה היא שחיטה אחרת דכל שנעשה בבהמה מעשה שחיטה הרי הוא טהור מידי נבילה וא"כ גם באבר היוצא שהוא חלק מהבהמה מהני לו שחיטת אמו, והשיב ר"מ שכ"ז דבר שהוא חלק מהבהמה דאז אמרי' שנעשה 'בו' מעשה שחיטה דזה מטהר מידי נבילה ולא שחיטה כללית, והשיבו רבנן שממה שמצאנו היתר על עובר שבמעיה מוכח שאי"ז דין שחיטה על כל אבר שבכה"ג ודאי אלא הוא שחיטה אגב האם ומהני לכל דבר שמתירו השחיטה [לאפוקי טחול וכליות] ור"מ ס"ל שהוא גזה"כ מיוחדת של כל בבהמה ולא דין כשאר דיני שחיטה, ועיין.

סה) אמר ר"ל כמחלוקת בעוברים וכו'. מבואר שנחלקו ר"ל האם מחלוקת ר"מ ורבנן היא גם באבר המדולדל, שיטת ר"ל שהמחלוקת שווה בב' האופנים, ובשיטת ר"י יש ב' לשונות בגמ' לשון ראשון שבאבר המדולדל גם רבנן מודו דלא מהני השחיטה לטהר מידי נבילה, ובלשון שני גם ר"מ מודה באבר המדולדל שמהני לטהר מידי נבילה. **ויש להעיר א-** דנחלקו ר"ל ור"י בסברות הפוכות לגמרי דלר"ל דברי ר"מ הם רק לשיטת רבנן אבל לשיטתו אין חילוק, ואילו לר"י [בל"ק] באבר המדולדל לכ"ע לא מהני השחיטה. **ב-** צ"ב לר"ל מה הכרחו שר"מ פליג על אבר המדולדל הרי הרי בהכרח יש חילוק בין זל"ז כמו שס"ל לחלק לרבנן וא"כ מנין שר"מ עצמו לא חילק בזה. **ועיין בספר תפארת יעקב משכ"ב. ואולי אפ"ל** שיסוד מחלוקת ר"ל ור"י היא האם החילוק בין האבר המדולדל לבהמה לענין היתר אכילה מכריח שהוי כב' גופים, דשיטת ר"ל היא דלר"מ עצם החילוק להיתר אכילה מוכיח על החילוק בין ב' הגופים כמו בעובר, וממילא המחלו' היא שווה בב' האופנים, [והמחלו' בין ר"מ לרבנן אם ב' גופים נטהרים בשחיטת האם] ור"מ אמר לרבנן יודו לו בב' גופים גמורים כמו באבר היוצא שלא יטהר מידי נבילה. אכן שיטת ר"י היא שדלר"מ הטעם להחשיב ב' גופים הוא מצד המציאות והדין ולא מצד דין היתר אכילה וממילא יש לדון האם אבר המדולדל חשיב כגופה או לא דמחד גיסא אין לו אפשרות של חזרה [ל"ק] מצד שני הוא במציאות יותר חלק מהגוף. ועיין.

סו) "מ"ט ר' יוחנן אליבא דרבנן, האי אית ליה תקנתא בחזרה והא לית ליה תקנתא בחזרה". הנה לעיל ס"ח ב' פליגי רש"י והראשונים ללישנא בתרא אם מהני לר' יוחנן חזרת אבר, **וברשב"א** הוכיח מסוגיין כרש"י, דלחולקים לא א"ש דברי ר' יוחנן לל"ב. ויעוין ברשב"א דף ס"ח שהביא בשם התוס' ליישב, דאע"ג דחזרה לא מהניא להתירו באכילה, לטהרו מידי נבילה מיהא מהניא ליה. וכתב הרשב"א דפירוש זה אינו, דהא קיימינן לרבנן דלדידהו אפי' בלא חזרה טהור מידי נבילה [ועיין בראש יוסף שם שמדייק מדברי הרשב"א דלר"מ מהניא חזרה לטהר, ועפ"ז כתב באם טריפה שהוציא הולד ירו אף לדעת הב"ח והש"ך דאין שחיטת אמו מטהרת את האבר, מ"מ אם החזירו נטהר כמו לר"מ]. **וכתב הרשב"א** דיש לדחוק דלרבנן חזרתו מטהרתו מידי טומאת טרפה שחוטה ואפי' במוקדשין לא מטמא. אלא דהקשה דהא החילוק של ר' יוחנן בין אבר לעובר הוא מדאוריתא, ואיך נפרש דין זה על ידי דין דרבנן של טומאת טריפה. ועיין בספר **שחיטת חולין** שיישב שיטת בעלי התוס'.

השוה אבר זה שיצא חוץ למחיצתו לאבר ובשר המדולדל בבהמה ושייכת בתרוייהו "וכן הדין דמריבוי דחד קרא נפקי ודע שדעת רבינו שאע"פ שאין בהן מלקות כשנחתכו אחר שחיטה הרי הן אסורין מן התורה ואין איסורן מדבריהם בלבד אלא הרי הן כחצי שיעור דאתו מריבוי ואין לוקין עליו ומש"ל דאמר רבי יוחנן אין בהן אלא מצות פרישה פירושן שהן אסורין מן התורה ואין בהן מלקות אבל הוא מצוה לפרוש מאכילתו". ובפוסקים האריכו לדרון האם יש נפק"מ בענין זה לגבי האיסור של בן נח באבר המדולדל, עיין בפלתי (נה ס"ק ז) דאי מטעם מצות פרוש פשיטא דלא שייך לאסור למכור לנכרי, אכן לשיטת הסמ"ק (סימן ר"א דין נשמט, הובא בב"ח ס"ז ד"ה כתב סמ"ק, ובש"ך ס"ק י"א) דחז"ל דאסרו לבן נח משום דלא אתי למיחלף באבר מן החי, כתב הפלתי שאף למכור לנכרי אסור דאתי למיחלף. ולדעת הרמב"ם דסבירא ליה דאסור מהתורה, כתב הפלתי דיש להסתפק אם גם לבן נח אסור, או לא, דמחד גיסא ההפסוק הוא בשר בשדה טריפה, ומה ענין בן נח לאיסור טריפה. ומאידך גיסא גם בשר מן החי קיימא לן (רמב"ם הלכות מלכים פ"ט הלכה י' ה"א) כרבי יוחנן (ק"ב ע"ב) דילפינן מן בשר בשדה טריפה, ומכל מקום פסק הרמב"ם (הלכות מאכ"א פ"ד ה"י ופ"ה ה"ב) דאסור לבן נח, וכבר הניח הכסף משנה (שם) בצ"ע, ואם כן צ"ע. עכ"ד הפלתי. ובאור שמח (שחיטה ח) הביא את דברי הפרי חדש (יו"ד סימן ס"ב סק"ז) שהוכיח כשיטת הרמב"ם מתוספתא (ע"ז פ"ט ה"ד) דאבר המדולדל אסור לבני נח יעו"ש, וביאר האו"ש שלרמב"ם בודאי אסור לבנ"ח משום שסברת הרמב"ם היא משום דמיתה עושה ניפול, וב"נ דשחיטה לא שייך גביהו, א"כ לדידהו שחיטה כמיתה הוי, והוה כנפילה מחיים, ואסורים משום אבר מן החי, ואי משום מי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור, הא גם לישראל אסורים מן התורה משום ובשר בשדה טריפה, וזה ראייה עצומה, [היינו שלב"נ אי"ז איסור משום טריפה אלא משום אבר מן החי].

והנה כ"ז לשיטת ר"י דשחיטה אינה עושה ניפול לכ"ע, אבל לשיטת ר"ל דס"ל שהמחלוקת היא באברים ובעוברים הרי שאין נפק"מ לענין היתר שחיטה באיסור של האבר ויל"ע לשיטתו מהו האיסור לשיטת ר"מ, והאם יש איסור לשיטת רבנן, ובספר שחיטת חולין כתב לדרון דהנה ברש"י בפסחים כ"ה ע"א ד"ה מנבילה הביא יש מפרשים שאיסור טריפה הוא על אבר ובשר המדולדלים ושחטה, וברש"י (שם) הקשה דממ"נ אי לשיטת ר"י הא ס"ל דמדאורייתא אפי' באכילה מותר ואין בהם אלא מצות פרוש בלבד וקרא אסמכתא בעלמא, ואי לר"ל שם אליבא דר"מ מטמא נמי [והתם מבואר שאי"ז מטמא]. ולכאור' צ"ל דס"ל לרש"י שלר"ל בין לרבנן ובין לר"מ יש איסור אכילה ומ"מ ס"ל לרבנן ששחיטה אינה עושה ניפול.

סט) "מיתה עושה ניפול" וכו'. מבואר בגמ' שמיתה עושה ניפול ואילו שחיטה אי עושה ניפול או לא הוי מחלוקת ר"מ ורבנן [באבר דעובר או באבר המדולדל]. והנה בפשטות דין מיתה עושה ניפול הוא שהאבר הוא מנותק מן הבהמה כבר מחיים וזהו 'ניפול' אלא שכל שהבהמה חייה עדין הוא שייך לבהמה ולכן אינו כאבר מן החי אבל כאשר מתה הבהמה הרי כאשר דנים מתי היתה זמן פרישתו אמרי' שפרש כבר מחיים, [היינו שמיתתו אינה מחמת מיתת הבהמה אלא מחמת היותו אבר המדולדל רק כ"ז שהבהמה חייה אכתי הוא שייך לאמון]. ועיין בחזו"א (יו"ד ג' סק"ד) שאבר המדולדל שאמו נטרפה אין בו איסור טריפה והוכיחו מזה שכבר פרש מחיים ולא חל בו דיני האם. וא"כ יש להעיר מהו ענין שחיטה אינה עושה ניפול דמה איכפת לן אם מתה ע"י שחיטה או באופן אחר דכל שאין בבהמה חיות הרי האבר כבר נפרד ממנה קודם השחיטה, ועל כרחך שבשחיטה יש כח לתת דין שלא יהיה האבר כנפול וצ"ב. וכן צ"ב מדוע ענין זה תלוי במחלוקת ר"מ ורבנן שלכאור' נחלקו האם האבר היוצא או המדולדל שייך לבהמה לענין דין שחיטה ומדוע זה שייך לנדרון אם השחיטה יש בה כח שלא יהיה ניפול. והביאור הוא שכשם שהשחיטה פועלת להתיר איסור אבר מן החי מהבהמה עצמה כמו כן אילו יש חיבור בין האבר יש כח בשחיטה להתיר איסור אבר מן החי מן העובר וזה נחלקו ר"מ ורבנן אם יש כח לשחיטה לפעול על אותו אבר להתיר בו איסור אבר מן החי [וה"ה לטהר מידי נבילה באבר היוצא]. ועיין.

ע"ד ע"א

ע) "אמר רב חסדא מחלוקת באבר דעובר חי וכו'" כתב רש"י דסברת ר"ח היא משום שעבר דעובר חי יש במינו שחיטה, והדברים צ"ב שהרי הכא אין אנו דנים על שחיטת עצמו אלא על שחיטת אמו וכלפי שחיטת אמו צ"ב מה איכפת לן בעובר מת או עובר חי. ועיין במהרש"א דאע"ג דאמרין לקמן דבן ח' אין במינו שחיטה מ"מ בהאי עובר יש במינו אגב אמו משא"כ במת דלא מקרי שחיטה ודברי המהרש"א תמוהים דהנה בן ח' גם בחי לא שייך בו שחיטה אלא אגב אמו וכל הנדרון להלן הוא לגבי הבהמה עצמה אם יש במינה שחיטה או לא אבל לגבי אבר היוצא מה לי ששחיטת אמו מטהרת להאי עובר חי ומטהרת לאבר היוצא ממנו ומה לי שמתהרת לעובר מת ולאבר היוצא ממנו תרוייהו ממש כהדדי נינהו. ועמד בזה בבכור שור. ע"י"ש. ובלב אריה ביאר דס"ל לר"ח שכל דין השחיטה הוא לדרון כאילו נשחט הולד עצמו וא"כ עובר חי שיש במינו שחיטה אנו דנים כאילו הוא עצמו נשחט דשייך בו שחיטה אבל עובר מת שלא שייך בו שחיטה א"כ אין שחיטת אמו יכולה לתת לו דין שכאילו הוא נשחט. והיינו שעובר שבפנים שניתר אי"צ בזה לדרון שנשחט גם העובר אלא נותר מוכל בבהמה תאכלו אבל כדי להתיר את העובר שבחוץ בעי' לדין שחיטה עליו בעצמו ובכה"ג אמרי' שיש לחלק בין עובר חי שיש במינו שחיטה ושייך לדרון כאילו הוא עצמו נשחט ומטהר את העובר שבחוץ לבין עובר מת. עכ"ד. ולפ"ז יל"ע בשיטת רבה במאי פליג, ואפ"ל שפליג וס"ל שבן ח' לא שייך לדרון בו שחיטה כלל וע"כ שגם שחיטת אמו מטהרת את האבר שיצא חוץ למחיצה, ואפשר שס"ל שלא שייך בכל אופן לדרון שהעובר במעי' האם הוא כאילו נשחט. ובאמרי משה (סימן ד אות ה) כתב באופן אחר דלר"ח עובר מת חישב כנבילה אלא שניתר אגב אמו מדין כל בבהמה תאכלו, אבל רבה ס"ל דעובר מת חשוב כחי דהוא כאחד מאברי אמו, ולכן מהני לו השחיטה, וכתב האמר"מ שבאמת עובר במעי אמו יחשב כחי לשיטת רבה גם בבהמה טמאה דאי"ז שייך לדין שחיטה [ורק כיון שהוא חי אגב אמו מהני לו שחיטת אמו וזה נלמד מוכל בבהמה תאכלו] ומה שהגמ' לעיל (עא:) למדה ד"ז מק"ו זהו לשיטת ר"ח דהוא בעל

המימרא אבל לרבה אי"צ לזה, ונמצא לדברי האמרי משה שנחלקו האמוראים האם ההיתר של בן פקועה הוא משום שחשיב כחי ונשחט אגב אמו וגם מת חשיב כחי או משום שיש היתר מיוחד של כל בבהמה תאכלו מלבד ההיתר של שחיטה אגב אמו שהוא רק בעובר חי [ועיי"ש שביאר לשיטת ר"ח מנין שיש ב' דינים בהיתר בן פקועה].

ע"ד ע"א המשך

(ב) **"ותנא דידן מינא דאמיה לא פריך"**. יל"ע בסברות המחלו' האם חשיב יש במינו שחיטה, ועיין באתון דאורייתא (סימן יד) ובשו"ת עונג יו"ט (סימן סז) [הרחבה אות עא].

(ג) **"בעי רב הושעיא הושיט את ידו למעי בהמה ושחט בן ט' חי מהו תבעי לר"מ ותבעי לרבנן"**. בענין ספק הגמ' מצאנו כמה נדונים א- עיין היטב ברש"י ובתוס' להלן ע"ה ע"א שהספק הוא האם עובר במעי אמו יש לסימנים שלו חשיבות כל שהיא לשחיטה. ב- עיין בר"ן שביאר שהרי"ף השמיט בעיא זו משום שנפטה מסוגית הגמ' להלן דד' סימנים אכשר ביה רחמנא וברעק"א תמה ע"ז ממה שיש ספק גם לר"מ ג- עיין בתוס' בביצה ו' ע"א ובפלת' ביאר בדבריהם שס"ל שמדסרי רבא נפשט ספק הגמ' ד- עיין בר"ן בשם תוס' הספק שייך גם לד' סימנים אכשר ביה רחמנא אלא שמ"מ לא נפשט ועיין ברעק"א שנפק"מ בזה לשחט עובר במעי טריפה ועיי"ש ברעק"א שתמה ע"ז ה- בפוסקים הביאור דברי הלבוש שביאר

שהספק הכא הוא מהלכות חלדה ותמהו ע"ד, עיין ש"ך טז ופרמ"ג והביאו מספר שבות יעקב עיי"ש ו- ברא"ה בבביצה מבואר שהספק הוא רק בעובר במעי כשרה ולא בעובר במעי טריפה וצ"ב. [הרחבה אות עב].

(ד) **הרעק"א הסתפק** במתה האם ושחט הולד האם הוי שחיטה עיי"ש.

(ה) **"אמר רבא תני שנוצרה מן הבטן"**. עיין בשו"ת עונג יום טוב (סימן סז) שהביא דברי התוס' להלן (דף ק"ג ד"ה דאיסור) דאם נטרפה במעי אמה דלא מחייב משום טריפה עד שיוולד ומבואר מדבריהם דאיסור טריפה אינו חל כשהוא במעי אמו. וקשה מסוגיין דלדברי התוס' שאין טריפות חל על עובר עד שיוולד ויצא לאויר העולם א"כ גם בנוצרה מן הבטן הרי היתה לה שעת הכושר לשחטה במעי אמו דהא אז לא היה בה דין טריפות כלל שהרי לא יצא לאויר העולם ומועיל בו דין שחיטה ולהכי מועיל גם עכשיו הואיל והיתה לו שעת הכושר [הרחבה אות עה].

(עא) **"ותנא דידן מינא דאמיה לא פריך"**. יל"ע בסברות המחלו' האם חשיב יש במינו שחיטה, וביאר באתון דאורייתא (סימן יד) דתלוי בחקירה הידועה האם בן פקועה חשיב כשחוט או לא וכן כתב בשו"ת עונג יו"ט (סימן סז) בתו"ד [וכבר נתבאר שמחלו' ר"ח ורבה לעיל תלויה בזה ככל הנראה, וכן יתבאר להלן בשיטת כמה ראשונים במחלו' ר"מ ורבנן וכו']. וצ"ע.

(עב) **"בעי רב הושעיא הושיט את ידו למעי בהמה ושחט בן ט' חי מהו תבעי לר"מ ותבעי לרבנן"**. מצאנו כמה דרכים בביאור ספק הגמ'

א- **ברש"י** נראה מבואר שהספק הוא האם עובר במעי אמו יש לסימנים שלו חשיבות כל שהיא לשחיטה, והצד שאין להם חשיבות הוא משום שאינו ולד ורק לסימנים של ולד יש חשיבות וממילא צד זה הוא כ"ש לרבנן שאין לסימניו חשיבות שהרי אי"צ שחיטה בפני עצמו, ולאידך גיסא דד' סימנים אכשר ביה רחמנא היינו שיש לסימנים אלו חשיבות וגם לרבנן וכ"ש לר"מ. **ועיין בתוס' להלן ע"ה ע"א** דנראה מדבריהם שביארו הספק כשיטת רש"י הנ"ל.

ב- **בריי"ף** לא הביא ספק זה, **וביאר הר"ן** שהטעם הוא משום דס"ל לרי"ף שלהלן בגמ' אמרי' ד' סימנים אכשר ביה רחמנא וא"כ ברור דמהני ליה שחיטה. **ומשמע מדברי הר"ן** לשיטת הרי"ף שהספק הכא הוא אותו ספק דלהלן בגמ' אי ד' סימנים אכשר ביה רחמנא או לא. **וברעק"א תמה על שיטה זו**, דהא לר"מ בודאי סימנין שלו ראויין לשחיטה ואפילו הכי בעי לן דדלמא במעי אמו לא מהני שחיטה, וא"כ להך צד מה מהני הא דד' סימני' אכשר ביה רחמנא. **ובעיקר שיטת הר"ן** לביאור הר"ן שהבעיא נפשטה עיין **בפלת' מדברי התוס' בביצה** (ו' ע"א ד"ה וכו' מה) דמשמעות

דבריהם שניתן להושיט ידו לתוך מעי אמו ולשוחטו ותהיה וביאר הפלתי דהטעם דס"ל הכי לתוס' משום דהא דאמר רבא "תני שנוצרה טריפה מבטן" הכוונה היא שכך היתה קבלה בידו שכך צריך לומר במשנה שנוצרה מבטן. וא"כ צ"ב למה נקטה המשנה שנוצרה מבטן, דהוא דבר בלתי מצוי, ולא נקט כפשוטה שנוצרה מבטן דהוא מצוי, ומ"מ לית להו שעת כושר כיון שא"א לשחוט במעי אמו ועל כרחק משום דסברה המשנה דיכול להוציא ידו למעי בהמה ולשחוט, ולכך הוצרך למתני נוצרה מבטן דלית ליה שעת כושר. וא"כ ממילתא דרבא איפשט האבעיא דמותר, ולכך השמיטו פוסקים [איבעיא] הנ"ל. וזהו דעת התוספות, שם [וביאר בזה את תירוצי התוס' שם ע"ש].

ג- עוד הביא הר"ן בשם תוס' דלא איפשטא הבעיא משום דכל מה דאמר' ד' סימנים אכשר ביה רחמנא הוא בנטרפה האם אבל בגוונא שיש לו את סימני האם אזי אין לו את סימני עצמו, או"ד דגם בכה"ג ד' סימנים אכשר ביה רחמנא, ולשיטה זו הגם שלא נפשט הספק מ"מ הספק מיישך שייך לספק להלן בגמ' אי ד' סימנים אכשר ביה רחמנא, ולפי"ז יהא הדין שאם האם טריפה מותר יהיה לשחוט הולד במעי אמו, והקשה הרעק"א דהא לר"מ נמי הסתפקה הגמ' בבן ט' חי דלית ליה סימני אמו ואעפ"כ מספקא לן דדלמא במעי אמו לא מהני שחיטה ועמד בצע"ג. [ונראה ליישב, דס"ל לר"ן ולתוס' הנ"ל שהוי בגמ' ב' ספיקות היינו לשיטת ר"מ הספק הוא האם מהני שחיטה לולד במעי אמו מחמת שאינו ילוד ולשיטת רבנן הספק הוא בגדרי ד' סימנים אכשר ביה רחמנא, והביאור הוא שלר"מ דפליג בעומר בן ט' הוא משום דס"ל שאין לעובר זה שחיטה 'אגב אמו' ובעי' שחיטה לעצמו, וממילא יש סברא שכל שאינו ולד לא שייך שחיטת עצמו כשאר בהמות, אבל לרבנן דס"ל שניתר בשחיטת אמו אין סיבה שלא יהיה ניתר בשחיטת עצמו מחמת שאינו ולד דמחאר שניתר בשחיטת אמו הרי אין חשיבות לשחיטתו דנבעי' שיהיה 'ולד' וא"כ מטעם זה יהני שחיטה לעובר במעי אמו אלא למצד אחר יש לדון שלא יהני שחיטת עצמו משום שאין לו סימנים אלא סימני אמו ובוזה תלוי בד' סימנים אכשר ביה רחמנא, אלא נחלקו הראשונים האם נפשט הספק מהתם או לא כמבואר בר"ן, ועיין].

והנה ברא"ה בביצה ו' ע"א כתב דלא שרינן שוחט במעי' אמו בכשרה אלא בטרפה, ומבואר בדבריו שיותר יש להתיר שחיטה במעי אמו בכשרה, ולכאז' איפכא מסתברא כמבואר לעיל דכל היכא שיש לו סימנים של האמא יש סיבה שלא יועיל לו סימני עצמו, ועיין בתוס' להלן ע"ה בסו"ד שלר"ל מועיל לו שחיטת עצמו כמו שמועיל לו לשחיטת אמו, והביאור י"ל שכיון שמהני ליה שחיטת אמו א"כ מוכח שניתן להחשיבו כשחוט במעי אמו וא"כ יהני לו גם שחיטת עצמו אבל עובר במעי טריפה כיון שלא מצאנו אפשרות להחשיבו כשחוט א"כ לא יהני לו שחיטת עצמו ועיין.

ד- בפוסקים הביאו דברי הלבוש שכתב שהטעם שלא מהני שחיטה במעי אמו הוא משום חלדה, ובט"ז ובש"ך (ט"ז ס"ק י' ש"ך ס"ק י"ד) תמהו על דבריו וכתבו שלא ראה מקור דין זה. ובביאור שיטת הלבוש הביאו הפוסקים משו"ת שבות יעקב (ח"א סימן מ"ו) דאיבעיא דרבי אושעיא הוא באם תמצא לומר תחת מטלית כשירה במעי בהמה מאי אבל לדין תחת מטלית הוה ספק הוא הדין במעי בהמה. אלא שמ"מ צ"ב מ"ט ביאר הלבוש בענין אחר מפשט הגמ' וביאר הפרמ"ג "דמשום הכי כתב כן דהוה וודאי ולא ספק דהוה ספק ספיקא לאיסורא שמא תחת מטלית מהודק אסור ושמא אין שחיטה מועלת במעי אמו" אלא שתמה ע"ז משום דלכאז' הוי "משם אחד" ע"ש.

עג) לשיטות הראשונים דמספק אזלי' לחומרא לכאז' כאשר נדון לקולא [לענין שחיטת אותו ואת בנו או כיסוי הדם] נימא דהוי שחיטה וכ"כ הש"ך שמחמירים לענין אותו ואת בנו. ועיין בפלתי שכתב דמשמע מפסק הרמ"א דאפילו בדיעבד טרפה, וכתב דממה שהרי"ף והרמב"ם ורא"ש והטור וכן רשב"א בתורת הבית השמיטו את הספק משמע שלא חששו לו והוי ודאי [ודלא כר"ן שכתב דלריף הוי ודאי כשר] ועיין לעיל מדברי הפרמ"ג שדן דהוי ס"ס לאיסור, ועיין ברעק"א בגליון השו"ע שתמה על הרמ"א למאי הוצרך הרמ"א להביא דין זה הא כבר כתב הרמ"א לעיל (סי' י"ג ס"ג) דאם שחט האם ונמצאת טריפה דעכשיו אין תקנה להולד דאין אנו בקיאים אם כלו חדשיו א"כ ממילא א"א להתיר שחיטת הולד במעי אמו בלי היתר דשחיטת האם דלמא לא כלו חדשיו ואין לו שחיטת עצמו. ואולי י"ל דכוונת הרמ"א דלא הוי שחיטה כלל אפי' להקל דמותר לשחוט אח"כ האם ולא הוי או"ב והיינו משום דהוי ס"ס ספק דלא כלו חדשיו ואת"ל דכלו חדשיו שמא לא מהני שחיטה במעי אמו וצ"ע

עד) הרעק"א הסתפק במתה האם ושחט הולד האם הוי שחיטה וביאר הספק דכל שמתה האם הוי כמו שנוולד ואין משמעות להיותו במעי אמו וכמ"ש הרמב"ן הובא במג"א (סי' של"ט סקט"ו) דאף דישראל אינו נהרג על העוברים מ"מ במתה האם העובר כילוד ודלת הוא דנעול בפני דמי, אלא שלטעם הלבוש דהוי חלדה גם בכה"ג לא הוי שחיטה.

עה) "אמר רבא תני שנוצרה מן הבטן". וביאר רש"י דהאי טרפות ודאי הוה בה משנוצרה. והנה בשו"ת עונג יום טוב (סימן סז) דן בהרחבה בענין בן פקועה טריפה אי מהני ליה שחיטת אמו [עיין במתני' הרחבה בזה בשיטות הראשונים] והביא דברי התוס' להלן (דף ק"ג ד"ה דאיסור) דאם נטרפה במעי אמה דלא מחייב משום טריפה עד שיוולד ומבואר מדבריהם דאיסור טריפה אינו חל כשהוא במעי אמו. וקשה מסוגיין דלדברי התוס' שאין טריפות חל על עובר עד שיוולד ויצא לאויר העולם א"כ גם בנוצרה מן הבטן הרי היתה לה שעת הכושר לשחטה במעי אמו דהא אז לא היה בה דין טריפות כלל שהרי לא יצא לאויר העולם ומועיל בו דין שחיטה ולהכי מועיל גם עכשיו הואיל והיתה לו שעת הכושר, והנה לפי מה שיסדו האחרונים שהטעם דלא מהני שחיטת טריפה הוא משום שיש בה חסרון של חיות א"כ גם היכא שאין בה איסור טריפה מ"מ יש בה מציאות של טריפה ולא יהני לה שחיטת אמה [וכן ביאר בספר זכרון שמואל עמ' תא] אמנם יעוין בעונג יו"ט (שם) שעמד בסברא זו וכתב דזה אינו "דעיקר מה שאנו דנין אם שחיטת טריפה מטהר מידי נבילה לאו מטעם זוטרי חיותיה קאתינן אלא כמ"ש רש"י ז"ל במשנה שם משום דלא ידעינן אם נדמי

אותה לבהמה טמאה ולא הוי בכלל בקר וצאן או דהוי בכלל בקר וצאן. ולהכי קאמר כיון דטריפה היה לה שעת הכושר והיה בכלל בקר וצאן תו לא נפקא מכלל בקר וצאן אף שנטרפה. וע"ז קאמר הרי שנוצרה מן הבטן כשהיא טריפה דלא היתה לה שעת הכושר אימא בזה דמי לבהמה טמאה ונפקא מכלל בקר וצאן. וא"כ אם נימא דלא היה בו דין טריפה כשהוא בבטן והיה אז בכלל בקר וצאן אכתי תיקשי לרב הושעיא דהיתה לו שעת הכושר לשוחטו במעי אמו" ע"ש. וצ"ע.

ע"ד ע"ב – המשך 2

תאכלו קאי על 'אוכל' ואילו דם הוא משקה. ועיין ברש"י ובחת"ס. וברא"ש ביאר הטעם דדמו אסור לפי שהוא נבלע בכל הגוף וחשוב כדם האברים של הבהמה עצמה, ועיין בט"ז (י"ג סק"ג) וברעק"א [הרחבה אות עט].

י) "טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו". צ"ב מהו החידוש לענין אותו ואת בנו ומדוע הוצרכה המשנה הכא להכיר זאת, ועיין בתוספתא (פרק ד ה"ה) מבואר שהוא דיוק מהכתוב דבן פקועה אין עליו חיוב של אותו ואת בנו, וצ"ב דכיון שניתר אגב אמו כאחד מאבריה מ"ט בעי לקרא להכי [הרחבה אות פ].

ע"ד ע"ב

א) "קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו". צ"ב מה החידוש בזה, ועמד בזה הדרישה במוסגר ע"ש, ובתויו"ט ובחת"ס [הרחבה אות פא].

ב) "מחלוקת בבן תשעה חי והלכו רבי מאיר ורבי יהודה לשיטתם" היינו שהמחלוקת אם חלבו של בן פקועה בן ט' שנשחטה אמו מותר או אסור תלוי במחלוקת ר"מ ורבנן אם מהני שחיטת אמו לבן ט'. ועיין בראשונים בשם רבינו אפרים דכיון דלענין חלבו של בן ט' קימ"ל כשיטת רבי יוחנן להלן הגמ' שחלבו כחלב בהמה ואסור ודלא כר"ל שס"ל שחלבו כחלב חיה ומותר, א"כ על כרחך שהלכה כר"מ לענין שחיטת בן ט' דאין שחיטת אמו מטהרתו. ועיין ברא"ש שהביא שהרמב"ם (פ"ז מהלכות מאכלות אסורות) ס"ל הכי והרא"ש הקשה ע"ז ע"שועיין בריטב"א שתמה על רבינו אפרים ועיין בראש יוסף מה שהוכיח כשיטת הרמב"ם. ולשיטת הרא"ש הנ"ל צ"ב מה החילוק בין חלבו שאסור כיון שהוי כחלב בהמה לבין שחיטתו

ו) "מצא בן תשעה חי טעון שחיטה דברי ר"מ". עיין ברש"י והראשונים הקשו עליו מ"ט מצא בה בן ט' מת שרי הא כלו לו חדשיו קודם שמת וחדשים גרמי ליה לשוייה בהמה באפי נפשה. ועיין ברמב"ן מה שביאר והרא"ש הקשה דצריך לידע אימתי מת אי קודם שחיטה אי לאחר שחיטה וקושיא זו קשה גם לשיטת הרמב"ן וצ"ע [הרחבה אות עו].

ז) הרא"ש כתב בשיטת רש"י "דודאי אפילו מת אחר שחיטה מותר כל זמן שלא יצא חי לאויר העולם" ועיין ברמב"ן שהביא כן בשם תוס' וצ"ע טובא דכיון שבשעת שחיטה לא הותר, מי יתירנו לאחר שחיטה. ועיין בקובץ הערות (נט ו) ועוד יש להקשות דלכאוי לאחר שחיטת אמו הרי הוא כמו שנולד דכל שאמו מתה הרי הוא כמי שנולד וא"כ הכא לאחר מות אמו הרי כיצד מקבל את היתר השחיטה, עוד העירו דלעיל בגמ' איכא ספק בשחט עובר עצמו במעי אמו ואמרה הגמ' תיבעי לר"מ ותיבעי לרבנן, ולכאוי לפ"ד הרא"ש הנ"ל אין חילוק בין ר"מ לרבנן דכל שהוא במעי אמו ובסו"ד ולא יצא חי לאויר העולם הרי לתרווייהו איכא היתר של שחיטת אמו. וצ"ע. [הרחבה אות עז].

ח) בעיקר מחלוקת ר"מ ורבנן. יש לדון במחלוקתם בכמה צדדים [הרחבה אות עח].

ט) "קרעו ומוציא את דמו" וביאר רש"י דלא גרע מדם האברים, וצ"ב הרי צריך להיות נותר מדין כל בבהמה תאכלו ואי"ז כדם של אמו שאין עליו דין כל בבהמה תאכלו, ועיין חת"ס השיטת רש"י. ועיין בריטב"א ובר"ן דהפסוק כל בבהמה

שמתרת כשיטת רבנן, ועיין היטב משכ"ב הרא"ש [הרחבה אות פב].

עו) "מצא בן תשעה חי טעון שחיטה דברי ר"מ וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו" וביאר רש"י דסברת ר"מ "חדשים גרמי לשוייה בהמה באנפי נפשיה ולא איתרבאי מכל בבהמה תאכלו, ולרבנן חדשים ולידה גרמי". והקשה הרמב"ן דלרש"י לר"מ מצא בה בן ט' מת אמאי שרי והא כלו לו חדשיו קודם שמת וחדשים גרמי ליה לשוייה בהמה באפי נפשה [היינו שיש ספק שמא כלו לו חדשיו]. וביאר הרמב"ן "דכל דליכא שחיטה בגופו מודה ר"מ דמתרבי מכל בבהמה תאכלו, אבל בן ט' חי דאיכא שחיטה בדידיה לא מרבי ליה ר"מ", והיינו דס"ל לרמב"ן שלשיטת ר"מ הגם שבן ט' חי הוא בהמה וטעון שחיטה בפני עצמו מ"מ כל היכא שלא שייך שחיטה בגופו [וכגון שמת] הרי מועילה לו שחיטת אמו מדין כל בבהמה תאכלו והנה הרא"ש הקשה לשיתת רש"י "והלא צריך לידע אימתי מת אי קודם שחיטה אי לאחר שחיטה", ולכאורה קושיא זו קשה גם לביאור הרמב"ן שהרי לשיתת הרמב"ן אם נשחט כאשר היה חי לא יהני גם אם מצאו אח"כ מת, וצ"ע [ויש להוסיף דלכאור' יש חזקת חי לעובר שהיה חי בשעת שחיטה, ומ"מ י"ל שכיון שמת לפנינו אזלא חזקת חי, ואולי אפי' לאידך גיסא י"ל שהרי שחוטה לפנינו כמו בסוגיא לעיל בף י' והיינו שכיון שמת לפנינו ובמצב זה מהני שחיטת אמו יש חזקה להיתר וצ"ע].

עו) הנה הרא"ש כתב בשיטת רש"י "דודאי אפילו מת אחר שחיטה מותר כל זמן שלא יצא חי לאויר העולם" ועיין ברמב"ן שהביא כן בשם תוס' וז"ל "בתוס' מפרשים דלא אמרינן חדשים גרמי אלא כשיצא לאויר העולם קודם מיתה, ואפי' מת לאחר שחיטת אמו מותר לר"מ, ואינו נכון". וכ"כ ברשב"א. ודברי הרא"ש והתוס' הנ"ל צ"ע טובא דכיון שבשעת שחיטה לא הותר, מי יתירנו לאחר שחיטה. ועיין בקובץ הערות (נט ו) שביאר ד"מזה נראה ראייה למש"כ בפנים דהיתר השחיטה הוא תמיד, ולא רק בשעת מעשה השחיטה גרידא, אלא בכל שעה ושעה הבהמה ניתרת מפני שיש עליה גם עכשיו שם שחוטה, ומשורה העובר כשמת במעי אמו נותר גם לאחר שחיטת האם". אלא שכתב דמדברי הרמב"ן מוכח לא כן. עיי"ש. והנה יש להקשות דלכאור' לאחר שחיטת אמו הרי הוא כמו שנולד דכל שאמו מתה הרי הוא כמי שנולד וכמו שהביא הרעק"א מהמג"א [לעיל אות ?] שבכה"ג שהאם מתה אינו נחשב עובר לענין הריגת עוברים עיי"ש, וא"כ הכא לאחר מות אמו הרי כיצד מקבל את היתר השחיטה, ודוחק להעמיד במפרקסת היינו שמת בודאי בעודה מפרקסת וצ"ע, ומ"מ מוכח שגם לאחר מיתה אמו הוא נחשב כל בבהמה תאכלו, וא"כ אפ"ל שכוונת הרא"ש והתוס' הנ"ל אינה כדברי הקו"ה המחודשים אלא דס"ל דיש היתר מיוחד של "כל בבהמה תאכלו" שמתיר גם לאחר שחיטת אמו [וכמו שמצאנו להלן בגמ' שהיתר זה מועיל לחלב של העובר אע"פ שצריך הוא שחיטה] ולא שיש בולד היתר שחיטה כל שהיא אגב אמו דזה לא יהני היכא שבהיתר מיוחד של כל בבהמה תאכלו וכל שלא יצא לאויר העולם והוא בתוך 'מחיצותיו' יש בו היתר זה. והנה בעיקר דברי הרא"ש והתוס' העירו עוד, דלעיל בגמ' איכא ספק בשחט עובר עצמו במעי אמו ואמרה הגמ' תיבעי לר"מ ותיבעי לרבנן, ולכאור' לפ"ד התוס' הנ"ל אין חילוק בין ר"מ לרבנן דכל שהוא במעי אמו ובסוד"ד ולא יצא חי לאויר העולם הרי לתרוויהו איכא היתר של שחיטת אמו, ואילו בגמ' משמע שיש בזה חילוק בין ר"מ לרבנן, וצ"ע. [ודוחק גדול לומר שדברי הראשונים הנ"ל הם לצד אחד בספק הגמ']. ונראה לבאר שיטת ר"מ היא דמחישב לעובר במעי אמו כדבר בפני עצמו הדורש שחיטה בפני עצמו, ובזה פליגי רבנן וס"ל לאי"צ שחיטה בפני עצמו וניתר בשחיטת אמו, אלא שמ"מ ס"ל לר"מ שיכול להיות ג"כ ניתר ע"י שחיטת אמו מדין נוסף של כל בבהמה תאכלו וכ"ז הוא אם בסוד"ד הוא בטל לאמו ולא יצא חי לאויר העולם, ולפ"ז ברור לר"מ שאילו ישחט את העובר עצמו בודאי יהני [אא"כ יש חסרון של שחיטה במעי אמו מצד שאינו ילוד וזה איבעיא דגמ' לעיל] אבל לרבנן שאין העובר דורש שחיטה בפני עצמו הספק הוא אחר [היינו אם ד' סימנים אכשר ביה רחמנא] ודו"ק.

עז) בעיקר מחלוקת ר"מ ורבנן, יש לדון במחלוקתם בכמה דרכים א- שנחלקו בדרשת כל בבהמה תאכלו דלר"מ כל היכא שהוא בהמה לא מהני ולרבנן הדרשה היא גם בהמה בבהמה וגם אי חשיב בהמה ניתר בשחיטת אמו. כ"כ הנציב, אמנם ברש"י לא משמע כן. ב- י"ל שנחלקו האם העובר בן ט' נחשב כבהמה בפני עצמה וממילא בעי' בה שחיטה בפני עצמה או"ד שבן ט' כל שלא יצא לאויר העולם אי"ז בהמה בפני עצמה ואכתי בטל לאמו ויכול לקבל את היתר האם [ויתבאר היטב מ"ט הנדון אם החלב של הבן פקועה אסור או מותר תלוי במחלוקת זו היינו אם הוי חלב בהמה או לא, אמנם שיטת הרא"ש והתוס' דלעיל לא יתיישבו לפירוש זה אא"כ נימא כקו"ה דלעיל ג- שנחלקו בהיתר של כל בבהמה תאכלו דלרבנן מתיר גם בן ט' חי אע"פ שהוי בהמה בפנ"ע, ואילו לר"מ אינו מתיר אא"כ הוי מת אבל חי בעי' שחיטה [אפ"ל שנחלקו בחקירה הידועה אם בעי' ששחיטת אמו תתיר את הולד באופן שנחשב שהוא עצמו נשחט וממילא יש חילוק בין בן ט' חי למת או לבן ח' וכד' ורק בבן ח' או במת שאי"צ שחיטה בפנ"ע אזי מהני דין כל בבהמה תאכלו, ואילו רבנן ס"ל שכל ההיתר של בן פקועה הוא מכל בבהמה תאכלו בלבד ולא דין שחיטה של האם שמהני לולד וא"כ אין חילוק בין בן ט' לשאר מילין]. ד- לשיטת בעל המאור דס"ל שגם לר"מ שחיטת אמו מטהרת מידי נבילה והמחלו' היא רק על היתר אכילה אפ"ל שנחלקו בחילוק בין שחיטה לאכילה לשחיטה לטהר מידי נבילה דלרבנן אין חילוק בכה"ג בהיתר השחיטה וכל שחל היתר שחיטה בבהמה מותרת בין לאכילה ובין לטהרה מידי נבילה ושחיטת האם מהני לתת דין בולד של שחוט [היינו שלא מת כדרכו אלא ע"י שחיטה ואע"פ שעתה הוא חי אבל נעשה בו מעשה שחיטה ובזה סגין] ואילו ר"מ ס"ל שיש חילוק בין שחיטה לאכילה שהוא דין פרטי על כל אבר ואבר בבהמה שצריך היתר שחיטה ולא דין כללי של היתר שחיטה בבהמה ולכן בן ט' חי יכול לקבל רק את ההיתר הכללי שנעשה מעשה שחיטה אבל א"א לומר שהוא עצמו נשחט וקיבל היתר שחיטה פרטי ולכן לא משתרי באכילה. ועוד יתבאר להלן בצדדים אלו.

(עט) **"קרעו ומוציא את דמו"** וביאר רש"י דלא גרע מדם האברים, וצ"ב הרי צריך להיות נותר מדין כל בבהמה תאכלו ואי"ז כדם של אמו שאין עליו דין כל בבהמה תאכלו, ועיין חת"ס שביאר בשיטת רש"י דס"ל דחלב נמי אי לאו דמשכחי קרא באשם דמוציא מכלל שליל להקרבה עכ"פ לא הוה מרבין היתר אכילה מכל בבהמה תאכלו ולכן דם אפי' שאינו ראוי לזריקה מ"מ דם האיברים נמי אסור א"כ אינו בכלל כל בבהמה תאכלו. ובריטב"א ובר"ן ביארו דהפסוק כל בבהמה תאכלו קאי על 'אוכל' ואילו דם הוא משקה. והקשו ע"ד הר"ן מסוגיא בכריתות ד' ע"ב דפריך דם נמי אית בי' הלין תרין לאוין ולא דור לא יאכל קודש. ולהר"ן צ"ע דלא מוקמי' לא יאכל אדם שהוא משקה, וביאר החת"ס דאע"פ דהתורה קראו אוכל ומ"מ לא נפיק ממשקה וא"כ בהיתירא כל בבהמה תאכלו לא הותר דם שהוא ג"כ משקה. משא"כ לענין איסור דכל זר לא יאכל נאסר גם דם שהרי הוא ג"כ אוכל שהתורה קראו אוכל. ועי"ש תי' נוסף. ועיין ברש"ש שהקשה מהא דאמרי' בשבועות (כב ב) שבועה שלא אוכל ושתה חייב כו' ואב"א קרא שתיה בכלל אכילה כו'. והרי התם איכא לאוקמי ג"כ שבועתו אמדי דבר אכילה גרידא ואפ"ה אמרי' דשתיה בכלל [ולדברי חת"ס א"ש דאיסורא שאני וצ"ע]. והנה ברא"ש ביאר הטעם דדמו אסור לפי שהוא נבלע בכל הגוף וחשוב כדם האברים של הבהמה עצמה, וביאר הט"ז (י"ג סק"ג) שהדם שבעובר מתערב עם דם הבהמה עצמה שהעובר נתהוה ונזון ממנו ע"כ לא עדיף מדם הבהמה עצמה משא"כ חלב עי"ש. [ועיין קה"י סי' ט"ו ביאור אחר]. וברעק"א כתב שהטעם דדם אסור משום דכיון שאם בשלו מותר אינו בכלל כל בבהמה עי"ש.

(פ) **"טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו"**. צ"ב מהו החידוש לענין אותו ואת בנו ומדוע הוצרכה המשנה הכא להכיר זאת, והנה בתוספתא (פרק ד ה"ה) מבואר "וחכמים אומרים אינו אסור משום אותו ואת בנו שנ' אותו ואת בנו לא לא תשחטו ביום אחד את שטעון שחיטה אסור משום אותו ואת בנו ואת שאין טעון שחיטה מותר משום אותו ואת בנו" ומשמע שהוא דיוק מהכתוב דבן פקועה אין עליו חיוב של אותו ואת בנו, וצ"ב דכיון שניתר אגב אמו כאחד מאבריה מ"ט בעי' לקרא להכי ועל כרחך שהגדר הוא שהוא נחשב לשחוט אגב אמו. והנה שיטת בעל המאור (להלן ע"ה בענין ד' סימנים אכשר ביה רחמנא) דלר"מ שחיטת אמו מטהרת מידי נבילה [ובראשונים פליגי ע"ז ויתבאר במקומן] ולדברי הבעה"מ מובן היטב מ"ט אמר ר"מ הכא חידוש שחייב באותו ואת בנו היינו שאע"פ ששחיטתו אינה אלא להיתר אכילה מ"מ יש בה איסור של אותו ואת בנו, וכתב בספר שחיטת חולין דמכאן ראינו למש"כ הרעק"א (וש"ע סי' טז) דשוחט את הטריפה ומצה בה בן ט' חי ושחטו [להיתר אכילה] באותו היום חייב משום אותו ואת בנו.

ע"ד ע"ב

(פא) **"קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו"**. צ"ב מה החידוש בזה, ועמד בזה הדרישה במוסגר עי"ש, ובתויו"ט כתב שס"ד שכל בבהמה תאכלו מתיר גם בנקרעה דאי"ז דין בשחיטה בדוקא. ומ"מ צ"ב מה בין נולד לנקרע אמו. ועיין בחת"ס דביאר דמיירי שנקרעה האם ועדיין כשרה היא והולד עומד לצאת דרך דופן ועודנו בתוך אמו אעפ"י שעדיין אפשר לשחוט האם ותהי' מותרת באכילה מ"מ הולד טעון שחיטה אעפ"י שעדיין לא יצא כיון שעומד לצאת ורואה אורא דעלמא.

(פב) **"מחלוקת בבן תשעה חי והלכו רבי מאיר ורבי יהודה לשיטתם"** היינו שהמחלוקת אם חלבו של בן פקועה בן ט' שנשחטה אמו מותר או אסור תלוי במחלוקת ר"מ ורבנן אם מהני שחיטת אמו לבן ט'. והביא הריטב"א מרבינו אפרים דכיון דלענין חלבו של בן ט' קימ"ל כשיטת רבי יוחנן להלן הגמ' שחלבו כחלב בהמה ואסור ודלא כר"ל שס"ל שחלבו כחלב חיה ומותר, א"כ על כרחך שהלכה כר"מ לענין שחיטת בן ט' דאין שחיטת אמו מטהרתו. ועיין ברא"ש שהביא שהרמב"ם (פ"ז מהלכות מאכלות אסורות) פסק "השוחט את הבהמה ומצא בה שליל כל חלבו מותר ואפילו מצאו חי מפני שהוא כאבר מאמו. ואם שלמו לו חדשים ומצא חי אף על פי שלא הפריס על גבי קרקע ואין טעון שחיטה חלבו אסור וחייבין עליו כרת ומוציאין ממנו כל החוטין והקרומין שאסורין בשאר בהמות" ודקדק הרא"ש דנראה שהוא ר"ל דרבי יוחנן ור"ל פליגי בפלוגתא דרבי יהודה ודר' מאיר. דר' יוחנן כרבי מאיר ור"ל כרבי יהודה ופסק הלכה כרבי יוחנן. והקשה הרא"ש ד"לא נהירא כלל שיחלקו האמוראים במחלוקת התנאים, אם לפסוק הלכה באו לימא מר הלכה כמר ומר הלכה כמר. אלא ודאי כל אחד ואחד אמר דבריו אליבא דכולי עלמא". ועיין בריטב"א שתמה על רבינו אפרים "ואין דבריו בזה נכונים דהא רבא דהוא בתרא אמר (ע"ה): גבי השוחט את הטריפה ומצא בה בן תשעה חי אף לדברי המתיר מותר ארבעה סימנים אית ליה להאי ומדמהדר לאוקמי אליבא דרבי יהודה לכאורה כוותיה סבירא ליה, ועוד דגבי בן פקועה שהפריס על גבי קרקע (שם) אמר זעירי א"ר חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי דאמר במתניתין אפילו בן ארבע או חמש שנים והוא חורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו, ואף על גב דאנן לא קיימא לן כוותיה, היינו משום דדחינן דרבי שמעון שזורי מקמי רבנן דאסרי בשפריס על גבי קרקע משום מראית עין, אבל היכא דלא הפריס על גבי קרקע כולהו סבירא להו דאין טעון שחיטה כרבי יהודה וכדסתם לן הכא תנא דמתניתין בשחיטה כוותיה" והביא שכ"כ הרשב"א להלן צ"ב: עי"ש. ובראש יוסף הוכיח כשיטת הרמב"ם הנ"ל מהא דהקשנה הגמ' על מה דאמר ר' אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה בלבד למעוטי מאי אילימא חלבו וגידו והא מיפלג פליגי כו'. ולכאור' מאי קשיא לגמ' דאפשר דמאי דפליגי היינו בנשחטה האם, אבל בלא נשחטה דברי הכל חלבו כחלב בהמה וענוש כרת בהושיט ידו למעי בהמה, דכר' יוחנן לקמן ע"ה, א קיימא לן דחדשים גרמי. ומזה מוכח כשיטת הרמב"ם דבאמת ליכא חיחוק בזה בין נשחטה ללא נשחטה עי"ש.

ולשיטת הרא"ש הנ"ל צ"ב מה החילוק בין חלבו שאסור כיון שהיו כחלב בהמה לבין שחיטתו שמתרת כשיטת רבנן, וכתב בזה הרא"ש "ואל תתמה לרבי יוחנן כיון דנקרא חלב בגמר חדשים למה נותר בשחיטת אמו דיו לולד שיהא כאמו דאין שחיטתה מתרת חלבה י"ל דגזירת הכתוב הוא

שהרי למדנו מוכל בבהמה תאכלו שאם חותך מן העובר מותר ואילו נחתך מן הבהמה אסור". הרי שביאר הרא"ש שההיתר הוא מכל בבהמה תאכלו, היינו שאע"פ שאינו נדון כאגב אמו אלא הוא כבהמה בפני עצמה ולכן חלבו אסור מ"מ לענין שחיטה יש היתר מיוחד של כל בבהמה תאכלו שמתיר באכילה את כל מה שנמצא במחיצות האם [ולא מדין שהוא כמו שנשחט דא"כ היה חלבו אסור כחלב אמו, ועיין לעיל שנתבאר בזה שיטת הרא"ש שכן פקועה שנשחט לר"מ נותר אח"כ אם מת] [ועיין בפירוש רבינו יהונתן מלוניל על הרי"ף שביאר בזה"ל "ואפשר דשאני חדשים בלא שחיטה מחדשים היכא שנשחטה הבהמה דהיכא שנשחטה נתיר השליל והחלב והגיד הנשה מפסוק דוכל בהמה כל שבבהמה תאכלו... ואכתי צריך עיון"].

פג) /למעוטי רובעו וחורש בו/ נחלקו הראשונים האם הכוונה שכן פקועה אין בו איסור רביעה או שיש בו איסור רביעה וס'ד שלא יהיה בו קמ'ל שיש בו, דברש'י ובתוס' מבואר דס'ד שלא יהיה בו וקמ'ל שיש בו איסור רביעה. ובתוס' מבואר שהס'ד הוא משום שהיתר אכילה מפקיעו מכלל בהמה, ובתי' ראשון מבואר בתוס' שהידוש לא היה מצד זה דא"כ ה'ה למפרכסת, וצ'ל לתי' ראשון שהס'ד הוא שאינו בכלל בהמה משום שהוא טפל לאמו וכד', ובאמת ברבינו גרשום כתב להיפך דקמ'ל בגמ' שאין איסור של רובע ומשום /דאינו חשוב שור ודמי כבשרא בעלמא/ הרי שאם הוא בטל אגב אמו הוא כבשר בעלמא. ודברי רבינו גרשום צ'ב, דבביאור דברי הגמ' למעוטי רובעו לדברי רבינו גרשום הכוונה היא לשיטת ר'מ דאע"פ דטעון שחיטה מ'מ אינו חשוב בהמה לענין רובעו, והדברים צ'ע טובא שהרי לר'מ דהשחיטה לא פועלת בולד מ'ט אינו כשאר בהמה, ואולי צ'ל דס'ל לרבינו גרשום כשיטת הבעל המאור שגם לר'מ הוי שחיטה לטהר מידי נבילה, אלא שלפ'ז הביאור הוא שכל היכא שקיבל הולד דין שחיטה לענין דבר מסוים הרי שאינו בהמה בעלמא אלא בשר, וא"כ לכאור' יהיה מוכח שלרבינו גרשום במפרכסת הדין הוא כתי' השני בתוס' שרובעו חייב רק בבהמה טמאה שאין בה היתר שחיטה, [ובתוס' יש להסתק בתי' שני דבפשטות למסק' הגמ' גם במפרכסת הדין הוא רובעו חייב גם בבהמה טמאה ולר'ג יהיה הדין להיפך כמו בכך פקועה] וצ'ע. ועיין ברמב"ם שלא הביא כלל הדין בכה"ג ובאבי עזרי (פ'ז ממאכלות אסורות ה'ג) נקט שהטעם משום שפשוט לו כתוס' ורש"י, והנה א'נ שכל הס'ד בגמ' הוא משום שיש בו היתר שחיטה י'ל דהטעם שלא פסק כן הרמב"ם הוא משום שכבר פסק כן בענין מפרכסת עיין ברמב"ם פ'א מאסוב הי"ב. וצ'ע.

